

รากฐานของกฎหมายไทย

สร้างความมั่นคง

ชีวิต ♦ ทรัพย์สิน ♦ ครอบครัว ♦ สังคม ♦ สุขภาพ

รากฐานของกฏหมายไทย

คำปรารภ

สำนักงานกิจการยุติธรรม มีความพยายามให้ความรู้ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ สมุดภาพอินโฟกราฟิกที่เข้าใจง่าย เว็บไซต์ความรู้กฎหมาย บอร์ดเกม “จับคนผิด Justice Game” เพื่อขับเคลื่อนแนวทางการเผยแพร่กฎหมาย เพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่ ประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งที่ผ่านมาได้ริเริ่มการเผยแพร่ความรู้เนื้อหากฎหมายที่สอดคล้องกับศีล ๕ ที่พระสงฆ์และชาวพุทธคุ้นเคย ภายใต้ชื่อหนังสือ “ในกฎหมายมีธรรม” จึงนำมาสู่การต่อยอดและพัฒนามิติ การสร้างการรับรู้ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมไปสู่พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน โดยได้ลงนาม บันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมถึงสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อร่วมกันพัฒนาเสริมสร้างองค์ความรู้ทั้งในด้านกฎหมายและหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา ให้กับพุทธศาสนิกชนและประชาชนทั่วไปได้ตระหนักถึงศีลธรรมและความผิดทางกฎหมาย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

โครงการจัดทำเนื้อหาการเทศน์สำหรับพระสงฆ์ การให้ความรู้ด้านกฎหมาย/กระบวนการยุติธรรม ควบคู่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มุ่งพัฒนานวัตกรรมการให้ความรู้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายสำหรับพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน อุบาสก อุบาสิกา รวมถึงสามารถเป็นกลไก ในการสร้างเครือข่ายการให้ความรู้ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมภายในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เน้นสร้างเนื้อหาที่เป็นแกนกลางเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับพระสงฆ์ในการนำไปใช้ประกอบการเทศน์หลักธรรม คำสอนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยจะจัดทำเป็นคู่มือเนื้อหา การเทศนาหลักพระพุทธศาสนากับข้อกฎหมายที่เข้าใจง่าย เพื่อนำไปเรียบเรียงสำหรับจัดทำใบลานการเทศน์ ของพระสงฆ์ในลำดับต่อไป

สุดท้ายนี้ สำนักงานกิจการยุติธรรม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าโครงการนี้จะเพิ่มโอกาสการเข้าถึงความรู้ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของประชาชนในกลุ่มพุทธศาสนิกชน อุบาสก อุบาสิกา โดยมีพระสงฆ์ เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งถือเป็นเครือข่ายสำคัญ และสามารถขยายไปยังวัดต่างๆ ให้ครอบคลุม ได้ทั่วประเทศ เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักรู้ในการใช้ชีวิตให้เป็นไปตามหลักศีลธรรม ปฏิบัติตาม ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข อันนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมสังคมเคารพกฎหมาย (Culture of Lawfulness)

สำนักงานกิจการยุติธรรม

คำนำ

หนังสือ “ศีล ๕ รากฐานของกฎหมายไทย” เล่มนี้จัดทำขึ้นด้วยความตั้งใจที่จะนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างหลักศีล ๕ ในพระพุทธศาสนา กับ กฎหมายไทย อันเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมมนุษย์ ศีลเป็นเครื่องกำกับจิตใจให้เว้นจากความชั่วและความประพฤติก่อให้เกิดความทุกข์ทางกาย วาจา และจิตใจ ส่วนกฎหมายเป็นเครื่องมือของรัฐที่ใช้ควบคุมพฤติกรรมภายนอกเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เมื่อทั้งสองส่วนถูกบูรณาการเข้าด้วยกัน ย่อมสามารถเป็นพลังขับเคลื่อนที่ช่วยให้สังคมดำเนินไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ปัจจุบันสังคมไทยและสังคมโลกเผชิญกับปัญหาหลากหลาย ตั้งแต่ความรุนแรง อาชญากรรม การทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาครอบครัว ไปจนถึงปัญหาสารเสพติดและสื่อออนไลน์ที่ไร้ขอบเขต ปัญหาเหล่านี้มิใช่เพียงเรื่องของกฎหมาย แต่ยังสะท้อนถึง วิถีจิตศีลธรรม ที่ฝังรากอยู่ในจิตใจมนุษย์ การพัฒนาเพียงด้านกฎหมาย โดยปราศจากการปลูกฝังคุณธรรม ย่อมไม่อาจแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างแท้จริง ในทำนองเดียวกันการจัดระเบียบสังคมโดยมุ่งเน้นมิติทางศีลธรรมเพียงด้านเดียวโดยขาดมิติทางกฎหมายก็ไม่อาจจะแก้ไขพฤติกรรมทางสังคมที่มีความหลากหลายได้เช่นกัน

หนังสือเล่มนี้จึงมุ่งหวังที่จะอธิบายศีลแต่ละข้อควบคู่กับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๗ บท ได้แก่ บทที่ ๑ บทนำ บทที่ ๒ ศีลข้อที่ ๑ กับกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ชีวิต บทที่ ๓ ศีลข้อที่ ๒ กับกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ทรัพย์สิน บทที่ ๔ ศีลข้อที่ ๓ กับกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ครอบครัว บทที่ ๕ ศีลข้อที่ ๔ กับกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่สังคม บทที่ ๖ ศีลข้อที่ ๕ กับกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่สุขภาพ บทที่ ๗ สรุปและข้อเสนอแนะ

นอกจากการอธิบายหลักการทางพระพุทธศาสนาแล้ว หนังสือเล่มนี้ยังได้เชื่อมโยงกับบทบัญญัติทางกฎหมาย ตัวอย่างคดีจริง ตลอดจนการบูรณาการเชิงปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่แนวทางการสร้างสังคมที่สงบสุขและเข้มแข็ง

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ ตลอดจนประชาชนทั่วไป ในการทำความเข้าใจศีลและกฎหมายในฐานะเครื่องมือคู่กันสำหรับการพัฒนาสังคมไทย และหวังว่าจะเป็นส่วนเล็กๆ ที่ช่วยจุดประกายธรรมให้ผู้อ่านเกิดแรงบันดาลใจในการดำรงชีวิตด้วยความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมส่วนรวม

พระเมธีวัชรบัณฑิต,ศ.ดร. และคณะ

สารบัญ

คำปรารภ.....	๓
คำนำ.....	๔
สารบัญ	๕
บทที่ ๑ บทนำ.....	๗
บทที่ ๒ ศิลข้อที่ ๑ กับกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ชีวิต.....	๑๘
บทที่ ๓ ศิลข้อที่ ๒ กับกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ทรัพย์สิน	๓๕
บทที่ ๔ ศิลข้อที่ ๓ กับกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ครอบครัว.....	๔๗
บทที่ ๕ ศิลข้อที่ ๔ กับกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่สังคม.....	๕๙
บทที่ ๖ ศิลข้อที่ ๕ กับกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่สุขภาพ.....	๗๕
บทที่ ๗ สรุปและข้อเสนอแนะ.....	๘๗

บทที่ ๑ บทนำ

๑. บทนำ (ทุกขสังค)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนไทยอย่างลึกซึ้ง ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้รุดหน้าอย่างรวดเร็ว อีกทั้งอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกได้หลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทยในทุกรูปแบบ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นความเจริญทางด้านวัตถุ มากกว่าการพัฒนาทางด้านจิตใจและศีลธรรม เมื่อเกิดความไม่สมดุลดังกล่าว ปัญหาสังคมย่อมปรากฏชัด เช่น การแก่งแย่งแข่งขันอย่างรุนแรง การเอารัดเอาเปรียบ และช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างคนรวยกับคนจนที่ถ่างกว้างขึ้น สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ถือเป็นสัญญาณแห่งการเสื่อมถอยของคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทย

อาชญากรรมเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ผู้กระทำได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยตรง เช่น ฆ่าคนตาย ลักทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย หรือเป็นการละเว้นไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น ไม่เสียภาษี หรือไม่เข้ารับการเกณฑ์ทหาร อาชญากรรมจึงมิได้เป็นเพียงการละเมิดต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นการละเมิดต่อสังคมโดยรวม ดังนั้นรัฐจึงถือสิทธิในการดำเนินคดีอาญาเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่

นักวิชาการตะวันตกหลายท่านได้ให้ความหมายของอาชญากรรมในแง่มุมที่หลากหลาย เช่น สเตเฟ่น (Staphen) เห็นว่าอาชญากรรมคือการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายอาญาและต้องรับโทษไม่ว่าจะเป็นการปรับ การจำคุก หรือแม้แต่โทษถึงชีวิต ขณะที่เซลลินอธิบายว่าอาชญากรรมคือพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคม เจเรมี เบนแทม มองว่าอาชญากรรมคือการกระทำที่กฎหมายห้ามซึ่งก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี และ เวอร์ธ อธิบายว่าอาชญากรรมคือการฝ่าฝืนหน้าที่ทางสังคมที่บุคคลมีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การฝ่าฝืนย่อมนำไปสู่การรับโทษทางกฎหมาย สรุปแล้วอาชญากรรมนอกจากจะผิดต่อบทกฎหมายแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นไปของมนุษย์และสังคมด้วย

ในขณะที่สังคมไทยได้แบ่งอาชญากรรมออกเป็นความผิดลหุโทษและความผิดอุกฉกรรจ์ ความผิดลหุโทษเป็นการกระทำเล็กน้อย เช่น ความผิดที่มีโทษปรับเล็กน้อยหรือโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน ส่วนความผิดอุกฉกรรจ์เป็นการกระทำร้ายแรง เช่น ฆ่าคนตาย ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ หรือข่มขืน ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อสังคม ความแตกต่างสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความผิดบางประเภทจัดเป็น “ความผิดในตัวเอง” (mala in se)

ศีล ๕
รากฐานของกฎหมายไทย

อันเป็นสิ่งที่ผิดทั้งในเชิงกฎหมายและศีลธรรม เช่น การฆ่าคนตายหรือการข่มขืน ขณะที่ความผิดบางประเภทเป็นเพียง “ความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้” (mala prohibita) ซึ่งอาจไม่ขัดกับศีลธรรมโดยตรง แต่เป็นสิ่งที่กฎหมายห้าม เช่น การกักตุนสินค้า หรือการเข้าเมืองผิดกฎหมาย

โครงสร้างของสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการเกิดและการควบคุมอาชญากรรม โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวและศาสนา ครอบครัวถือเป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูและปลูกฝังคุณธรรม หากครอบครัวอ่อนแอขาดความอบอุ่น มีปัญหาความรุนแรง หรือขาดการเอาใจใส่ อาจนำไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบนและอาชญากรรมในอนาคตได้ ขณะที่ศาสนาเป็นสถาบันที่สอนศีลธรรมและสร้างความละเอียดอ่อนต่อบาป หากศรัทธาทางศาสนาถดถอยจิตใจขาดภูมิคุ้มกันทางสติ สมาธิและปัญญา และอัตราอาชญากรรมย่อมมีแนวโน้มสูงขึ้น

จะเห็นได้ว่า อาชญากรรมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นควบคู่กับการพัฒนาของสังคม ยิ่งสังคมซับซ้อนมากขึ้น การแข่งขันทางเศรษฐกิจรุนแรงขึ้น และวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาโดยขาดการคัดกรอง คุณธรรมและศีลธรรมของคนก็จะเสื่อมถอย หากสังคมไม่เร่งปลูกฝังคุณธรรมและใช้กลไกทางสังคม เช่น ครอบครัว ศาสนา การศึกษา และกฎหมาย ร่วมกันควบคุมพฤติกรรม ปัญหาอาชญากรรมย่อมทวีความรุนแรงและกลายเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศในที่สุด

สังคมโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางดิจิทัลทำให้เกิดโลกาภิวัตน์ที่ผู้คนเชื่อมโยงถึงกันได้ตลอดเวลา แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ความเปราะบางทางสังคม และการทำลายต่อคุณค่าดั้งเดิมของสังคมไทย ซึ่งเคยยึดถือศาสนา ศีลธรรม และจารีตเป็นหลัก ปัจจุบันกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยมได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คน ส่งผลให้ค่านิยมด้านศีลธรรมบางประการถูกลดทอนลงไป

ศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาจึงเป็นหลักธรรมขั้นพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ได้แก่ การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินิดในกาม ไม่พูดเท็จ และไม่เสพของมีนเมา แต่ละข้อมีความสัมพันธ์โดยตรงกับกฎหมายบ้านเมือง เช่น ศีลข้อ ๑ สอดคล้องกับกฎหมายอาญาที่ห้ามการฆ่าคนหรือทำร้ายผู้อื่น ศีลข้อ ๒ เชื่อมโยงกับกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ศีลข้อ ๓ สัมพันธ์กับความผิดทางเพศและครอบครัว ศีลข้อ ๔ เกี่ยวกับกฎหมายหมิ่นประมาทหรือการให้การเท็จ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าศีล ๕ เป็นกลไกทางศีลธรรม ขณะที่กฎหมายเป็นกลไกทางสังคมมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองความสงบสุขและความเป็นธรรมในสังคม

แม้สังคมไทยจะมีรากฐานทางศีลธรรมจากพระพุทธศาสนา แต่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้เกิดวิกฤตศีลธรรม เช่น การเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม การทุจริตคอร์รัปชัน การใช้ความรุนแรง และการเสื่อมถอยของความซื่อสัตย์สุจริต วิกฤตเหล่านี้ส่งผลให้สังคมอ่อนแอ เกิดความไม่ไว้วางใจระหว่งบุคคลและสถาบัน และบั่นทอนความมั่นคงของสังคมในระยะยาว ดังนั้น การฟื้นฟูศีลธรรมควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยสร้างความสงบสุขและพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

๒. สาเหตุของปัญหาในสังคมไทยปัจจุบัน (สมุทัยสัง)

เมื่อพิจารณาปัญหาความสงบเรียบร้อยในสังคมไทยทุกวันนี้ ไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรม การทุจริต การใช้ความรุนแรง ปัญหาครอบครัว การเสพสารเสพติด รวมถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมถอยของคุณธรรมในระดับบุคคลและสังคม พระพุทธศาสนาอธิบายสาเหตุของความทุกข์ไว้ใน “สมุทัยสัง” คือความอยาก (ตัณหา) ที่มีรากเหง้าจากความโลภ ความโกรธ และความหลง ซึ่งยังคงเป็นเงื่อนไขสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างเด่นชัด

ความโลภทำให้เกิดการลักขโมย ฉ้อโกง เอาเปรียบ และทุจริตคอร์รัปชันในทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกบุคคล จนถึงสถาบันสังคม ความโกรธเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเบียดเบียน ทำร้ายผู้อื่น อาชญากรรมความรุนแรง และความแตกแยกในครอบครัวและชุมชน ขณะที่ความหลงทำให้ขาดปัญญา ตกอยู่ในกระแสเสพสุขนิยม คลั่งวัตถุนิยม และอบายมุขซึ่งทำลายสุขภาพและสติปัญญาของมนุษย์

นอกจากนี้ ปัจจัยแวดล้อมของสังคมไทยปัจจุบันยังส่งเสริมให้สมุทัยสังเพิ่มกำลัง ได้แก่

๑. ค่านิยมบริโภคนิยม ที่เน้นความสำเร็จทางวัตถุมากกว่าคุณธรรม

๒. ความเสื่อมของสถาบันครอบครัว มารดาบิดาแสวงหาความสำเร็จจึงขาดการใส่ใจ การบ่มเพาะ คุณความดีของบุตร

๓. สื่อและเทคโนโลยี กระตุ้นความอยากได้ อยากมี อยากเด่น

๔. ความอ่อนแอของกลไกการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้คนบางกลุ่มไม่เกรงกลัวความผิด

๕. วัฒนธรรมการยอมรับการคอร์รัปชัน ที่ฝังรากลึกและยากต่อการแก้ไข

แม้กฎหมายจะถูกสร้างขึ้นเพื่อควบคุมพฤติกรรมภายนอก แต่เมื่อจิตใจผู้คนขาดการยับยั้งชั่งใจ กฎหมายก็ไม่อาจทำหน้าที่ได้เต็มประสิทธิภาพ ผลที่ตามมาคือความผิดเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า เพราะต้นตอของปัญหาไม่ถูกขจัดให้หมดไป การป้องกันและปราบปรามเพียงอย่างเดียวจึงเป็นเพียงการแก้ไขที่ปลายเหตุ

พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นว่า หากไม่ขจัดสมุทัย คือสาเหตุแห่งปัญหา ความทุกข์ย่อมเกิดขึ้นไม่สิ้นสุด เช่นเดียวกับในระดับสังคม หากไม่ขจัดสาเหตุแห่งปัญหา ทั้งความไม่สงบ ความเหลื่อมล้ำ และอาชญากรรม จะยังคงเป็นเงาตามตัว การพัฒนากฎหมายจึงต้องดำเนินควบคู่กับการปลูกฝังศีลธรรม เพื่อยับยั้งต้นตอ ทั้งในระดับจิตใจและระดับโครงสร้างสังคม สรุปได้ว่า สาเหตุของปัญหาสังคมไทยในปัจจุบัน มิใช่เพียงปัญหาทางเศรษฐกิจ หรือการขาดทรัพยากรเท่านั้น แต่เกิดจากการขาดการบ่มเพาะสติ สมาธิ และปัญญาในจิตใจมนุษย์ หากต้องการแก้ไขปัญหายั่งยืน สังคมต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเคียงคู่กับการปรับปรุงระบบกฎหมาย เพื่อขจัดสมุทัยอันเป็นต้นเหตุแห่งความทุกข์ทั้งปวง

๓. สังคมสันติสุข (นิโรธสัง)

นิโรธสัง หมายถึง “ความจริงแห่งความดับทุกข์” เป็นเป้าหมายสูงสุดของการดำเนินตามหลักอริยสัง ๔ หากประยุกต์กับการพัฒนาสังคม หมายถึง การจัดการสาเหตุของความขัดแย้ง ความรุนแรง และอาชญากรรมต่างๆ ในสังคมให้บรรเทาเบาบางหรือจืดจางจากสังคม เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนพื้นฐานแห่งความเมตตา ความยุติธรรม และการเคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ สังคมสันติสุข ไม่ได้หมายถึงเพียงการไม่มีอาชญากรรม หรือความวุ่นวาย แต่เป็นสังคมที่มนุษย์สามารถพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ มีความปลอดภัย ความมั่นคง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสถาบันสังคม ทุกคนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีสติและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม อีกทั้งเคารพสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของผู้อื่นอย่างเท่าเทียม

ในพระพุทธศาสนา การดับทุกข์เริ่มจากการชำระกิเลสในใจ เช่น โลภะ โทสะ และโมหะ ซึ่งเป็นสาเหตุของการล่วงละเมิดและความอยุติธรรมในสังคม หากมนุษย์มีสติสัมปชัญญะ รู้เท่าทันตนเอง ก็จะไม่ใช้ความรุนแรง แก้ปัญหา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และไม่ทำลายความสงบสุขของส่วนรวม เมื่อจิตใจสงบ สังคมก็สงบไปด้วย

ในทางสังคมและกฎหมาย การบรรลุนิโรธสังต้องเกิดจากองค์ประกอบสำคัญดังนี้

๑. ผู้คนมีศีลธรรมเป็นพื้นฐาน เกิดการควบคุมตนเองจากภายใน
๒. กฎหมายมีประสิทธิภาพและความเป็นธรรม เป็นเครื่องมือกำกับสังคมภายนอก
๓. สถาบันพื้นฐานเข้มแข็ง ได้แก่ ครอบครัว ศาสนา การศึกษา และชุมชน
๔. เศรษฐกิจและโอกาสทางสังคมที่เป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำและการแบ่งแยก
๕. วัฒนธรรมที่ส่งเสริมความเมตตาและสันติภาพ ทำให้คุณธรรมกลายเป็นค่านิยมร่วม

ดังนั้น สังคมสันติสุขคือผลจากการบูรณาการทั้ง “ศีล” และ “กฎหมาย” อย่างสมดุล เมื่อศีลทำหน้าที่สร้างความดีจากภายใน และกฎหมายทำหน้าที่คุ้มครองความดีในระดับสาธารณะ สังคมย่อมพัฒนาจาก “การแก้ปัญหาแบบปลายเหตุ” ไปสู่ “การป้องกันปัญหาอย่างยั่งยืน” อันเป็นสาระสำคัญของนิโรธสังในระดับสังคม นิโรธสังจึงมิใช่เพียงอุดมการณ์ หากแต่เป็นทิศทางในการสร้างอนาคตของสังคมไทยให้มั่นคง ปลอดภัย และเปี่ยมด้วยความสุขอย่างทั่วถึง

๔. วิถีปฏิบัติ (มรรคสัง)

มรรคมีองค์ ๘ เป็นหลักธรรมสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อเป็นหนทางแห่งความดับทุกข์ แม้เวลาจะผ่านมากกว่าสองพันห้าร้อยปี หลักธรรมชุดนี้ยังคงมีความร่วมสมัย และสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาของสังคมปัจจุบันได้อย่างลึกซึ้ง เพราะเป็นแนวปฏิบัติที่ครอบคลุมทั้งด้านความคิด คำพูด การกระทำ การงาน และการพัฒนาจิตใจ ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสงบ สันติ และมีความรับผิดชอบต่อกัน ประกอบด้วย

ความเข้าใจที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) คือ การมองโลกตามความจริง เข้าใจเหตุและผลของการกระทำ หากสังคมมีพื้นฐานความคิดเช่นนี้ ย่อมลดความมั่งงายและการเชื่อข่าวปลอม สร้างพลเมืองที่มีเหตุผล มีสติ และเคารพความจริง ซึ่งเป็นรากฐานของสังคมประชาธิปไตยและสังคมแห่งสันติภาพ

ความดำริที่ถูกต้อง (สัมมาสังกัปปะ) ช่วยขัดเกลาลมใจให้คิดในทางเมตตา ไม่เบียดเบียน ไม่คิดร้าย เมื่อคนในสังคมมีความคิดเช่นนี้ ความรุนแรง การทะเลาะวิวาท การกลั่นแกล้ง และความเกลียดชังย่อมลดลง นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

การสื่อสารที่ถูกต้อง (สัมมาวาจา) คือ การใช้ถ้อยคำที่ถูกต้องสุภาพ ไม่โกหก ไม่ยุยง และไม่พูดทำลายผู้อื่น หากสังคมยึดหลักนี้ การสื่อสารทั้งในชีวิตประจำวันและในสื่อออนไลน์จะสร้างสรรค์มากขึ้น ลดปัญหาการด่าทอในโลกโซเชียล ลดข่าวปลอม และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการสนทนาที่สร้างความเข้าใจ

การกระทำที่ถูกต้อง (สัมมากัมมันตะ) เป็นแนวทางที่เรียบง่ายแต่ทรงพลัง คือไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ และไม่ประพฤตินอกใจ การปฏิบัติตามหลักนี้ในระดับสังคมหมายถึงการเคารพชีวิต เคารพทรัพย์สิน และรักษาศีลธรรมในครอบครัว ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการลดอาชญากรรม ลดปัญหาความรุนแรง และเสริมสร้างความมั่นคงในสังคม

การเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง (สัมมาอาชีวะ) คือ การทำมาหากินโดยสุจริต ละเว้นอาชีพที่เบียดเบียนผู้อื่น หากทุกภาคส่วนตั้งแต่วิชาชีพทั่วไปจนถึงภาคธุรกิจยึดมั่นในหลักนี้ จะช่วยให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างยั่งยืน ปราศจากการคอร์รัปชัน การเอาเปรียบแรงงาน และการประกอบธุรกิจที่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ความเพียรที่ถูกต้อง (สัมมาวายามะ) คือ การเพียรละชั่วเพียรทำดี หากนำมาใช้กับสังคมองค์กรและสถาบันต่าง ๆ จะทำให้เกิดวัฒนธรรมแห่งความขยัน ความซื่อสัตย์ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สังคมมีพลังสร้างสรรค์และแข่งขันได้อย่างสร้างสรรค์

การมีสติที่ถูกต้อง (สัมมาสติ) คือ การมีสติรู้ตัว เป็นหลักที่สำคัญอย่างยิ่งในยุคที่ผู้คนถูกรบกวนด้วยข้อมูลจำนวนมาก การนำสัมมาสติมาใช้จะช่วยให้คนรู้เท่าทันอารมณ์ เห็นความคิดของตน และควบคุมพฤติกรรม ไม่ให้เกิดความประมาท ลดอุบัติเหตุ ลดความขัดแย้ง และเพิ่มคุณภาพจิตใจ

การตั้งจิตที่ถูกต้อง (สัมมาสมาธิ) การตั้งจิตให้มั่นคง หากสังคมส่งเสริมการฝึกสมาธิในโรงเรียน ที่ทำงาน และชุมชน จะช่วยให้คนมีความสงบ อดทน มีความสุขจากภายใน และลดปัญหาความเครียดที่นำไปสู่ปัญหาทางจิตใจและสังคม

เมื่อมรรคมีองค์ ๘ ถูกนำมาประยุกต์ใช้ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสถาบันต่างๆ จะเห็นได้ว่า สามารถเป็นพลังสำคัญในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ ยั่งยืน และสันติ การพัฒนาประเทศไม่อาจทำได้ด้วยกฎหมายหรือเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยคุณธรรมเป็นพื้นฐาน มรรคมีองค์ ๘ จึงเป็นแนวทางที่ช่วยฟื้นฟูจิตใจคน สร้างโครงสร้างสังคมที่มั่นคง และนำไปให้สังคมไทยเดินสู่ความสงบสุขอย่างแท้จริง

การแก้ไขปัญหาความสงบเรียบร้อยของสังคมในปัจจุบัน มักอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ภายนอก ขณะที่ปัญหาทางสังคมจำนวนมากกลับมีต้นเหตุจากภายในจิตใจ เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการเบียดเบียนชีวิต การลักทรัพย์ การละเมิดครอบครัว การพูดเท็จ หรือพฤติกรรมเสพติดที่สร้างอันตรายต่อสังคม ในทางพระพุทธศาสนา การแก้ปัญหาที่แท้จริงจึงต้องย้อนกลับไปชำระเหตุแห่งทุกข์ มิใช่เพียงจัดการกับผลลัพธ์ที่ปรากฏภายนอกเท่านั้น

ศีล ๕ รากฐานของกฎหมายไทย

แม้กฎหมายจะสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ แต่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความคิดและเจตนาที่เป็นรากเหง้าของการกระทำความผิดได้อย่างแท้จริง หากจิตใจยังขาดคุณธรรม ปัญหาย่อมเกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า การพึ่งพากฎหมายเพียงอย่างเดียวจึงไม่อาจสร้างสังคมที่สงบสุขได้อย่างสมบูรณ์ พระพุทธศาสนาเสนอ “มรรคศีล” หรือหนทางปฏิบัติสู่การดับเหตุแห่งทุกข์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวิถีการแก้ไขปัญหาต้องครอบคลุมทั้งด้านศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อให้มนุษย์ปรับเปลี่ยนตนเองจากภายใน นำไปสู่ความประพฤติที่ตรงตามภายนอกโดยไม่ต้องถูกบังคับ

กฎหมายที่ปราศจากศีลธรรมก็เป็นเพียงอำนาจบังคับ แต่ศีลธรรมที่ไม่มีความคุ้มครองทางกฎหมายก็ขาดความมั่นคง ศีลทำหน้าที่เป็น “กฎหมายภายใน” ชี้นำเจตนาบริสุทธิ์ ขณะที่กฎหมายของรัฐเป็น “กฎหมายภายนอก” ควบคุมการกระทำไม่ให้ละเมิดผู้อื่น เมื่อทั้งสองประสานกันย่อมเกิดระบบสังคมที่สมดุลทั้งด้านความดีงาม ความปลอดภัย และความสงบสุข

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาประชาชนให้มีศีลเป็นฐานจึงเป็นมาตรการป้องกันอาชญากรรมที่ยั่งยืนที่สุด ทำให้คนละอายต่อบาป เกรงกลัวต่อความผิด และมีสติยับยั้งตนเองก่อนกระทำการอันก่อให้เกิดโทษต่อสังคม ในขณะเดียวกัน การบังคับใช้กฎหมายก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อจัดระเบียบและรักษาความเป็นธรรมในระดับสังคม หากสังคมใดสามารถทำให้ศีลและกฎหมายเดินเคียงคู่กันได้ วิถีแห่งความสงบสุขจะเกิดขึ้นทั้งภายในจิตใจของปัจเจกบุคคลและโครงสร้างทางสังคมโดยรวม

กล่าวได้ว่า “มรรคศีล” คือแนวทางปฏิบัติที่ทำให้ความดีงามที่อยู่ภายในตนเองกลายเป็นพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อส่วนรวม นำพาสังคมไปสู่ความสันติภาพและความก้าวหน้าอย่างยั่งยืน เพราะกฎหมายเพียงอย่างเดียวอาจป้องกันความผิดได้ชั่วคราว แต่การปลูกฝังศีลธรรมจะทำให้ความผิดลดลงอย่างถาวร พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกระดับได้อย่างแท้จริง

๔.๑ ศีลในพระพุทธศาสนา

ศีลเป็นรากฐานสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการฝึกฝนและควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้อยู่ในความเหมาะสมและงดงาม ทั้งในด้านกายและวาจา กล่าวได้ว่า ศีลมิใช่เพียงข้อห้าม แต่เป็นกรอบการดำเนินชีวิตที่ทำให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การปฏิบัติศีลยังมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือในการขัดเกลากิเลสขั้นพื้นฐาน ทำให้จิตใจสะอาดสงบและพร้อมต่อการพัฒนาไปสู่สมาธิและปัญญา ซึ่งถือเป็นขั้นสูงในไตรสิกขา

หากพิจารณาตามพระไตรปิฎก จะพบว่าศีลถูกจำแนกออกตามฐานะและวัตถุประสงค์ของผู้ปฏิบัติ ตั้งแต่ศีลขั้นพื้นฐานของคฤหัสถ์ไปจนถึงศีลของบรรพชิตผู้ครองสมณเพศ โดยมีตั้งแต่ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ของภิกษุ และศีล ๓๑๑ ของภิกษุณี แต่ละระดับต่างมีเป้าหมายร่วมคือการสร้างระเบียบในชีวิตและสังคม รวมถึงการเป็นเครื่องกำกับให้ผู้ปฏิบัติดำรงอยู่ในวิถีแห่งพรหมจรรย์อย่างมั่นคง

สำหรับคฤหัสถ์ ศีล ๕ เป็นศีลขั้นพื้นฐานที่สุดและถือเป็นหัวใจของความเป็นพุทธศาสนิกชน ศีล ๕ มีเนื้อหาวาดด้วยกรวดเว้นจากการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติดีในกาม การพูดเท็จ และการดื่มสุราเมรัย ศีลทั้ง ๕ นี้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสร้างวินัยทางศีลธรรมแก่ประชาชนทั่วไป เพราะผู้ที่รักษาศีลย่อมไม่เป็นภัยต่อผู้อื่น และเป็นบุคคลที่สังคมไว้วางใจ ตัวอย่างเช่น ผู้ที่เว้นจากการลักทรัพย์ย่อมได้รับความเชื่อถือในความ

ข้อสัตย์ ผู้ที่งดเว้นจากการพูดเท็จย่อมได้รับความเคารพในฐานะผู้พูดจริง และผู้ที่ไม่ดื่มสุราย่อมไม่ประมาท มีสติ ในการดำเนินชีวิตอยู่เสมอ

เมื่อบุคคลต้องการขัดเกลากิเลสให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น พระพุทธศาสนาได้วาง ศีล ๘ ไว้สำหรับการปฏิบัติ ในวันสำคัญ หรือสำหรับผู้ประสงคจะอยู่ในบรรยากาศแห่งการภาวนา ศีล ๘ เพิ่มเติมจากศีล ๕ ในประเด็น การงดเว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล (หลังเที่ยงวันไปแล้วจนถึงรุ่งเช้า) การเว้นจากการร้องรำขับทำนอง และการประดับตกแต่งร่างกาย รวมถึงการไม่นอนบนที่นอนหยาบ การถือศีล ๘ ทำให้ผู้ปฏิบัติใช้ชีวิตเรียบง่าย ลดความยึดติดในความสุขทางกาย และช่วยให้เกิดความอิสระจากสิ่งปรุงแต่งทางโลกมากขึ้น

ในระดับบรรพชิต ศีล ๑๐ ถูกกำหนดไว้สำหรับสามเณร เพื่อฝึกฝนตนเองตามหลักไตรสิกขา และเตรียมความพร้อมสู่การอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ศีล ๑๐ จึงทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมจากชีวิตคฤหัสถ์เข้าสู่ สมณเพศ เมื่ออุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้ว ต้องรักษาศิลขบตามพระวินัยทั้งหมด ๒๒๗ ข้อ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ ที่ละเอียด เคร่งครัด และรอบด้าน เพื่อให้พระสงฆ์ดำรงสมณวิถีย่างสง่างาม เป็นแบบอย่างทางศีลธรรมแก่สังคม

ในทำนองเดียวกัน พระภิกษุณีก็มีสิกขาบทมากถึง ๓๑๑ ข้อ เพื่อกำกับความปลอดภัยและเป็นหลัก ในการดำรงชีวิตของสตรีในสมณเพศ ซึ่งสะท้อนโครงสร้างวินัยที่ถูกรวบรวมมาเพื่อความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัย และความเจริญแห่งพระสังฆมณฑล

การบัญญัติศีลในพระพุทธศาสนาได้เกิดขึ้นโดยปราศจากเหตุผล หากแต่มีพื้นฐานมาจากพระดำรัส ของพระพุทธองค์ เช่นใน *ปัญญาสสูตร* ได้กล่าวถึงการที่หญิงผู้รักษาศีลห้า ย่อมไปเกิดในสุคติหลังจากสิ้นชีวิต อีกทั้งใน *อังกุตตรนิกาย* พระพุทธองค์ยังตรัสแก่นางนิมิตติเศรษฐีว่า ผู้ที่สามารถละภัยเวรทั้ง ๕ ได้ คือ การฆ่า การลัก การประพฤติผิดในกาม การพูดเท็จ และการดื่มสุราเมรัย ย่อมเป็น “ผู้มีศีล” และย่อมไปบังเกิดในสุคติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าศีลมิใช่เพียงการควบคุมความประพฤติในปัจจุบัน แต่ยังเป็นเงื่อนไขแห่งอนาคตที่ดีงาม

นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังได้อธิบายถึงอานิสงส์ของศีลไว้อย่างชัดเจน โดยกล่าวว่าผู้มีศีลจะได้รับผลดี ๕ ประการ คือ การมีโภคทรัพย์มากเพราะความไม่ประมาท การมีกิตติศัพท์อันงามขจรไกล การเป็นผู้ไม่หวาด ก่อเขินในสังคม การมีสติสมบูรณ์ไม่หลงลืมเมื่อตาย และการได้ไปบังเกิดในสุคติภูมิ อานิสงส์ทั้ง ๕ นี้สะท้อนว่า ศีลเป็นหลักที่เกื้อหนุนให้บุคคลมีความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

เมื่อพิจารณาโดยสรุป ศีลจึงมีคุณค่าหลายประการ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลที่ช่วยให้เกิดความสงบใจ และความภาคภูมิใจในความดีของตน ในระดับสังคมที่ทำให้เกิดระเบียบวินัยและความสงบสุข และในระดับ โลกุตตระที่เป็นพื้นฐานของสมาธิและปัญญาเพื่อนำไปสู่การหลุดพ้น ศีลจึงไม่ใช่เพียงข้อห้ามทางศาสนา แต่เป็น กลไกทางวัฒนธรรมและจริยธรรมที่สร้างสมดุลให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างมีความหมาย

๔.๒ ความสำคัญของการรักษาศีล

ศีลในพระพุทธศาสนาเปรียบได้กับ “รากฐานแห่งคุณธรรม” ที่กำกับพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งทางกายและ วาจา เพื่อให้ดำเนินชีวิตอย่างสงบสุขและไม่เบียดเบียนกัน ศีลถูกจัดอยู่ใน *บุญกิริยาวัตถุ ๓* คือ ทาน ศีล ภาวนา และใน *ไตรสิกขา ๓* ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ซึ่งชี้ให้เห็นถึงบทบาทของศีลในฐานะ เครื่องฝึกตนเบื้องต้นเพื่อการพัฒนาจิตใจและปัญญา

ศีล ๕ รากฐานของกฎหมายไทย

สำหรับคฤหัสถ์ ศีล ๕ เป็นกรอบปฏิบัติที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นพื้นฐานของศีลประเภทอื่น ๆ ศีล ๕ กำหนดให้บุคคลเว้นจากการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤตินอกใจ การพูดเท็จ และการดื่มสุราเมรัย ซึ่งเป็นข้อห้ามที่มุ่งป้องกันความเสียหายทั้งในระดับส่วนตัวและสังคม ส่วนศีล ๘ และศีล ๑๐ เป็นการเพิ่มความเข้มข้นของการฝึกตน เพื่อขัดเกลากิเลสและฝึกความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ขณะที่ศีลของพระภิกษุและพระภิกษุณีคือสิกขาบท ๒๒๗ และ ๓๑๑ ข้อ เป็นกรอบวินัยที่ช่วยธำรงความบริสุทธิ์ของสมณเพศ

อานิสงส์ของการรักษาศีลปรากฏชัดเจนทั้งในปัจจุบันและอนาคต กล่าวคือ ในปัจจุบัน ศีลทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับความไว้วางใจ มีชื่อเสียงที่ดี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข ส่วนในอนาคต ศีลเป็นปัจจัยนำไปสู่สุคติและการพัฒนาจิตใจเพื่อการบรรลุธรรมขั้นสูง การถือศีลจึงมิใช่เพียงข้อห้ามทางศาสนา แต่เป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพชีวิตและคุณภาพสังคมโดยรวม

๔.๓ คุณลักษณะของผู้รักษาศีล

การรักษาศีลไม่เพียงส่งผลต่อผู้ปฏิบัติเอง แต่ยังสะท้อนออกมาในลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ทำให้บุคคลผู้นั้นได้รับการยกย่องและน่าเคารพจากสังคม ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นลักษณะสำคัญดังนี้

๑. เป็นผู้ไม่มีเมตตา

ผู้ที่รักษาศีลย่อมหลีกเลี่ยงการเบียดเบียนทั้งทางกายและวาจา เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมย และไม่พูดคำหยาบ การกระทำเหล่านี้สะท้อนถึงความเมตตาที่มีต่อผู้อื่น การมีเมตตายังเป็นเกราะป้องกันไม่ให้โทสะครอบงำจิตใจ และทำให้ผู้นั้นอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้โดยไม่สร้างความเดือดร้อน

๒. เป็นผู้มีศรัทธา

ศรัทธาในคุณค่าของศีลเป็นแรงผลักดันให้บุคคลตั้งมั่นในการปฏิบัติ เมื่อเห็นอานิสงส์ของศีล เช่น ความปลอดภัย ความสงบสุข และความเจริญในสังคม ก็ยิ่งทำให้การรักษาศีลมั่นคงขึ้น การมีศีลจึงมิใช่เพียงการปฏิบัติตามข้อห้าม แต่ยังเป็นการแสดงออกถึงศรัทธาในพระธรรมคำสอนและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

๓. เป็นผู้ไม่มีสติ

ศีลทำให้บุคคลมีสติระงับตน ไม่ปล่อยใจไปตามความโลภ ความโกรธ หรือความหลง เช่น การยับยั้งไม่ให้หยาบคายหรือขโมยของผู้อื่น แม้จะมีโอกาสทำได้ก็ตาม การระลึกรั้งผลเสียทั้งในเชิงกฎหมายและเชิงกรรมทำให้ผู้รักษาศีลไม่ก้าวล่วงไปสู่การกระทำที่ผิด การมีสติจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ทำให้บุคคลผู้มีศีลน่าเคารพ เพราะสะท้อนถึงความมั่นคงทางจิตใจ

๔. เป็นผู้ประกอบสัมมาอาชีพ

การรักษาศีลสัมพันธ์กับการเลี้ยงชีพที่สุจริต ผู้มีศีลจะหลีกเลี่ยงอาชีพที่เบียดเบียน เช่น ค้าอาวุธ ค้าสัตว์ หรือค้าสารเสพติด และจะเลือกทำงานที่ไม่สร้างโทษต่อสังคม ดังปรากฏใน *พระไตรปิฎก* ว่า อุบาสกไม่ควรทำการค้าขาย ๕ ประการ ได้แก่ ๑) การขายอาวุธหรือเครื่องประหาร ๒) การค้ามนุษย์ หรือการค้าประเวณี ๓) การค้าเนื้อสัตว์ คือ การค้าขายสัตว์เป็นๆ เพื่อนำไปฆ่าเป็นอาหาร ๔) การค้าของเมา เครื่องดื่มมึนเมา และ ๕) การค้ายาพิษ ผู้ที่เลี้ยงชีพโดยสุจริต ย่อมเป็นบุคคลที่สังคมไว้วางใจและให้ความเคารพ เพราะการทำงานของเขาไม่เพียงสร้างคุณค่าแก่ตนเอง แต่ยังเกื้อกูลต่อสังคมโดยรวม

สรุป การรักษาศีลเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลมีลักษณะน่าเคารพ เพราะช่วยขัดเกลาพฤติกรรมให้เต็มไปด้วยเมตตา ศรัทธา สติ และสัมมาอาชีวะ คุณลักษณะเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้ผู้ปฏิบัติมีความสุขในตนเอง แต่ยังสร้างความไว้วางใจและความสงบสุขแก่สังคมโดยรอบ ดังนั้น ผู้มีศีลจึงนับว่าเป็น “ต้นแบบทางจริยธรรม” ที่ควรยกย่องในทุกยุคทุกสมัย

๔.๔ ความสัมพันธ์ระหว่างศีลธรรมและกฎหมาย

การดำรงอยู่ของสังคมย่อมต้องอาศัยกลไกควบคุมทางสังคมเพื่อให้สมาชิกสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบเรียบร้อย หนึ่งในกลไกดังกล่าวคือ “จารีตประเพณี” ซึ่งถือเป็นแบบแผนการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาในแต่ละชุมชน โดยมีลักษณะเป็นข้อกำหนดพฤติกรรมที่ผู้คนยึดถือร่วมกัน จารีตทำหน้าที่เสมือนกรอบกำกับพฤติกรรมโดยอาศัยแรงกดดันทางสังคม เช่น การตำหนิตืดเย็นหรือตัดสินทางศีลธรรม การฝืนจารีตแม้มิได้มีโทษตามกฎหมาย แต่ย่อมส่งผลให้บุคคลถูกประณามหรือตกเป็นที่ยังเกลียดในสายตาของสังคม

นักสังคมวิทยาได้ชี้ให้เห็นว่า จารีตของสังคมมีอิทธิพลเหนือกฎหมายในบางบริบท เพราะกฎหมายเองก็มักถือเอาจารีตประเพณีเป็นฐานในการตราใช้ หากการกระทำใด ๆ ไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายรองรับ มติมหาชน และจารีตของชุมชนก็สามารถใช้เป็นแนวทางในการตัดสินพฤติกรรมนั้นได้ สิ่งนี้สะท้อนว่า จารีตมิได้เป็นเพียงร่องรอยทางวัฒนธรรม แต่เป็น “เครื่องควบคุมทางสังคม” ที่สอดคล้องกับกฎหมายและศีลธรรม

อย่างไรก็ตาม จารีตมีขอบเขตจำกัดอยู่ในสังคมเฉพาะถิ่น ขณะที่กฎหมายมีผลบังคับใช้ทั่วประเทศและมีสภาพบังคับที่ชัดเจนกว่า จึงเห็นได้ว่ากฎหมายและจารีตเป็นกลไกควบคุมที่เกื้อหนุนกัน โดยกฎหมายเป็นเครื่องมือทางการเมืองและรัฐ ส่วนจารีตเป็นพลังทางวัฒนธรรมและชุมชน

ในอีกด้านหนึ่ง “ศีลธรรม” หมายถึงหลักการว่าด้วยการกระทำที่ดีและการละเว้นความชั่ว ศีลธรรมมิได้มีเพียงมิติของกฎข้อห้าม แต่ยังเป็นแนวทางการฝึกอบรมให้บุคคลมีความละเอียดรอบคอบ มีเมตตากรุณา และเคารพสิทธิของผู้อื่น ระดับศีลธรรมในตัวบุคคลขึ้นอยู่กับกระบวนการอบรมเลี้ยงดูและการกล่อมเกลาทางสังคม ดังนั้น แม้กฎหมายจะสามารถบังคับใช้ได้ภายนอก แต่ศีลธรรมมีพลังจากภายในที่ควบคุมพฤติกรรมผ่านมโนธรรมของแต่ละคน

อาชญากรรมในเชิงกฎหมายถือเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อบทบัญญัติซึ่งรัฐกำหนดไว้ ผู้กระทำจึงต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนด ทว่าอาชญากรรมในเชิงศีลธรรมอาจซับซ้อนกว่านั้น เพราะบางการกระทำอาจไม่ผิดกฎหมาย แต่สังคมกลับเห็นว่าเป็นสิ่งผิดศีลธรรม เช่น การนอกใจคู่สมรส หรือในทางตรงกันข้าม บางครั้งสิ่งผิดกฎหมายอาจไม่ถูกมองว่าผิดศีลธรรมโดยตรง เช่น การฝ่าฝืนกฎหมายจราจรเล็กน้อย ความสัมพันธ์เช่นนี้ชี้ให้เห็นว่ากฎหมายและศีลธรรมต่างก็มีข้อจำกัด แต่เมื่อเกื้อหนุนกันแล้วสามารถสร้างสมดุลในการควบคุมสังคมได้

ในพระพุทธศาสนา ศีลธรรมมักมีรากฐานมาจากคำสอน เช่น พระพุทธศาสนาที่บัญญัติ “ศีล ๕” ไว้เป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานในการควบคุมกาย วาจา และใจ ให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์ ศีล ๕ มีเนื้อหาที่สัมพันธ์โดยตรงกับการป้องกันอาชญากรรม ได้แก่ การห้ามฆ่าสัตว์ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๗ และกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดฐานฆ่าคนตาย การห้ามลักทรัพย์

ศีล ๕
รากฐานของกฎหมายไทย

ที่สัมพันธ์กับความผิดฐานลักทรัพย์หรือปล้นทรัพย์ การห้ามประพฤติผิดในกามที่ช่วยลดปัญหาอาชญากรรมจากแรงหึงหวงหรือความรุนแรงทางเพศ การห้ามพูดเท็จที่สามารถป้องกันการก่อให้เกิดความขัดแย้งและอาชญากรรมต่อเนื่อง และการห้ามดื่มสุราที่ช่วยลดปัญหาอาชญากรรมอันเกิดจากความเมินเมา

ศีลธรรมและศาสนาจึงทำหน้าที่กล่อมเกลาจิตใจสมาชิกในสังคมให้ละเว้นการกระทำที่ผิด นำไปสู่การลดทอนอาชญากรรม ศาสนายังปลูกฝังความรับผิดชอบ ความละเอียดรอบาป และความเมตตา ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่กฎหมายไม่สามารถบังคับได้โดยตรง กล่าวได้ว่า ศาสนา ศีลธรรม และจารีตประเพณีล้วนเป็นกลไกเสริมของกระบวนการยุติธรรมทางสังคมที่ช่วยประคับประคองให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติ

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ ใจทน (๒๕๕๘). **กฎหมายอาญา: หลักทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (๒๕๓๘). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (๒๕๔๒). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (๒๕๕๔). **ธรรมนุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่งาม (ฉบับปรับปรุงใหม่)**. กรุงเทพมหานคร : จ.เจริญ อินเทอร์เน็ต.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (๒๕๖๑). **การบูรณาการพระพุทธศาสนากับสังคมร่วมสมัย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธีวราภรณ์. (๒๕๕๓). **เบญจศิลป์เบญจธรรมอุดมชีวิตของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ต้นบุญ.
- พระอุบล กตปุณฺโญ. (๒๕๓๗.). “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศิลปะที่มีต่อสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๒๒). **เยาวชนกับศีลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๔๘). **ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (๒๕๓๙). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชัย โปษยะจินดา และอาภา ศิริวงษ์ ณ อยุธยา. (๒๕๔๔). **สุราในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- สนิท ไชยวงศ์คต. (๒๕๕๕). **ศิลป์ ๕ พาโลกสู่สันติ พิมพ์ครั้งที่ ๒**. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรมการพิมพ์.
- สังวร อินทรกำแหง. (๒๕๕๒). **อาชญาวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บทที่ ๒

ศีลข้อที่ ๑ กับกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ชีวิต

๑. บทนำ

สังคมปัจจุบัน ปัญหาอาชญากรรมยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความทุกข์ ความหวาดกลัว และความไม่มั่นคงต่อชีวิตของมนุษย์ ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก โดยข้อมูลสถิติโดยประมาณการชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยมีอัตราการฆาตกรรมเฉลี่ยประมาณ ๓.๐ คดีต่อประชากรหนึ่งแสนคน ซึ่งแม้จะต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโลกที่อยู่ที่ ๖.๑ คดี แต่ก็ยังสะท้อนให้เห็นถึงการสูญเสียชีวิตอันมีค่า การทำร้ายร่างกายในประเทศไทยมีอัตราเฉลี่ยราว ๔๕-๕๐ คดีต่อประชากรหนึ่งแสนคน ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยโลกที่ ๕๕ คดี ขณะที่คดีลักทรัพย์เป็นอาชญากรรมที่พบมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ๓๕.๖๕ คดีต่อประชากรหนึ่งแสนคน ซึ่งอยู่ในระดับกลางเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยโลกที่อยู่ราว ๕๐-๖๐ คดี ส่วนอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น การค้ามนุษย์ ยาเสพติด และการค้าอาวุธ ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ประเทศไทยมีบทบาททั้งในฐานะประเทศผู้ผลิต ผู้บริโภค และเส้นทางผ่าน ในระดับโลกภาพรวมของอาชญากรรมยิ่งทวีความรุนแรง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีสงคราม ความขัดแย้งทางการเมือง และความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้คนจำนวนมากต้องสูญเสียชีวิตและอยู่ท่ามกลางความทุกข์ยาก สถานการณ์เหล่านี้สะท้อนถึง “ยุคมิดคัสถ์” ที่มนุษยชาติยังไม่อาจเข้าถึงความสงบสุขได้อย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณาในมิติพระพุทธศาสนา ปัญหาการฆาตกรรม การทำร้ายร่างกาย และการลักทรัพย์ ล้วนเป็นการละเมิดเจตนาธรรมของ ศีลข้อที่ ๑ ที่สอนให้เว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตและไม่เบียดเบียนผู้อื่น การทำลายชีวิตไม่เพียงแต่สร้างความทุกข์แก่ผู้ถูกระทำ หากยังส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ทำให้ชีวิตมนุษย์อยู่บนเส้นด้ายและพร้อมเผชิญทุกข์ภัยได้ทุกเมื่อ พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “การเกิดเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่ยาก” อุปมาดังเต่าตาบอดในมหาสมุทรที่จะโผล่ขึ้นมาพบท่งไม้อันเดียว ซึ่งชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของการมีชีวิตที่ไม่ควรถูกทำลาย ดังนั้น สถิติอาชญากรรมทั้งในประเทศไทยและทั่วโลกไม่ใช่เพียงตัวเลข หากแต่เป็นเครื่องสะท้อนถึงวิกฤตศีลธรรมและความไม่สมดุลในสังคมมนุษย์ การแก้ไขปัญหายังยั่งยืนจึงจำเป็นต้องผสานทั้งการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพและการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะการยึดมั่นในหลักศีลข้อที่ ๑ เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งความเคารพในชีวิต อันจะนำไปสู่ความสงบสุขและสันติในสังคมอย่างแท้จริง

คำสมาทานศีลข้อที่ ๑ ว่า “ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ” มีความหมายว่า ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือเจตนางดเว้นจากการทำสัตว์ให้ตกลงไป ศีลข้อที่ ๑ นี้ถือเป็นหลักพื้นฐานของการเคารพชีวิต เพราะคำว่า สัตว์ ในทางพระพุทธศาสนาหมายถึงสรรพสัตว์ทั้งหลายที่มีชีวิตและภุชทั้งปวง แต่เมื่อเชื่อมโยงกับกฎหมายบ้านเมือง ความหมายจึงเน้นไปที่ มนุษย์ เป็นสำคัญ

ศีลข้อที่ ๑ พระพุทธองค์ทรงสอนว่า “ผู้ที่ทำร้ายผู้อื่น ไม่ถือว่าเป็นสมณะ ผู้ที่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ชื่อว่าบรรพชิต” การเว้นจากการฆ่าและเบียดเบียนจึงเป็นเงื่อนไขของความเป็นผู้สงบและผู้บรรลुरुธรรม ศีลข้อที่ ๑ ยังสัมพันธ์กับการก้าวสู่พระนิพพาน อันเป็นนวโลกุตตรธรรม ๙ ประการ ได้แก่ มรรค ๔ ผล ๔ และนิพพาน ๑ ผู้ที่เว้นจากปาณาติบาตย่อมเป็นผู้มีจิตใจผ่องใส มีสมาธิ และปัญญาพร้อมที่จะดับกิเลสเพลิงทุกข์ได้

ใน ปัญจสิกขาปทสูตร พระพุทธเจ้าตรัสว่า สัตว์ทั้งหลายย่อมคบค้าสมาคมกันตามธาตุเดียวกัน เช่น ผู้ฆ่าสัตว์คบกับผู้ฆ่าสัตว์ ผู้เว้นจากการฆ่า คบกับผู้เว้นจากการฆ่า แสดงให้เห็นว่าศีลเป็นปัจจัยที่กำหนดชุมชน และสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่บุคคลจะอยู่ร่วมด้วย

การรักษาศีลมีลักษณะเป็น วิริติ หรือการงดเว้น ซึ่งแบ่งได้เป็น ๓ อย่าง ได้แก่ การเว้นเพราะประจวบเข้ากับเหตุ เช่น ไม่ฆ่าเพราะไม่ต้องการทำ เรียกว่า สัมปัตตวิริติ การเว้นเพราะตั้งใจสมาทานศีล เรียกว่า สมาทานวิริติ การเว้นโดยเด็ดขาดเพราะบรรลुरुยิมรรค สามารถตัดกิเลสได้สิ้นเชิง เรียกว่า เสตุมตวิริติ หรือ สมุจเฉทวิริติ นี่คือการพัฒนาไปจากการเว้นเชิงโลกียะไปจนถึงการเว้นเชิงโลกุตระ

พิธีกรรมและคุณค่าของศีล ๕

แม้ว่าทุกคนที่เกิดมาเป็นมนุษย์จะมีศีล ๕ อยู่ในพื้นฐานของจิต แต่พิธีกรรมการสมาทานศีลที่สืบทอดกันมาเป็นสื่อให้ผู้คนตระหนักและตั้งใจรักษาศีลอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะการสมาทานพร้อมสรณะ ๓ ทำให้ศีลนั้นหนักแน่นมั่นคงมากขึ้น

อรรถกถาธรรมบทเล่าว่า กุรุธรรม หรือศีล ๕ หากชนชาติใดรักษาไว้ ก็ทำให้บ้านเมืองร่มเย็น มีความอุดมสมบูรณ์ ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ดังนั้น ศีล ๕ ไม่เพียงแต่เป็นคุณค่าของปัจเจกบุคคล แต่ยังเป็นหลักประกันของความมั่นคงทางสังคม

ความสัมพันธ์กับกฎหมาย

ในกฎหมายไทย การฆ่ามนุษย์ถือเป็นความผิดร้ายแรงตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ ซึ่งกำหนดโทษสูงสุดถึงประหารชีวิต นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิและชีวิต เช่น พระราชบัญญัติป้องกันการปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ พระราชบัญญัติป้องกันการปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๗ ที่สะท้อนการเคารพในชีวิตทั้งของมนุษย์และสัตว์

ศีลข้อที่ ๑ “ปาณาติปาตา เวระมะณี” จึงมิใช่เพียงข้อบัญญัติทางศาสนา แต่เป็นรากฐานของศีลธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวเนื่องกัน การรักษาศีลนี้คือการยืนยันคุณค่าของชีวิต และเป็นการปลูกฝังเมตตาธรรมในใจมนุษย์ หากมนุษย์เห็นคุณค่าและรักษาศีล ๕ โลกก็จะสงบสุข แต่หากละเลย ศีล ๕ โลกก็จะเต็มไปด้วยการเบียดเบียนและความหวาดกลัว ดังคำว่า “เมตตาธรรมค้ำจุนโลก”

สาเหตุของการละเมิดศีลข้อที่ ๑

การละเมิดศีลข้อที่ ๑ หรือการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ย่อมเกิดขึ้นจากทั้งสาเหตุภายใน และสาเหตุภายนอก ที่ผสมผสานกันอย่างซับซ้อนในสังคมนมนุษย์

สาเหตุภายใน เกิดจากกิเลสในจิตใจของมนุษย์ ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ ความโลภทำให้มนุษย์อยากได้อยากมี และแสวงหาผลประโยชน์จนไม่คำนึงถึงชีวิตผู้อื่น ความโกรธหรือโทสะผลักดันให้ผู้คนก่อการทำร้ายและฆ่า เพราะอารมณ์รุนแรง และความหลงหรือโมหะทำให้มองไม่เห็นคุณค่าของชีวิต เช่น บางคนฆ่าตัวตายเพราะความทุกข์และความสิ้นหวัง แม้การฆ่าตัวตายจะไม่ผิดศีลโดยตรง เนื่องจากไม่ได้เบียดเบียนผู้อื่น แต่ก็ถือว่าผิดธรรม เพราะเป็นการทำลายชีวิตที่เกิดขึ้นได้ยากและเป็นการปิดกั้นหนทางแห่งการสร้างกุศลกรรมต่อไป

สาเหตุภายนอก มักเกี่ยวข้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และค่านิยมของยุคสมัย ความยากจน ภาวะหนี้สิน ความเหลื่อมล้ำ และการแข่งขันที่รุนแรง ล้วนเป็นแรงผลักดันให้ผู้คนประกอบอาชีพบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าสัตว์เพื่อเลี้ยงชีพหรือเพื่อเป็นอาหาร แม้จะเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ แต่ในทางธรรมแล้วย่อมถือว่าเป็นการเบียดเบียนชีวิตอยู่ดี อีกทั้งสภาพสังคมยังเต็มไปด้วยตัวอย่างจากบุคคลรอบข้าง ทั้งผู้นำ เจ้าหน้าที่ปกครอง ญาติมิตร และสหาย ซึ่งอาจเป็นผู้จุดประกายพฤติกรรมรุนแรงหรือก่อให้เกิดการฆ่าอย่างไม่รู้เท่าทัน

ในพระไตรปิฎกและธรรมบทมีเรื่องเล่าที่สะท้อนสาเหตุของการฆ่าอย่างชัดเจน เช่น บุคคลที่ฆ่าสัตว์เพื่อประกอบพิธีเวียนมนต์ ด้วยความสำคัญผิดว่าเป็นเพียง “เนื้อ” หาใช้ชีวิตไม่ การกระทำเช่นนั้นสร้างความหวาดกลัวและความสะทกสะท้าน (อกสันขวัญผวา) ทั้งแก่ผู้กระทำและผู้เกี่ยวข้อง สะท้อนถึงความไม่รู้ (อวิชชา) และการหลงผิดในคุณค่าของชีวิต เมื่อพิจารณาโดยรวม สาเหตุของการละเมิดศีลข้อที่ ๑ จึงมิได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่เป็นผลของกิเลสภายในที่ผสมผสานกับแรงกดดันภายนอก ก่อให้มนุษย์หลงไปตามอารมณ์ ความคิด และตัวอย่างที่สังคมหล่อหลอม การแก้ไขปัญหาจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญทั้งการพัฒนาจิตใจ เพื่อลดโลภะ โทสะ และโมหะ และการปรับโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และค่านิยมให้เกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตอย่างสันติ สาเหตุของการละเมิดศีลข้อที่ ๑ เป็นผลผสมจาก กิเลสภายใน (โลภะ โทสะ โมหะ) และ แรงกดดันภายนอก (สังคม เศรษฐกิจ ค่านิยม และตัวอย่างจากผู้นำหรือคนรอบข้าง) เมื่อทั้งสองส่วนเชื่อมโยงกันก็ยิ่งทำให้มนุษย์หลงในอำนาจของอารมณ์และความคิด นำไปสู่การละเมิดศีลข้อที่ ๑ ทั้งโดยรู้เท่าทันและไม่รู้เท่าทัน

๒. โทษของการละเมิดศีลและกฎหมาย

ศีลข้อ ๑ ว่าด้วยการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์และการเบียดเบียนชีวิต ถือเป็นรากฐานของคุณธรรมทั้งปวง เพราะชีวิตคือสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกสรรพสัตว์ปรารถนาให้คงอยู่ การละเมิดศีลข้อ ๑ จึงส่งผลร้ายทั้งต่อผู้กระทำเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม รวมถึงเป็นการขัดต่อกฎหมายที่บัญญัติไว้เพื่อคุ้มครองชีวิตมนุษย์

ในด้านของตนเอง ผู้ที่ละเมิดศีลข้อ ๑ ย่อมมีแต่ความหวาดระแวง หวาดผวา ชีวิตไม่เป็นสุข เหมือนสัตว์ป่าที่คอยระวังภัยจากผู้ล่าอยู่เสมอ จิตใจไม่สงบ ฟุ้งซ่าน มีอารมณ์รุนแรง และมักเกิดพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความโกรธ ความพยาบาท ความไม่พอใจ ยิ่งไปกว่านั้นยังทำให้ร่างกายทรุดโทรม โรคภัยรุมเร้า อายุสั้น ไม่ได้สัมผัสความสุขที่แท้จริงของชีวิต ทั้งยังต้องสูญเสียทรัพย์สินและชื่อเสียงที่สั่งสมมา กลายเป็นบุคคลที่สังคมรังเกียจ ไม่เป็นที่รักของมนุษย์และเทวดา (พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๒, ทีฆนิกาย)

ในด้านของผู้อื่นและสังคม การฆ่าหรือทำร้ายชีวิตสร้างความหวาดกลัว ความไม่สงบ และความทุกข์แก่ผู้ถูกเบียดเบียน ครอบครัวและชุมชนต้องเผชิญความไม่ปลอดภัย ต้องทำงานหนักเพื่อป้องกันตนเอง ต้องใช้กำลังอาวุธหรือมาตรการทางกฎหมายเข้ามาปราบปรามและควบคุมผู้กระทำผิด ส่งผลให้สังคมตกอยู่ในภาวะแห่งความตึงเครียด เป็น “ดินแดนแห่งความหวาดกลัว” ที่ขาดความไว้วางใจต่อกัน (พระธรรมปิฎก, ๒๕๔๕)

โทษของการละเมิดยังสะท้อนถึงมิติทางจิตวิญญาณและศีลธรรม ผู้กระทำย่อมได้รับผลกระทบที่เลี่ยงไม่ได้ เสื่อมโภคทรัพย์ ชื่อเสียงมัวหมอง หวาดกลัวต่อการถูกตอบโต้ และเมื่อสิ้นชีวิตย่อมไปสู่ภูมิอันต่ำหรืออบายภูมิ วิบากกรรมเบาที่สุดคืออายุสั้นและมีโรคภัยรุมเร้า ซึ่งถือเป็นผลลัพธ์ของการทำลายคุณค่าพื้นฐานแห่งชีวิต (พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๕, อังคุตตรนิกาย)

ทางด้านกฎหมาย การฆ่าและทำร้ายผู้อื่นจนถึงตายเป็นความผิดทางอาญาที่ร้ายแรง ผู้กระทำต้องถูกจับกุม คุมขัง และรับโทษตามกฎหมาย ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ กำหนดว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่นต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๖๒) เจตนารมณ์ของกฎหมายก็คือการคุ้มครองชีวิตและความปลอดภัยของสังคมไม่ให้ถูกละเมิด แม้กระทั่งการฆ่าสัตว์หรือการเบียดเบียนสัตว์ก็ยังมีพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๗ เพื่อควบคุมพฤติกรรมเหล่านี้

กล่าวโดยสรุป การละเมิดศีลข้อ ๑ และกฎหมายเกี่ยวกับชีวิตนั้นมิได้เป็นเพียงการทำร้ายผู้อื่นเท่านั้น หากแต่ยังย้อนกลับมาทำร้ายจิตใจและชีวิตของผู้กระทำเอง ทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคม และเป็น การเสื่อมถอยทางคุณธรรม จึงควรตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต รักษาศีล และเคารพกฎหมาย เพื่อสร้างสันติสุข ทั้งในระดับปัจเจกและสังคมโดยรวม

การละเมิดศีลข้อที่ ๑ ซึ่งเป็นข้อบัญญัติให้ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ถือเป็น การกระทำที่ก่อโทษร้ายแรงทั้งในมิติของตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยมีผลทั้งทางโลกและทางธรรม ดังนี้

๑) โทษต่อตนเอง ผู้ที่ละเมิดศีลข้อที่ ๑ มักเผชิญความเดือดร้อนทางใจ อยู่ที่ไม่ได้ก็เต็มไปด้วยความหวาดกลัว เสมือนสัตว์ป่าที่ถูกผู้ล่าตามล่า ชีวิตเปรียบดังอยู่บนเส้นด้าย ต้องทุกข์กายทุกข์ใจ ฟุ้งซ่าน ภาระจนกระทั่งมีอาการรุนแรง อีกทั้งยังต้องเสียทรัพย์ เสียเวลา และก่อเวรกรรมที่จะตามมาไม่สิ้นสุด ในมิติทางร่างกาย ผู้ที่ประกอบกรรมฆ่าย่อมเผชิญโรคภัย อายุสั้น ร่างกายไม่สมบูรณ์ และสุขภาพเสื่อมโทรม

๒) โทษต่อผู้อื่น การฆ่าและการทำร้ายเบียดเบียนย่อมสร้างความหวาดผวให้กับผู้อื่น ทำให้สังคมไร้ความสงบสุข ประชาชนต้องใช้ชีวิตอย่างไม่มั่นคง ถูกคุกคามทั้งกายและใจ บางครั้งยังถูกบังคับให้ต้องร่วมแรงร่วมใจกันจัดการกับปัญหาด้วยการใช้กฎหมาย การจับกุม หรือแม้แต่การใช้กำลังอาวุธเพื่อป้องกันและปราบปราม ส่งผลให้สังคมเต็มไปด้วยความระแวง ไม่รู้รสแห่งความสงบสุขที่ควรมี

๓) โทษทางใจและทางจริยธรรม การละเมิดศีลข้อที่ ๑ ก่อให้เกิดเวรกรรมในใจผู้กระทำ ความรู้สึกผิดวิตกกังวล ความโกรธเกลียด และความจงใจจะสะสมอยู่ในจิตใจ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเชิงลบ เช่น ขัดใจง่าย โมโหง่าย และพยาบาท ซึ่งบั่นทอนความสุขทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ในมิติทางจิตศาสตร์ ผู้ละเมิดศีลนี้จะถูกมองว่าเป็นผู้บกพร่องในคุณธรรม ไม่เป็นที่เคารพนับถือ และเสียชื่อเสียงทั้งในหมู่มนุษย์และเทวดา

ศีล ๕
รากฐานของกฎหมายไทย

๔) โทษทางสังคม อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เช่น ฆาตกรรมและการทำร้ายร่างกาย เป็นปัญหาสำคัญที่บั่นทอนความมั่นคงและเศรษฐกิจของสังคม ประเทศต้องสูญเสียงบประมาณในการบังคับใช้กฎหมาย การรักษาพยาบาล และการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม อีกทั้งยังบั่นทอนความไว้วางใจระหว่างบุคคลและสังคมโดยรวม

๕) โทษทางกฎหมาย กฎหมายบ้านเมืองถือว่าการฆ่าผู้อื่นหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนถึงแก่ความตายเป็นความผิดอาญาร้ายแรง เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘-๒๙๔ ที่กำหนดโทษหนักสำหรับการฆ่าผู้อื่น และมาตรา ๒๙๕-๓๐๐ ที่บัญญัติความผิดฐานทำร้ายร่างกาย อันมีเจตนาารมณ์ร่วมกับศีลข้อที่ ๑ คือการคุ้มครองชีวิตและความปลอดภัยของมนุษย์ การกระทำผิดย่อมนำไปสู่การถูกจับกุม ดำเนินคดี และลงโทษตามกฎหมาย

๖) โทษทางกรรม ในทางพระพุทธศาสนา การฆ่าและการเบียดเบียนชีวิตจัดเป็นกรรมหนัก ผู้ที่กระทำย่อมเสื่อมจากทรัพย์สมบัติ มีชื่อเสียงชั่วร้าย ไม่เป็นที่รักใคร่ของมนุษย์และเทวดา ใช้ชีวิตอย่างหวาดระแวง และเมื่อตายไปย่อมตกสู่อายภูมิ วิบากกรรมที่เบาที่สุดคือการมีอายุสั้น โรคร้ายเบียดเบียน และสุขภาพไม่สมบูรณ์

๗) เหตุที่ศีลข้อที่ ๑ ถูกจัดไว้เป็นข้อแรก ศีลข้อที่ ๑ ว่าด้วยการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ถูกจัดเป็นข้อแรกเพราะชีวิตเป็นสิ่งสูงสุดที่มีค่ามากกว่าสิ่งใด การเบียดเบียนชีวิตไม่ว่าจะเป็นการฆ่ามนุษย์หรือสัตว์ล้วนก่อให้เกิดผลกรรมหนัก โดยเฉพาะกรณี อนันตริยกรรม เช่น การฆ่าบิดามารดา พระอรหันต์ หรือการทำลายพระพุทธเจ้า ซึ่งจัดเป็นบาปอันใหญ่หลวงที่ส่งผลให้ตกนรกโดยไม่อาจหลีกเลี่ยง

สรุปได้ว่า โทษของการละเมิดศีลข้อที่ ๑ มีผลกระทบทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น สังคม กฎหมาย และทางกรรม ซึ่งสะท้อนถึงคุณค่าของชีวิตในฐานะรากฐานแห่งคุณธรรมและกฎหมาย หากปราศจากการเคารพต่อชีวิต สังคมย่อมไม่สามารถดำรงอยู่ในความสงบสุขได้

มิติ	รายละเอียด	ตัวอย่างผลกระทบ
ต่อตนเอง	เดือดร้อนใจ ฟุ้งซ่าน หวาดกลัว เหมือนสัตว์ที่ถูกล่า อารมณ์รุนแรง เสียทรัพย์สิน สุขภาพไม่ดี อายุสั้น	โรคร้ายรุมเร้า, อยู่ไม่เป็นสุข, ต้องหลบหนีหรือระแวงตลอดเวลา
ต่อผู้อื่น	ก่อให้เกิดความหวาดผวา ความไม่สงบ ถูกทำร้ายหรือเบียดเบียนสูญเสียความปลอดภัยในชีวิต	ครอบครัวสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก, ผู้คนไม่มั่นใจในสังคม
ต่อสังคม	สังคมต้องลงทุนด้านกฎหมายและการรักษาความปลอดภัยมากขึ้น เกิดการใช้กำลังตอบโต้ เช่น การจับกุม ปรามปราม หรือใช้กำลังทหาร/ตำรวจ	ความไม่ไว้วางใจในสังคม, เศรษฐกิจเสียหาย, ต้องอยู่ในบรรยากาศแห่งความกลัว
ทางกฎหมาย	มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น ฆาตกรรม (มาตรา ๒๘๘-๒๙๔) ทำร้ายร่างกาย (มาตรา ๒๙๕-๓๐๐) ถูกดำเนินคดีและลงโทษ	โทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิตในกรณีฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา

มิติ	รายละเอียด	ตัวอย่างผลกระทบ
ทางกรรม (ศีลธรรม)	เสื่อมทรัพย์ เสื่อมชื่อเสียง ไม่เป็นที่รักของ มนุษย์และเทวดา เมื่อตายอาจตกอบายภูมิ วิบากเบาคืออายุสั้น สุขภาพไม่ดี	ตกรรอก อสุรกาย เปรต หรือสัตว์เดรัจฉาน, มีชีวิตลำบากและเต็มไปด้วยโรคร้ายในชาติ ปัจจุบัน

๓. คุณค่าและความสำคัญของศีลข้อที่ ๑ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิต

ศีลข้อที่ ๑ ซึ่งว่าด้วยการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์และการเบียดเบียนชีวิต ถือเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาและเป็นรากฐานของคุณธรรมทั้งหลาย เพราะการเคารพชีวิตไม่เพียงทำให้ผู้ปฏิบัติอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุข แต่ยังสร้างความมั่นคงให้แก่สังคมและประเทศชาติในภาพรวม

ในระดับปัจเจกบุคคล ผู้ที่รักษาศีลข้อที่ ๑ ย่อมมีจิตใจสงบ ผ่องใส ไม่เดือดร้อนใจ ชีวิตมีความร่มเย็นปราศจากความหวาดกลัว สุขภาพกายและใจแข็งแรง อายุยืน และมีความเบิกบานในอารมณ์ ส่งผลให้บุคลิกภาพภายนอกดูสดชื่น หน้าตาผ่องใส อีกทั้งยังช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถตั้งจิตได้มั่นคง เกิดสมาธิและปัญญาที่เข้มแข็งนำไปสู่การรู้เท่าทันความจริงของชีวิตได้ง่ายขึ้น (พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๒, ที่ฆนิกาย)

ในระดับครอบครัวและชุมชน การไม่เบียดเบียนกันย่อมสร้างความรัก ความไว้วางใจ และความมั่นคงในชีวิตร่วมกัน สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างสันติและเป็นสุข สังคมโดยรวมย่อมสงบร่มเย็น เมื่อไม่มีภัยคุกคามต่อชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนก็แน่นแฟ้นขึ้น นำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพราะทรัพย์สินและทรัพยากรไม่ถูกทำลายไปจากความรุนแรงและการฆ่าเบียดเบียน (พระธรรมปิฎก, ๒๕๔๕)

นอกจากนี้ ศีลข้อที่ ๑ ยังสัมพันธ์กับมิติทางกฎหมายและโครงสร้างสังคมในเชิงนิติเศรษฐศาสตร์ รัฐบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองชีวิตของมนุษย์และสัตว์อย่างเป็นระบบ เช่น ประมวลกฎหมายอาญาที่ห้ามการฆ่าผู้อื่นและพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งสะท้อนว่ามนุษย์ให้ความสำคัญกับ “ชีวิต” เป็นลำดับแรก โดยมีการจัดสัดส่วนระหว่าง “คน” และ “สัตว์” ในความสำคัญของชีวิตอยู่ที่ประมาณ ๙๐ ต่อ ๑๐ อันแสดงให้เห็นว่ากฎหมายมีเจตนารมณ์มุ่งเน้นไปที่การคุ้มครองมนุษย์เป็นหลัก แต่ก็ไม่ละเลยสัตว์ในฐานะสิ่งมีชีวิตร่วมโลก (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๖๒; พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์, ๒๕๕๗)

คุณค่าของศีลข้อที่ ๑ จึงมิได้หยุดอยู่เพียงในมิติศาสนธรรม แต่ยังขยายไปสู่มิติทางกฎหมาย เศรษฐกิจ และสังคมอย่างกว้างขวาง การเคารพในชีวิตทำให้ประเทศมีเสถียรภาพและความปลอดภัย เกิดความสงบสุขในระดับสังคมและนานาชาติ เพราะความมั่นคงทางชีวิตเป็นเงื่อนไขสำคัญของความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และยังเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในโลกที่หลากหลาย

ศีล ๕
รากฐานของกฎหมายไทย

มิตี	คุณค่าและความสำคัญ	ตัวอย่าง/ผลลัพธ์ที่ปรากฏ
ต่อตนเอง	จิตใจสงบ ไม่เดือดร้อน มีความบริสุทธิ์	สุขภาพดี อายุยืน หน้าตาผ่องใส สมานและปัญหาเกิดขึ้นได้ง่าย
ต่อครอบครัว	เกิดความรัก ความอบอุ่น และความไว้วางใจ	ครอบครัวสงบสุข ไม่หวาดกลัวภัยจากความรุนแรง มีทรัพย์สินมั่นคง
ต่อสังคม	สังคมสงบ สันติ ร่มเย็น	ผู้คนอยู่ร่วมกันด้วยความเมตตา ลดปัญหาอาชญากรรม ความรุนแรง และการเบียดเบียน
ต่อประเทศและเศรษฐกิจ	เป็นรากฐานแห่งความมั่นคงและความปลอดภัย	เศรษฐกิจเติบโตอย่างยั่งยืน รัฐไม่ต้องสูญเสียงบประมาณมหาศาลเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรง
ต่อกฎหมายและโครงสร้างสังคม	สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญา และกฎหมายคุ้มครองสัตว์	มาตรา ๒๘๘-๒๙๐ (ฆ่าผู้อื่น), กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์, ส่งเสริมสิทธิขั้นพื้นฐานในการมีชีวิต
ต่อสิ่งมีชีวิตโดยรวม	เคารพในคุณค่าของชีวิตทั้งมนุษย์และสัตว์	ลดการฆ่าเพื่อเลี้ยงชีพหรือเพื่อความบันเทิง มองเห็นคุณค่าชีวิตในทุกระดับ (แม้มนุษย์ให้ค่าน้ำหนักกับตนเองมากกว่า ๙๐/๑๐)

๔. เกณฑ์ตัดสินเกี่ยวกับการละเมิดศีลข้อที่ ๑ และกฎหมายเพื่อคุ้มครองชีวิต

การดำรงชีวิตด้วยเมตตาทายกรรม วชิกรรม และมโนกรรม เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขและบ้านเมืองร่มเย็น แต่เมื่อมนุษย์ละเลยหลักเมตตา จิตใจก็ถูกครอบงำด้วยโลภะ โทสะ และโมหะ ทำให้ศีลเสื่อมลงจนจิตใจแตกสลาย บกพร่อง หรือพร้อยไป การเบียดเบียนและประทุษร้ายกันจึงเกิดขึ้นบ่อยครั้ง และส่งผลต่อทั้งชีวิตปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวม พระพุทธศาสนาชี้ว่า หากจิตใจยังมีเมตตาและหลักสาราณียธรรม มนุษย์จะทำ คิด และพูดด้วยเมตตาต่อกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมทำให้โลกภายในใจและโลกภายนอกสังคมสงบร่มเย็น

องค์ประกอบของการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๑

การทำสัตว์ให้ตาย หรือที่เรียกว่า ปาณาติบาต เป็นการผิดศีลข้อที่ ๑ ซึ่งถือเป็นศีลพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนา การฆ่าสัตว์จะถือว่าศีลขาดก็ต่อเมื่อมีองค์ประกอบครบ ๕ อย่าง ได้แก่ ๑) มีสัตว์มีชีวิตอยู่จริง ๒) รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต ๓) มีเจตนาจะฆ่า ๔) ลงมือทำไม่ว่าจะด้วยวิธีใดก็ตาม ๕) สัตว์ตายเพราะการกระทำของเรา ถ้าทั้ง ๕ ข้อนี้เกิดขึ้นครบ ถือว่าเป็นการละเมิดศีลข้อที่ ๑ อย่างสมบูรณ์ เพราะการฆ่าไม่ได้เกิดจากความบังเอิญ แต่เกิดจาก เจตนา ซึ่งถือเป็นหัวใจของกรรมในพระพุทธศาสนา

อรรถกถายังอธิบายเพิ่มเติมว่า ความพยายามจะฆ่าสัตว์มีหลายรูปแบบ ท่านเรียกว่า “ปโยคะในการฆ่า” ซึ่งครอบคลุมการลงมือทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การฆ่าด้วยตัวเอง การสั่งให้คนอื่นฆ่า การใช้อาวุธหรือเครื่องมือ การใส่ยา พิษ หรือของที่ทำให้ตาย การใช้มนต์หรือวิธีเหนือธรรมชาติ รวมถึงการวางแผนทำให้ผู้อื่นเสียชีวิตโดยอ้อม วิธีเหล่านี้ล้วนจัดเป็นการละเมิดศีลข้อที่ ๑ เพราะมีเจตนาจะให้ชีวิตผู้อื่นสิ้นไป ศีลข้อนี้จึงไม่ใช่เพียงการห้ามทำผิด แต่เป็นการฝึกให้มีเมตตา เห็นคุณค่าของชีวิต และลดการเบียดเบียนต่อกัน หากทุกคนตั้งใจรักษาศีลข้อที่ ๑ สังคมก็จะสงบ ปลอดภัย และเต็มไปด้วยความไว้วางใจมากยิ่งขึ้น

ในมิติของกฎหมาย ความรุนแรงของการละเมิดชีวิตพิจารณาที่เจตนาเป็นสำคัญ หากมีการไตร่ตรองเจตนาร้ายแรง กฎหมายกำหนดโทษสูงตามประมวลกฎหมายอาญา แต่หากเป็นการกระทำด้วยโทสะชั่วคราวโดยไม่เคยมีเจตนามาก่อน ศาลก็ตัดสินตามโทษานุโทษเบาตามพฤติการณ์ กฎหมายจึงคำนึงถึงทั้งเจตนาและผลที่เกิดขึ้นจริง

ในทางพระพุทธศาสนา เกณฑ์การพิจารณากรรมยังสัมพันธ์กับฐานะของผู้ถูกระทำ หากผู้ถูกระทำมีคุณมาก เช่น มารดา บิดา หรือพระอรหันต์ ผลกรรมย่อมหนักมากขึ้นตามไปด้วย ดังปรากฏใน จุฬกัมมวิภังคสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตย่อมมีอายุสั้น ตกอบาย แต่ผู้เว้นจากการฆ่า มีเมตตาและเอ็นดูสรรพสัตว์ย่อมได้อายุยืน สุขภาพดี หรือไปเกิดในสุคติ การพิจารณาผลของศีลข้อที่ ๑ จึงไม่เพียงแต่เป็นเรื่องศีลธรรม หากยังเป็นแรงจูงใจให้มนุษย์รักษาชีวิตตนเองและผู้อื่นเพื่อมุ่งไปสู่ความสงบสุขและความดีงามในอนาคต

ดังนั้น เกณฑ์การตัดสินการละเมิดศีลข้อ ๑ และกฎหมายเกี่ยวกับชีวิตต่างยึดโยงอยู่กับ “เจตนา” อันเป็นปัจจัยหลักที่สะท้อนความสมบูรณ์หรือบกพร่องของจิตใจ เมื่อจิตใจเปี่ยมด้วยเมตตา ย่อมไม่เบียดเบียนและไม่ล่วงละเมิด แต่หากขาดเมตตา การเบียดเบียนย่อมเกิดขึ้นพร้อมผลกรรมหนักที่ตามมา ทั้งในโลกนี้ตามกฎหมายและในโลกหน้าตามพระธรรม

การละเมิดศีลข้อที่ ๑ มีการพิจารณาในสองระดับคือ เกณฑ์ทางศาสนา และ เกณฑ์ทางกฎหมาย ซึ่งสะท้อนถึงการตีความและการตัดสินโทษที่แตกต่างกัน แต่ล้วนมุ่งคุ้มครองคุณค่าของชีวิตเป็นสำคัญ

๑) เกณฑ์ทางพระพุทธศาสนา

ในการพิจารณาการละเมิดศีลข้อที่ ๑ เรื่องการฆ่าสัตว์ พระพุทธศาสนามีคำอธิบายหลายระดับ เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการกระทำและเจตนา ซึ่งล้วนมีผลต่อศีลและกรรมทั้งสิ้น ประการแรกคือ ศีลขาทหมายถึงกรณีที่การฆ่าสัตว์เกิดขึ้นครบองค์ประกอบทั้ง ๕ ข้อ ได้แก่ ๑) มีสัตว์มีชีวิตอยู่ ๒) รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต ๓) มีเจตนาจะฆ่า ๔) ลงมือพยายามฆ่า และ ๕) สัตว์ตายจริง เมื่อครบทั้ง ๕ ข้อนี้ถือว่าผิดศีลโดยสมบูรณ์

ต่อมาคือ ศีลหุลู หมายถึงการทำครบทั้ง ๕ องค์ประกอบเช่นเดียวกัน แต่ผลไม่ได้ทำให้สัตว์ตาย เช่น ทำร้ายจนบาดเจ็บสาหัส แม้ชีวิตไม่สิ้น แต่ก็ถือเป็นการละเมิดเจตนารมณ์ของศีล เพราะเกิดจากความตั้งใจจะฆ่า เพียงแต่ผลไม่ถึงตายเท่านั้น

ศีลต่าง คือกรณีที่บุคคลมีความคิดจะฆ่าและมีเจตนารุนแรง แต่ยังไม่ได้ลงมือกระทำ เช่น โกรธแค้นจนคิดวางแผนหรือจินตนาการถึงการฆ่า แต่ยังไม่มีการพยายามทำจริง ศีลจึงยังไม่ขาด แต่ก็มีตำหนิ เพราะจิตใจถูกความพยาบาทครอบงำ

ศีล ๕
รากฐานของกฎหมายไทย

ส่วน ศีลพริ้ว คือการคิดอยากทำร้ายหรือฆ่าเป็นบางครั้ง เช่น โมโห ไม่พอใจ หรืออารมณ์ครุ่นหนึ่งที่ทำให้เกิดความคิดอยากทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน แม้เจตนาไม่แรงและไม่มีการลงมือ แต่ก็ทำให้ศีลไม่บริสุทธิ์ทั้งหมด

จากเกณฑ์เหล่านี้จะเห็นได้ว่า ศีลข้อที่ ๑ ไม่ได้เน้นเฉพาะ “การกระทำจริง” เท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญอย่างมากกับ เจตนา ซึ่งเป็นรากฐานของกรรมทุกชนิด เจตนาที่คิดบ่อย ๆ หรือคิดรุนแรง แม้ไม่ลงมือ ก็สะสมเป็นพลังทางจิตที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในอนาคต และสร้างวิบากกรรมตามมาได้ การรักษาศีลจึงไม่ใช่เพียงการไม่ฆ่า แต่เป็นการฝึกจิตให้ปราศจากความพยาบาท และปลูกฝังเมตตาในชีวิตประจำวันด้วย

กฎหมายน่ารู้ : 73

บันดาลโทษ จะอ้างกับง่าย ๆ ก็ได้หรือ?

© Design by YANEE SASLOW
*ขอสงวนสิทธิ์ในฉบับแปลภาษาไทยจากโครงการนี้ *ข้อมูลเมื่อ 03/04/2023

โมโห “ร้ายแรง” แล้วทำผิด มีสิทธิตามกฎหมาย

พฤติกรรมแบบไหน ไม่ควรทำให้คนอื่นโมโห

<p>รังแก</p> <p>บังคับ ชูอำนาจ คุกคาม กุบตี ล้อเลียน กีดกันออกจากสังคม หรือจำกัดเสรีภาพ เจตนาทำร้ายร่างกาย หรือจิตใจอย่างร้ายแรง</p>	<p>กลั่นแกล้ง</p> <p>ให้ร้ายป้ายสี ให้ออมรับผิด ในสิ่งที่ไม่ได้ทำ แกล้งใส่ความ</p>	<p>ทำให้้อบอาย</p> <p>ด่าหยาบคาย ให้ร้าย ทำให้เสื่อมเสีย ชื่อเสียง</p>	<p>ข่มเหงน้ำใจ</p> <p>แสดงท่าทาง พฤติกรรมข่มเหง ให้เสียเกียรติ ไม่เคารพ มีชู้</p>
--	--	--	--

แค้นไหนเรียกบันดาลโทษ

ถูกข่มเหง อย่างร้ายแรง ไม่เป็นธรรม “เจตนากลับไปแก้แค้น ไม่ใช่ การบันดาลโทษ”

ทำความผิด เพราะถูกข่มเหง

ทำความผิด ชะระรู้สึกโมโห (บันดาลโทษ)

บทลงโทษ

มีความผิด แต่ศาลอาจใช้ดุลพินิจ ลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้

“คิดสักนิด ก่อนทำผิด ใช้สิทธิบันดาลโทษ”

สำนักงานกิจการยุติธรรม LINE @WEAREOJA ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 72

๒) เกณฑ์ทางกฎหมาย

ในเชิงกฎหมาย ความผิดเกี่ยวกับชีวิตถูกกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เช่น มาตรา ๒๘๘-๒๙๔ ว่าด้วยการฆ่าผู้อื่น

มาตรา ๒๙๕-๓๐๐ ว่าด้วยการทำร้ายร่างกายจนถึงแก่ความตายหรือบาดเจ็บสาหัส

ศีล ๕
รากฐานของกฎหมายไทย

ความผิดฐานไม่ห้ามเมื่อเห็นการกระทำผิด หากบุคคลใดอยู่ในฐานะที่สามารถช่วยเหลือหรือป้องกันได้ แต่ละเลย ย่อมมีส่วนร่วมในความผิดเช่นกัน

กฎหมายเฉพาะ เช่น กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และกฎหมายป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ซึ่งเป็นการขยายความคุ้มครองชีวิตออกไปนอกเหนือจากมนุษย์

การควบคุมการฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภค แม้จะมีการออกกฎหมายควบคุมโรงฆ่าสัตว์ แต่ในเชิงจริยธรรม ยังถือเป็นการเบียดเบียนชีวิต

การทำกรณียฆาต ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายรองรับโดยตรง ทำให้เป็นประเด็นถกเถียงในเชิงสิทธิ เสรีภาพ และศีลธรรม

กฎหมายน่ารู้ Volume 20

บาดเจ็บเล็กน้อย
มาตรา 391

- ใช้กำลังทำร้าย แต่ไม่มีบาดแผล
- โดนตบหน้า เป็นรอยแดง

จำคุกไม่เกิน **1 เดือน** หรือ **ปรับไม่เกิน 10,000**
หรือ ทั้งจำทั้งปรับ
(ความผิดลหุโทษ)

เกิดอันตรายแก่กายและจิตใจ
มาตรา 295

- ตั้งใจยิงไม่ให้โดน อวัยวะสำคัญ
- ฟันด้วยมีด ขนาดไม่ใหญ่ แผลไม่ลึก
- มีบาดแผลลึกขนาด ยาว 3 เซนติเมตร

จำคุกไม่เกิน **2 ปี** หรือ **ปรับไม่เกิน 40,000**
หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

บาดเจ็บสาหัส
มาตรา 297

- ทุพพลภาพ
- เสียอวัยวะ
- เสียอวัยวะต่างๆ
- แท้งลูก
- จิตพิการติดตัว

จำคุก **6 เดือน ถึง 10 ปี**
และปรับ 10,000 - 200,000 บาท

ทำร้ายร่างกาย
ไม่จบง่ายๆแค่จ่าย
500

ทำร้ายตามลักษณะต่อไปนี้
มาตรา 289

- ทำร้ายบุพการี
- ทำร้ายเจ้าหน้าที่ และผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่
- กระทำความผิดต่อรองหัวหน้า
- ทรมาณหรือกระทำความรุนแรง
- ทำเพื่อเตรียมการ ในการกระทำความผิดอื่น
- เพื่อปกปิดหรือหลีกเลี่ยง ให้พ้นความผิดอื่นๆ ที่ได้กระทำไว้

จำคุกไม่เกิน **3 ปี** หรือ **ปรับไม่เกิน 60,000**
หรือ ทั้งจำทั้งปรับ
(โทษตามมาตรา 296)

***มาตรา 298**
หากกระทำความผิดตามมาตรา 297 โดยมีลักษณะตามมาตรา 289
จำคุก 2 - 10 ปี
และปรับ 40,000 - 200,000 บาท

สำนักงานกิจการยุติธรรม | @weareoja | ประมวลกฎหมายอาญา

๓) ผลของกรรม

การละเมิดศีลข้อที่ ๑ ซึ่งว่าด้วยการฆ่าสัตว์หรือเบียดเบียนชีวิตผู้อื่น ถือเป็นกรรมหนักประเภทหนึ่ง เพราะเกี่ยวข้องกับการทำลายชีวิตโดยตรง พระพุทธศาสนากล่าวว่า “เจตนาเป็นตัวกรรม” ดังนั้นผู้ที่ตั้งใจทำให้ผู้อื่นหรือสัตว์ต้องตาย ย่อมสร้างกรรมที่ส่งผลทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

กฎหมายรัฐ volume 11

7 พฤติกรรมการฆ่า ต้องรับโทษหนัก

ประหารชีวิต

- 1** ฆ่า พ่อ แม่
ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด
ที่สืบสายโลหิตโดยตรง
- 2** ฆ่าเจ้านักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำหรือได้กระทำตามหน้าที่
- 3** ฆ่าโดยกรรมมาณ หรือการุณโหดร้าย
- 4** ฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้านักงาน ที่ได้ทำตามหน้าที่ หรือฆ่าบุคคลที่กำลังจะช่วยเหลือหรือได้ช่วยเหลือเจ้านักงาน
- 5** ฆ่าเพื่อเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์ หรือเพื่อปกปิดหรือหลีกเลี่ยงให้ตนเองพ้นความผิด
- 6** ฆ่าเพื่อเตรียมการ หรือ เพื่อความสะดวกในการกระทำผิด
- 7** ฆ่าโดยไตร่ตรองคิด ทบทวน วางแผนก่อนจะลงมือฆ่า เช่น จ้างวานฆ่า

ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยผิดกรรม ๖. 289
ประมวลกฎหมายอาญา

สร้างสรรค์โดย
สำนักงานกึ่งการยุติธรรม สกส

ในระดับผลกรรมปัจจุบัน ผู้ที่ชอบทำร้ายหรือฆ่าสัตว์มักมีจิตใจหยาบกระด้าง ขาดเมตตา และเกิดความเคยชินในการใช้ความรุนแรง ส่งผลให้เกิดความขัดแย้ง ความเกลียดชัง และสร้างศัตรูในสังคม นอกจากนี้ยังสามารถนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมาย เช่น การทำร้ายร่างกายหรือฆ่าคน ซึ่งทำให้เกิดผลเสียต่อครอบครัว ชุมชน และตัวผู้กระทำเองอย่างรุนแรง

ในระดับผลกรรมระยะยาว ตามหลักกรรม ผู้ที่ละเมิดศีลข้อที่ ๑ มักประสบกับ “อายุสั้น เจ็บป่วยง่าย อุบัติเหตุบ่อย” เพราะเป็นผลของการทำลายชีวิตผู้อื่นในอดีต จิตที่แข็งกระด้างหรือเคยชินกับการเบียดเบียน ยังส่งผลให้เกิดความทุกข์ทางใจ ความไม่สงบ และความกลัวที่สะสมอยู่ภายใน

ในระดับผลกรรมที่ลึกซึ้งกว่านั้น เมื่อจิตผูกพันกับการฆ่าเป็นประจำ จะทำให้เกิดวิบากในภพหน้า เช่น ไปเกิดในภพภูมิที่เต็มไปด้วยความทุกข์ ถูกเบียดเบียน ถูกทำร้าย หรือเกิดในสภาพร่างกายที่ไม่สมบูรณ์ เพราะกรรมเดิมส่งผลกลับมาที่ผู้กระทำเอง สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เพราะพระเจ้าลงโทษ แต่เกิดจากกฎแห่งเหตุและผล คือ เบียดเบียนเขา ก็ต้องถูกเบียดเบียนตอบ

ทั้งหมดนี้ทำให้เห็นชัดว่า ศีลข้อที่ ๑ ไม่ได้เป็นเพียงข้อห้ามเฉพาะบุคคลเท่านั้น แต่เป็นหลักที่ค้ำจุนสังคม ให้ปราศจากความรุนแรง การเคารพชีวิตกันและกันจึงเป็นรากฐานของสันติสุข หากมนุษย์ทุกคนมีเมตตาและไม่เบียดเบียน ความสงบทางใจและความสงบในสังคมก็จะเกิดขึ้นอย่างแท้จริง

นอกจากการลงโทษทางโลก พระพุทธศาสนายังชี้ให้เห็นผลของกรรม (กัมมวิบาก) เช่น ใน ชาตก ที่เล่าเรื่องผู้ฆ่าสัตว์เพียงเพราะความหลงผิดหรือเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน ย่อมได้รับผลกรรมในชาติต่อไป ทั้งการอายุสั้น สุขภาพไม่ดี หรือแม้แต่ตนกรอบายภูมิ วิบากเหล่านี้เป็นการตอกย้ำว่า แม้การฆ่าเพื่อเรียนมนต์ หรือฆ่าโดยเห็นว่าเป็นเพียงเนื้อสัตว์ ก็มีอาจหลีกเลี่ยงผลแห่งกรรมได้

สรุปได้ว่า เกณฑ์การตัดสินศีลข้อที่ ๑ เน้นที่ เจตนาและการกระทำ ส่วนกฎหมายเน้นที่ พฤติกรรมและผลของการกระทำ แต่ทั้งสองระบบต่างสะท้อนคุณค่าเดียวกัน คือ การคุ้มครองชีวิตและความสงบสุขของสังคม การตัดสินว่าการกระทำใดเป็นการละเมิดศีลข้อ ๑ หรือไม่ จำเป็นต้องพิจารณาตามองค์ประกอบและเจตนาของผู้กระทำ พระพุทธศาสนาจึงได้กำหนด “ระดับ” ของการผิดศีลออกเป็นลำดับ ตั้งแต่ความเบาไปจนถึงความร้ายแรงที่สุด

ในทางกฎหมายไทย ประมวลกฎหมายอาญากำหนดการฆ่าและการทำร้ายผู้อื่นจนถึง แก่ความตายว่าเป็นความผิดร้ายแรง ต้องได้รับโทษทางอาญาตามมาตรา ๒๘๘ และมาตราอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หากผู้ใดเห็นการกระทำผิดแล้วไม่ห้ามหรือไม่แจ้งเจ้าหน้าที่บางกรณีอาจเข้าข่ายมีความผิดตามกฎหมายร่วมด้วย สะท้อนถึงหลักการที่ว่าทุกคนมีส่วนรับผิดชอบต่อการป้องกันอาชญากรรมในสังคม

นอกจากนั้น ยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเคารพชีวิต เช่น กฎหมายการคุ้มครองซึ่งมุ่งคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ กฎหมายว่าด้วยการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่ควบคุมการเบียดเบียนสัตว์ รวมถึงกฎหมายควบคุมการฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภค แม้ว่าจะยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่ครอบคลุมถึงการุณยฆาตหรือการตัดสินใจชีวิตโดยสมัครใจ แต่ประเด็นเหล่านี้ได้เปิดพื้นที่ให้เกิดการถกเถียงเชิงจริยศาสตร์และนิติศาสตร์อยู่เสมอ

ในเชิงพระพุทธศาสนา เกณฑ์การตัดสินเหล่านี้ยังสัมพันธ์กับ “วิบากกรรม” ที่ปรากฏในชาตกต่าง ๆ ผู้ที่เบียดเบียนชีวิตย่อมได้รับผลกรรมไม่ช้าก็เร็ว ทั้งในปัจจุบันชาติ เช่น การถูกจองเวร โรคร้าย อายุสั้น และในภพชาติข้างหน้า เช่น การไปเกิดในอบายภูมิ ตรงกันกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการป้องกันและปราบปรามการละเมิดชีวิต เพื่อให้สังคมสงบสุข

กล่าวโดยสรุป การตัดสินความผิดเกี่ยวกับศีลข้อ ๑ และกฎหมายชีวิตสะท้อนทั้ง เจตนาภายใน และ ผลกระทำภายนอก ศีลเน้นไปที่ความบริสุทธิ์ของจิตใจ ส่วนกฎหมายเน้นการคุ้มครองสังคม แต่ทั้งสองต่างมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน คือการธำรงคุณค่าของ “ชีวิต” ให้ดำรงอยู่อย่างปลอดภัยและสงบสุข

ศีล ๕
รากฐานของกฎหมายไทย

เกณฑ์ศีลข้อ ๑ (พระพุทธศาสนา)	คำอธิบาย	ระดับความรุนแรง ตามกฎหมายไทย	ตัวอย่างกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง
ศีลต่าง	คิดฆ่าโดยมีเจตนารุนแรง (แค้นใจ, ตั้งใจ) แต่ยังไม่ลงมือ	ยังไม่ถือว่าผิดกฎหมายอาญา โดยตรง แต่หากมีการขู่ฆ่า หรือพยายามฆ่า อาจเข้าข่าย ความผิด	ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ (ฆ่าผู้อื่น), มาตรา ๒๘๙ (เหตุฉกรรจ์ในการฆ่า), มาตรา ๓๙๒ (ขู่เชือด)
ศีลพริ้ว	คิดฆ่าบ่อย ๆ แต่เจตนา ไม่แรง (ขัดใจ, โกรธชั่ววูบ) ยังไม่ลงมือ	ไม่ผิดกฎหมายในเชิงการคิด แต่ถ้าแสดงออกในรูปแบบ การข่มขู่ อาจเข้าข่าย ผิดกฎหมาย	ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๙๒ (ทำให้กลัว ตกใจ โดยขู่เชือด)
ศีลทะลุ	พยายามฆ่า ครบองค์ประกอบ แต่เหยื่อยังไม่ตาย	ความผิดฐาน “พยายามฆ่า” มีโทษร้ายแรงเกือบเท่า การฆ่าสำเร็จ	ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๐ (พยายาม กระทำความผิด), มาตรา ๒๘๘ (ฆ่าผู้อื่น)
ศีลขาด	ฆ่าสำเร็จ ครบองค์ประกอบ ทำให้ชีวิตสิ้นสุดลง	ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น โดยเจตนา โทษสูงสุด ถึงประหารชีวิต	ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ (ฆ่าผู้อื่น), มาตรา ๒๘๙ (เหตุฉกรรจ์ ในการฆ่า)
การฆ่าสัตว์ / เบียดเบียนสัตว์	การทำร้ายชีวิตสัตว์ โดยไม่มีเหตุสมควร เช่น ใช้อารมณ์ หรือเพื่อ ผลประโยชน์	ผิดกฎหมายตาม พ.ร.บ. ป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๗	พ.ร.บ.ป้องกันการ ทารุณกรรมฯ มาตรา ๒๐ (ห้ามทารุณกรรมโดย ไม่มีเหตุสมควร)
การุณยฆาต (ยังถกเถียง)	การยุติชีวิตด้วยเจตนาดี ต่อผู้ป่วย	ยังไม่มีกฎหมายรองรับ โดยตรง ถือเป็นกรฆ่าผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา	ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ (ฆ่าผู้อื่น), มาตรา ๒๘๙ (เหตุฉกรรจ์ ในการฆ่า) และ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒ สิทธิแสดงเจตนาไม่รับ บริการสาธารณสุขเพื่อยืด การตายในวาระสุดท้ายของ ชีวิตหรือยุติการทรมาน จากการเจ็บป่วย

๕. หลักเมตตากรุณาและกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ชีวิต

ความสงบสุขของสังคมมิได้เกิดขึ้นเพียงจากการพัฒนาเศรษฐกิจหรือโครงสร้างพื้นฐานทางวัตถุเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยการบูรณาการหลักธรรมทางศาสนาและกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่เกื้อหนุนให้มนุษย์อยู่ร่วมกันด้วยความเคารพในศักดิ์ศรี ความเมตตา และความเข้าใจซึ่งกันและกัน หนึ่งในหลักธรรมสำคัญที่ส่งเสริมความสงบสุขคือ หลักเมตตาธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงสอนให้มนุษย์มีความรักใคร่ปรารถนาดี และไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน หลักเมตตาธรรมนี้เป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีพลังในการลดความขัดแย้งทั้งในระดับบุคคลและสังคม ดังที่พระพุทธศาสนากล่าวว่า “เมตตาธรรมค้ำจุนโลก” หมายถึง การดำรงอยู่ของสังคมที่มั่นคงย่อมต้องมีความเมตตาเป็นพื้นฐาน

กฎหมายพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง ในด้านกฎหมายไทย หลักการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้รับการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔ ซึ่งกำหนดให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลเป็นสิทธิที่รัฐต้องคุ้มครอง นอกจากนี้ยังมีกฎหมายเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ ที่สร้างหลักประกันว่ามนุษย์จะไม่ถูกละเมิดสิทธิในร่างกายและชีวิต อีกทั้ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องสิทธิหน้าที่ของตนเองและครอบครัว ก็เป็นอีกมิติที่คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานในชีวิตประจำวันของประชาชน

ข้อมูล ณ วันที่ 2 ก.พ. 67

3 ความผิด

เจ้าหน้าที่ของรัฐ

คุ้มครอง หาย ทรมาณ

เจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ บุคคลที่ใช้อำนาจรัฐ หรือได้รับมอบอำนาจ หรือได้รับการแต่งตั้ง อนุมัติ สนับสนุน หรือยอมรับโดยตรง หรือโดยปริยาย ฯ

กรณ	ทำให้บุคคลสูญหาย	กระทำการโหดร้าย
<p>ทำให้ผู้อื่นเจ็บปวดหรือถูกข่มกรณ อย่างไร้แรงต่อร่างกายหรือจิตใจ เพื่อ...</p> <ul style="list-style-type: none"> ให้อับชู้หรือ คำรับสารภาพ จากผู้ถูกระทำหรือบุคคลที่สาม ข่มขู่หรือขู่เข็ญ ผู้ถูกระทำหรือบุคคลที่สาม เลือกปฏิบัติ ไม่ว่ารูปแบบบิด ลงโทษผู้ถูกระทำ เพราะเหตุเกิดจากการกระทำ หรือสงสัยว่ากระทำของผิด หรือบุคคลที่สาม 	<ul style="list-style-type: none"> ควบคุมตัว ลักพาตัว ปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำ หรือ ปกปิดชะตากรรมหรือสถานที่ปรากฏตัว ของบุคคลนั้นที่ส่งผลให้ไม่ได้รับความ คุ้มครองตามกฎหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> ลงโทษหรือกระทำโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม ย่ำยีศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ <p>ทำให้ผู้อื่นถูกกลั่นแกล้งหรือละเมิดสิทธิ ขั้นพื้นฐานความเป็นมนุษย์ หรือเจ็บปวด หรือถูกข่มกรณ กระทำร่างกายหรือจิตใจ แต่ไม่รวมถึงอันตรายที่เป็นผลปกติ หรือจากการลงโทษที่อนุญาตตามกฎหมาย</p>
<p>โทษ! จำคุก 5 - 15 ปี และปรับ 100,000 - 300,000 บาท</p>		<p>จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ</p>
<p>โทษหนักกว่าทั้งหนึ่ง ถ้าผู้ถูกระทำ...</p>		
<ul style="list-style-type: none"> ผู้ถูกระทำได้รับอันตรายสาหัส จำคุก 10 - 25 ปี และปรับ 200,000 - 500,000 บาท ผู้ถูกระทำถึงแก่ความตาย จำคุก 15 - 30 ปี หรือ จำคุกตลอดชีวิต และปรับ 300,000 - 1,000,000 บาท 		<ul style="list-style-type: none"> -18 อายุไม่เกิน 18 ปี หญิงมีครรภ์ พิการตนเองไม่ได้ เพราะอายุ หรือความเจ็บป่วย พิการร่างกาย หรือจิตใจ
<p>กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ต้องรับโทษในราชอาณาจักร ตามมาตรา 10 ประมวลกฎหมายอาญา</p>		
<p>ห้ามอ้างพฤติการณ์พิเศษ</p> <p>ภาวะสงคราม หรือภัยคุกคามที่จะเกิดสงคราม ความไม่มั่นคง ทางการเมืองภายในประเทศ หรือสถานการณ์ฉุกเฉินสาธารณะอื่นใด เพื่อให้การกระทำความผิดเป็นกรณที่ข้อยกกฎหมาย</p>		<p>ห้ามปล่อยจนหรือเจ้าหน้าที่</p> <p>ขี้เลื่อย สกปรก หรือส่งบุคคลเป็นผู้ร้ายข้ามแดนหากมีเหตุสมควร เชื่อได้ว่า บุคคลนั้นจะเปิดศอกอยู่ในอันตรายที่จะถูกระงับกรณ ถูกกระทำโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือถูกระงับสิทธิ</p>

สำนักงานกิจการยุติธรรม

@weareoja

พ.ส.บ.ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

หลักสิทธิมนุษยชนและกฎหมายสากล นอกจากหลักธรรมและกฎหมายภายในประเทศแล้ว ยังมีหลักสิทธิมนุษยชนสากล ซึ่งถือเป็นบรรทัดฐานทางจริยธรรมระดับโลก เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. ๑๙๔๘ (UDHR) ที่เน้นการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค และสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล หลักมนุษยธรรมสากลนี้สอดคล้องกับหลักเมตตาและกรุณาในพระพุทธศาสนา และเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกันความสงบสุขของสังคมโลก

จากการพิจารณาพบว่า ความสงบสุขของสังคมเกิดขึ้นได้จากการประสานกันของสองเสาหลัก คือ หลักธรรมทางศาสนา ที่เน้นความเมตตา กรุณา และไม่เบียดเบียน กับ กฎหมายพื้นฐาน ที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งในระดับรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ และหลักสิทธิมนุษยชนสากล การบูรณาการทั้งสองมิติย่อมช่วยสร้างรากฐานแห่งความยุติธรรม ความปลอดภัย และความสันติสุขอย่างยั่งยืนในสังคม

๖. การบูรณาการหลักเมตตากรุณาและกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ชีวิต

สังคมที่มั่นคงและสงบสุขไม่ได้เกิดจากเพียงการบังคับใช้กฎหมายเท่านั้น หากแต่ต้องอาศัยคุณค่าทางศีลธรรมโดยเฉพาะเมตตาธรรม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาและหลักมนุษยธรรมสากล การบูรณาการเมตตาเข้ากับกฎหมายจึงเป็นแนวทางที่ทำให้ชีวิตและสังคมมีความเข้มแข็ง สมดุล และยั่งยืน โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

๖.๑ เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ทุกชีวิตมีคุณค่าในตนเอง กฎหมายไทยและกฎหมายสากลต่างรับรองหลักการนี้ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔ ที่ยืนยันว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเสรีภาพเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของทุกคน เมื่อควบคู่กับหลักเมตตา ย่อมทำให้มนุษย์เคารพและปฏิบัติต่อกันด้วยความปรารถนาดี

๖.๒ ยอมรับในความแตกต่างที่หลากหลาย

การยอมรับความแตกต่างด้านฐานะ วัย เพศ วัฒนธรรม หรือความเชื่อ เป็นการเปิดพื้นที่ให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติ เมตตาธรรมสอนให้เข้าใจผู้อื่นเสมือนเพื่อนร่วมทุกข์เกิดแก่เจ็บตาย ขณะที่กฎหมายคุ้มครองสิทธิไม่ให้ใครถูกละเมิดเพราะความแตกต่าง

๖.๓ ไม่เลือกปฏิบัติ

การเลือกปฏิบัติเป็นรากเหง้าของความขัดแย้ง การบูรณาการเมตตากับกฎหมายทำให้เกิดหลักประกันว่าทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะต่างด้วยเชื้อชาติ ศาสนา ค่านิยม หรือความเชื่อ โดยสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล

๖.๔ ปฏิบัติตามกติกาของสังคมและข้อบัญญัติของกฎหมาย

เมตตาเป็นแรงจูงใจภายใน ส่วนกฎหมายเป็นกรอบกำกับภายนอก การเคารพกฎหมายจึงไม่ใช่เพียงการหลีกเลี่ยงโทษ แต่เป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยและความเป็นธรรมในสังคม หากทั้งสองสิ่งทำงานร่วมกัน ย่อมทำให้สังคมเข้มแข็งและปราศจากความรุนแรง

๖.๕ ส่งเสริมค่านิยมการเห็นคุณค่าของชีวิตทั้งคนและสัตว์

หลักเมตตาสอนให้เห็นคุณค่าในสรรพสัตว์ ไม่เบียดเบียน ไม่ทำลายชีวิต คือการฝึกฝนความอ่อนโยน ในใจมนุษย์ ขณะเดียวกันกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ก็ทำหน้าที่ปกป้อง สิทธิของสัตว์ในเชิงรูปธรรม

๖.๖ แปลงค่านิยมรุนแรงเป็นอ่อนโยนและถนอมน้ำใจ

หัวใจสำคัญของการบูรณาการคือการปรับเปลี่ยนจากความรุนแรงไปสู่ความอ่อนโยน เมตตาทำให้มนุษย์ ถนอมน้ำใจต่อกัน ส่วนกฎหมายกำหนดมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิด หากผนวกกันอย่างลงตัว จะก่อให้เกิดวัฒนธรรมแห่งสันติสุขในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคมโดยรวม

สรุปได้ว่า แนวทางบูรณาการเมตตาและกฎหมายคือการทำให้ ศีลธรรมเป็นแรงขับภายใน และกฎหมาย เป็นเกราะกำกับภายนอก เมื่อมนุษย์มีทั้งความเมตตาและการเคารพกฎหมาย ก็จะทำให้เกิดความเข้มแข็งของชีวิต ที่แท้จริง ทั้งในเชิงปัจเจกและเชิงสังคม

๗. สรุป

ศีลข้อที่ ๑ คือการงดเว้นจากการเบียดเบียนและทำลายชีวิตผู้อื่น ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของความเป็น มนุษย์ที่เคารพสิทธิในชีวิตของกันและกัน หลักการนี้สัมพันธ์โดยตรงกับกฎหมายที่คุ้มครองชีวิตและร่างกาย เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นหรือทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา ดังนั้น เมื่อบุคคลตั้งใจรักษาศีลข้อที่ ๑ ก็เท่ากับปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐไปพร้อมกันโดยอัตโนมัติ

การรักษาศีลข้อนี้จึงเป็นเสมือน “เกราะป้องกัน” ไม่ให้ความรุนแรงและอาชญากรรมเกิดขึ้นตั้งแต่ต้นเหตุ เพราะผู้ที่เว้นจากการฆ่า ย่อมไม่สร้างความขัดแย้ง ความเกลียดชัง หรือความสูญเสียแก่ผู้อื่น อีกทั้งยังหล่อหลอม จิตใจให้เป็นผู้มีเมตตา อ่อนโยน และรักสันติ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบ

เมื่อคนในสังคมต่างเคารพชีวิตซึ่งกันและกัน ความสงบสุขย่อมเกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน การทำร้ายกันลดลง ภาระของกระบวนการยุติธรรมเบาบางลง และเกิดความไว้วางใจระหว่าง ผู้คนมากขึ้น สังคมจึงพัฒนาในทิศทางที่มั่นคงและยั่งยืนกว่าเดิม

อานิสงส์ของการรักษาศีลข้อที่ ๑ ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในแง่ศาสนาเท่านั้น แต่ยังส่งผลเป็นรูปธรรม ในด้านกฎหมายและสังคม คือ ชีวิตมีความปลอดภัยมากขึ้น อาชญากรรมน้อยลง ความสงบสุขเพิ่มขึ้น และคุณค่า ความเป็นมนุษย์ได้รับการยกระดับ กล่าวได้ว่า เมื่อเรายอมรับและเคารพชีวิตของผู้อื่น ชีวิตของเราก็จะได้รับการเคารพและคุ้มครองเช่นเดียวกัน นี่คือพลังของศีลข้อที่ ๑ ที่สามารถทำให้สังคมดีขึ้นได้ โดยไม่ต้องอาศัย การบังคับจากภายนอก แต่เกิดจากความสมัครใจและความสำนึกในความเป็นมนุษย์ร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (๒๕๔๕). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (๒๕๓๘). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (๒๕๕๔). **ธรรมนุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่งาม (ฉบับปรับปรุงใหม่)**. กรุงเทพมหานคร : จ.เจริญ อินเทอร์เน็ต.
- พระเมธีวราภรณ์. (๒๕๕๓). **เบญจศิลป์เบญจธรรมอุดมชีวิตของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ต้นบุญ.
- พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. ๒๕๕๗. (๒๕๕๗). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๓๑ ตอนที่ ๖๗ ก.
- พระอุบล กตปุญโญ. (๒๕๓๗.). “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศิลปะที่มีต่อสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๒๒). **เยาวชนกับศีลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๔๘). **ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (๒๕๓๙). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชัย โปษยะจินดา และอาภา ศิริวงษ์ ณ อยุธยา. (๒๕๔๔). **สุราในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- สนิท ไชยวงศ์ต. (๒๕๕๕). **ศิลป์ ๕ พาโลกสู่สันติ พิมพ์ครั้งที่ ๒**. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรมการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (๒๕๖๒). **ประมวลกฎหมายอาญา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะกรรมการกฤษฎีกา.

บทที่ ๓ ศีลข้อที่ ๒ กับกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ทรัพย์สิน

๑. บทนำ

ศีลข้อที่ ๒ หรือ “อทินนาทาน” เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ห้ามการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ ถือเป็นแนวทางพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข อย่างไรก็ตาม ในสังคมปัจจุบันที่มีความซับซ้อนทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี ประกอบกับจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นขณะที่ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด ปัญหาการละเมิดศีลข้อที่ ๒ ได้ขยายตัวในรูปแบบที่หลากหลาย ตั้งแต่การลักขโมยในระดับปัจเจก ไปจนถึงการทุจริตเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางต่อระบบสังคม

ปัญหาการละเมิดศีลข้อที่ ๒ ในเชิงปัจเจกเริ่มจากการลักขโมยทรัพย์สินทั่วไป เช่น การลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ หรือการกรรโชก ซึ่งสร้างความเสียหายแก่เจ้าของทรัพย์สินโดยตรงและทำให้สังคมเกิดความหวาดระแวง นอกจากนี้ยังมีการบุกรุกทรัพย์สินส่วนรวม เช่น การบุกรุกป่าไม้ ที่ดินของรัฐ หรือสาธารณสมบัติ ซึ่งแม้จะไม่กระทบเพียงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่ก็เป็นการบ่อนทำลายทรัพยากรของส่วนรวมและก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรของประชาชน

อีกประเด็นสำคัญคือการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในสังคมสมัยใหม่ เช่น การละเมิดลิขสิทธิ์ผลงานด้านภาพยนตร์ เพลง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือการเลียนแบบเครื่องหมายการค้า ปัญหาเหล่านี้นอกจากจะกระทบต่อสิทธิของผู้สร้างสรรค์แล้ว ยังบั่นทอนแรงจูงใจในการผลิตผลงานใหม่ ๆ ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยตรง

นอกจากนี้ยังพบการฉ้อโกงและหลอกลวงในลักษณะต่าง ๆ เช่น แชร่ลูกโซ่ การหลอกลวงขายสินค้าออนไลน์ที่ไม่มีอยู่จริง การหลอกลวงออนไลน์ (Scammer) หรือการปลอมแปลงเอกสารทางการศึกษาและทางราชการ ซึ่งทำให้ผู้เสียหายจำนวนมากสูญเสียทั้งทรัพย์สินและโอกาสทางสังคม ขณะเดียวกัน ในยุคดิจิทัลยังเกิดอาชญากรรมทางไซเบอร์ เช่น การขโมยรหัสผ่าน ข้อมูลส่วนบุคคล หรือการโอนเงินโดยมิชอบ ซึ่งเป็นการละเมิดศีลข้อที่ ๒ ในรูปแบบใหม่ที่มีความรุนแรงไม่แพ้อาชญากรรมอื่นๆ

สิ่งที่น่ากังวลที่สุดคือการทุจริตและคอร์รัปชันเชิงโครงสร้าง เช่น การยกยอกงบประมาณ การเรียกรับสินบน หรือการฮั้วประมูล การกระทำเหล่านี้มิได้เพียงสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สินของรัฐและประชาชน แต่ยังบ่อนทำลายศรัทธาต่อสถาบันสาธารณะ และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว

สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการละเมิดศีลข้อที่ ๒ มักมาจาก “ความโลภ ความเห็นแก่ตัว ความไม่ละเอียด และความไม่เกรงกลัวต่อบาป” ในทางพระพุทธศาสนา การละเมิดศีลนี้ถือว่าเป็นอกุศลกรรมที่นำไปสู่ความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ขณะที่ในมิติทางสังคม ปัญหานี้ยังสะท้อนถึงความอ่อนแอของการจัดการทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และองค์กรรัฐ

กล่าวโดยสรุป การละเมิดศีลข้อที่ ๒ ไม่เพียงแต่ทำลายศีลธรรมในระดับบุคคล แต่ยังบั่นทอนความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความไว้วางใจในสังคมโดยรวม โดยเฉพาะเมื่อเกิดขึ้นในระดับโครงสร้าง เช่น คอร์รัปชันในภาครัฐ ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบที่ร้ายแรงกว่าการลักขโมยรายย่อย เนื่องจากส่งผลถึงการจัดสรรทรัพยากรของประเทศ และความยั่งยืนทางสังคมในอนาคต

สาเหตุของการละเมิดศีลข้อที่ ๒

การละเมิดศีลข้อที่ ๒ ไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่มีสาเหตุและแรงจูงใจที่ซับซ้อนทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับสังคม สาเหตุสำคัญสามารถอธิบายได้ดังนี้

๑. ความโลภและแรงจูงใจเพื่อประสงค์ทรัพย์

ในพระพุทธศาสนา ความโลภ (โลภะ) ถือเป็นกิเลสขั้นพื้นฐานที่ผลักดันให้มนุษย์แสวงหาทรัพย์สินโดยไม่คำนึงถึงวิธีการ เมื่อความต้องการมากกว่าที่ตนมีอยู่ ก็ทำให้เกิดพฤติกรรมเบียดเบียน เช่น การลักขโมย การฉ้อโกง หรือการคอร์รัปชัน

๒. ค่านิยมวัตถุนิยมและบริโภคนิยม

สังคมไทยในปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์และวัฒนธรรมบริโภคนิยม ซึ่งเน้นการครอบครองวัตถุ และความมั่งคั่งเป็นเครื่องชี้วัดคุณค่าของชีวิต ส่งผลให้บุคคลจำนวนไม่น้อยมุ่งแสวงหาทรัพย์สินโดยไม่เลือกวิธีการ แม้จะต้องละเมิดศีลข้อที่ ๒ ก็ตาม

๓. การขาดการอบรมด้านศีลธรรมและจริยธรรม

การศึกษาที่ไม่เน้นคุณธรรม และสภาพครอบครัวที่อ่อนแอ ทำให้บุคคลจำนวนหนึ่งเติบโตโดยไม่มีหลักยึดเหนี่ยวทางจริยธรรม ส่งผลให้การตัดสินใจในชีวิตไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น พระพุทธศาสนาชี้ว่าการไม่ปลูกฝังศีลธรรมตั้งแต่วัยเยาว์เป็นเงื่อนไขที่ทำให้คนง่ายต่อการล่วงละเมิดศีล

๔. สาเหตุทางเศรษฐกิจและสังคม

ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคมเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ผลักดันให้บางคนต้องกระทำผิดเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิต เช่น การลักเล็กขโมยน้อยเพื่อยังชีพ หรือการฉ้อโกงเพื่อเข้าถึงโอกาสที่ตนถูกกีดกัน ความไม่เป็นธรรมเชิงโครงสร้างยังสร้างบรรยากาศที่เอื้อให้เกิดการละเมิดศีลข้อที่ ๒ ในวงกว้าง

๕. ปัจจัยส่วนบุคคลและแรงจูงใจส่วนตัว

นอกจากโครงสร้างสังคมแล้ว ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ เช่น ความเห็นแก่ตัว ความไม่ละเอียด และความไม่เกรงกลัวต่อบาป ยังมีบทบาทสำคัญ ทำให้บุคคลเลือกการกระทำที่ผิดแม้จะทราบผลเสียที่จะตามมา

กล่าวโดยสรุป สาเหตุของการละเมิดศีลข้อที่ ๒ เป็นผลจากการผสมผสานระหว่างกิเลสภายในของมนุษย์ ค่านิยมทางสังคมที่บิดเบือน และปัญหาเชิงโครงสร้าง เช่น ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ การแก้ไขปัญหา จึงจำเป็นต้องมองในเชิงบูรณาการ ทั้งการปลูกฝังศีลธรรมในระดับบุคคลและการปฏิรูประบบสังคมในระดับ โครงสร้าง

๒. โทษของการละเมิดศีลข้อที่ ๒ และกฎหมาย

การละเมิดศีลข้อที่ ๒ หรือ อทินนาทาน ไม่เพียงแต่เป็นการละเมิดศีลในพระพุทธศาสนา แต่ยังเป็น การละเมิดกฎหมายของรัฐ ซึ่งมีบทลงโทษทั้งทางอาญาและทางแพ่ง รวมถึงกฎหมายเฉพาะด้าน เช่น กฎหมาย ลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา ดังนี้

๒.๑ โทษในทางพระพุทธศาสนา

ศีลข้อที่ ๒ ว่าด้วยการงดเว้นจากการลักทรัพย์ เป็นหลักสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะเกี่ยวข้องกับ ความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจ และความปลอดภัยในเรื่องทรัพย์สินของผู้อื่น การละเมิดศีลข้อนี้ถือเป็นการเบียดเบียน ในระดับที่สร้างความเสียหายทั้งต่อผู้อื่นและต่อตนเองอย่างกว้างขวาง ผลกรรมจึงปรากฏทั้งในปัจจุบันและ ในอนาคตตามหลักแห่งกรรม

ในระดับผลกระทบปัจจุบัน ผู้ที่ลักทรัพย์หรือฉ้อโกงเป็นประจำมักต้องอยู่ด้วยความหวาดระแวง กลัวถูกจับได้ หรือถูกเปิดโปง ทำให้ใจไม่สงบ นอกจากนี้ยังสูญเสียความน่าเชื่อถือในสายตาผู้อื่น เมื่อสังคมมองว่าขาดความ ซื่อสัตย์ ก็ยากที่จะได้รับความไว้วางใจ ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว ที่ทำงาน หรือชุมชน ความสัมพันธ์ย่อมเสื่อมถอย และนำไปสู่ความโดดเดี่ยวในท้ายที่สุด

ในระดับผลกระทบในภพชาติต่อไป หลักกรรมในพระพุทธศาสนาถือว่า ผู้ที่เบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่น มักได้รับผลเป็นความขาดแคลน มีทรัพย์สินไม่มั่นคง ทำมาหาได้แต่ไม่พอใช้ หรือถูกผู้อื่นเบียดเบียนทรัพย์สินตอบ

นอกจากนี้ การลักขโมยยังทำให้จิตใจหยาบและคุ้นกับการเอาเปรียบผู้อื่น เมื่อจิตเสื่อมเช่นนี้ โอกาสที่จะ ทำดีหรือพัฒนาในทางที่เจริญก็ยิ่งลดลง การละเมิดศีลข้อที่ ๒ จึงไม่เพียงทำให้ชีวิตภายนอกเดือดร้อน แต่ยังทำให้ จิตใจตกต่ำและห่างไกลจากความสงบทางธรรม

โดยสรุป ศีลข้อที่ ๒ ไม่ใช่เพียงข้อห้ามเรื่องการขโมย แต่เป็นหลักที่ช่วยสร้างสังคมที่มีความซื่อสัตย์และ ไว้วางใจกัน เมื่อคนเว้นจากการเบียดเบียน ทรัพย์สิน ความสงบ ความเชื่อใจ และความสัมพันธ์ที่ดีจะเกิดขึ้น ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคมอย่างมั่นคง พระพุทธศาสนาถือว่าการลักขโมยเป็นอกุศลกรรมที่มีองค์ประกอบ ครบ ๕ ประการ ได้แก่ วัตถุประสงค์ รู้ว่าสิ่งนั้นมีเจ้าของ มีเจตนาจะลัก ใช้ความพยายามลัก และลักสำเร็จ ผู้ที่ละเมิดศีลข้อที่ ๒ ย่อมได้รับ ผลกรรมทางจิตใจและสังคม ได้แก่ เกิดความระแวง ไม่สงบสุขในใจ สูญเสีย ความน่าเชื่อถือในสังคม

๒.๒ โทษตามกฎหมายไทย

การละเมิดศีลข้อที่ ๒ สอดคล้องโดยตรงกับความผิดทางอาญา โดยเฉพาะความผิดฐานลักทรัพย์ ซึ่งระบุไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๓๔-๓๓๖ ทวิ ดังนี้

มาตรา ๓๓๔ ผู้ใดลักทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี และปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท

มาตรา ๓๓๕ หากการลักทรัพย์มีลักษณะร้ายแรง เช่น ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน หรือในเคหสถาน จะมีโทษจำคุกตั้งแต่ ๑-๕ ปี และปรับ ๒๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ บาท

มาตรา ๓๓๕ การลักทรัพย์โดยมีอาวุธ จะมีโทษรุนแรงมากขึ้น อาจถึงจำคุก ๕-๑๐ ปี และปรับสูงขึ้นตามกรณี นอกจากนี้ยังมีความผิดที่เกี่ยวข้อง เช่น กรรโชกทรัพย์ ริดเอาทรัพย์ (มาตรา ๓๓๗-๓๓๘) และฉ้อโกง (มาตรา ๓๔๑-๓๔๘) ซึ่งต่างก็เป็นการละเมิดศีลข้อที่ ๒ ในลักษณะต่าง ๆ

๒.๓ โทษทางแพ่ง

นอกจากโทษทางอาญาแล้ว ผู้กระทำความผิดยังต้องรับผิดทางแพ่งในการชดเชยค่าเสียหาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ ซึ่งระบุว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ผู้นั้นทำละเมิดต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

ดังนั้น ผู้กระทำการลักทรัพย์หรือฉ้อโกงแม้พ้นโทษทางอาญาแล้ว ก็ยังต้องชดเชยค่าเสียหายคืนแก่ผู้เสียหายด้วย

๒.๔ กฎหมายเฉพาะด้าน: คติลิลิทธิและทรัพย์สินทางปัญญา

การละเมิดศีลข้อที่ ๒ ในยุคปัจจุบันมักเชื่อมโยงกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เช่น การละเมิดลิขสิทธิ์ การใช้เครื่องหมายการค้าโดยไม่ได้รับอนุญาต การจำหน่ายสินค้าปลอม ซึ่งประเทศไทยมีกฎหมายเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. ๒๕๓๔ กำหนดโทษปรับตั้งแต่ ๒๐,๐๐๐ - ๒๐๐,๐๐๐ บาท และโทษจำคุกหากมีเจตนาเพื่อการค้าหรือหากำไร

ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์และการขายสินค้าปลอมไม่เพียงแต่กระทบต่อผู้สร้างสรรค์ แต่ยังบั่นทอนระบบเศรษฐกิจและชื่อเสียงของประเทศในเวทีการค้าระหว่างประเทศ

โทษของการละเมิดศีลข้อที่ ๒ มีทั้งมิติทางพระพุทธศาสนาและมิติทางกฎหมาย ในทางธรรมะ ผู้กระทำความผิดมิได้รับวิบากกรรม ส่งผลต่อทั้งปัจจุบันและอนาคต ส่วนในทางกฎหมาย ผู้กระทำต้องเผชิญโทษทางอาญาทางแพ่ง สะท้อนให้เห็นว่าการละเมิดศีลข้อที่ ๒ ไม่เพียงแต่เป็นการทำลายคุณธรรมส่วนบุคคล แต่ยังเป็นการทำลายความสงบเรียบร้อยและความยุติธรรมของสังคมโดยรวม

๓. คุณค่าและความสำคัญของศีลข้อที่ ๒ และกฎหมายสร้างความมั่นคงแก่ทรัพย์สิน

ศีลข้อที่ ๒ หรือ อทินนาทาน เป็นหลักธรรมที่ห้ามการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ ถือเป็นหลักพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมมนุษย์ ในอีกด้านหนึ่ง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินและสิทธิของบุคคล เช่น กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ล้วนเป็นกลไกทางสังคมที่ช่วยเสริมพลังการป้องกันการละเมิดศีลข้อที่ ๒ ในทางปฏิบัติ คุณค่าและความสำคัญของศีลและกฎหมายในประเด็นนี้สามารถอธิบายได้ดังนี้

๑. การสร้างสังคมที่มีความไว้วางใจ

การเคารพสิทธิในทรัพย์สินของผู้อื่นถือเป็นรากฐานของสังคมที่มีความน่าอยู่ เมื่อบุคคลไม่ต้องกังวลว่าทรัพย์สินจะถูกลักขโมยหรือถูกเบียดเบียน ก็สามารถดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจและปลอดภัยมากขึ้น สิ่งนี้ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างบุคคลและระหว่างองค์กร ซึ่งถือเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ

๒. การเสริมสร้างจิตสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริต

ศีลข้อที่ ๒ มีคุณค่าในการหล่อหลอมจิตใจให้บุคคลรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น ไม่เบียดเบียนและไม่ฉกฉวยผลประโยชน์โดยมิชอบ ขณะเดียวกันกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังทำหน้าที่เป็นมาตรการเสริมเพื่อย้ำเตือนให้สังคมเห็นถึงความสำคัญของความซื่อสัตย์สุจริต การปลูกฝังคุณธรรมเช่นนี้เป็นรากฐานในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ

๓. การลดอาชญากรรมทั้งในระดับครัวเรือนและระดับประเทศ

การปฏิบัติตามศีลข้อที่ ๒ และการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มแข็งช่วยลดการเกิดอาชญากรรมได้โดยตรง ตั้งแต่คดีเล็กน้อย เช่น การลักขโมยในครัวเรือน ไปจนถึงคดีใหญ่ระดับประเทศ เช่น การคอร์รัปชันในภาครัฐ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือสังคมมีความสงบสุขและลดภาระของกระบวนการยุติธรรม

๔. การป้องกันความขัดแย้งในระดับบุคคลและองค์กร

การละเมิดสิทธิในทรัพย์สินเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญของความขัดแย้งในสังคม ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งในครอบครัว ชุมชน หรือองค์กร การเคารพศีลข้อที่ ๒ และการยึดถือกฎหมายจึงช่วยลดข้อพิพาท สร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

โดยสรุป ศีลข้อที่ ๒ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องมิได้เป็นเพียงข้อห้ามหรือบทบัญญัติ แต่เป็นหลักการสำคัญที่ช่วยสร้างรากฐานของความไว้วางใจ ความซื่อสัตย์ การลดอาชญากรรม และการป้องกันความขัดแย้งในสังคม การผสมผสานระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับกลไกกฎหมายสมัยใหม่จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน

๔. เกณฑ์ตัดสินเกี่ยวกับการละเมิดศีลข้อ ๒ และกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ทรัพย์สิน

ศีลข้อที่ ๒ หรืออทินนาทาน (การไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้) จะถือว่ามี การละเมิดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับ “องค์ประกอบ” และ “เจตนา” ของผู้กระทำ โดยพระพุทธศาสนาได้วางหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. เกณฑ์ตามหลักพระพุทธศาสนา

การละเมิดศีลข้อที่ ๒ ต้องประกอบด้วยองค์ ๕ ประการ คือ

๑. วัตถุหรือทรัพย์นั้นมีเจ้าของจริง
๒. ผู้กระทำรู้ว่าทรัพย์นั้นมีเจ้าของ
๓. มีจิตคิดจะลักขโมยหรือยักยอก
๔. ลงมือพยายามลักหรือเอาทรัพย์นั้นมา
๕. การลักนั้นสำเร็จด้วยความพยายามนั้น

ถ้าขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง เช่น ไม่รู้ว่าทรัพย์นั้นมีเจ้าของ หรือมีเจตนาแค่หยิบโดยไม่ประสงค์ จะเอามาเป็นของตน ก็ไม่ถือว่าละเมิดศีลข้อที่ ๒

๒. เกณฑ์ทางกฎหมายไทย

การตัดสินว่ามีการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์หรือไม่นั้น พิจารณาตาม “การกระทำ” และ “เจตนา” เช่น มาตรา ๓๓๔ ประมวลกฎหมายอาญา ผู้ใดลักทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หากมีการลักทรัพย์โดยใช้อาวุธ ลักทรัพย์ ในเวลากลางคืน หรือลักทรัพย์ในเคหสถาน จะมีโทษรุนแรงขึ้น (มาตรา ๓๓๕-๓๔๐) ในคดีแพ่ง การละเมิด ทรัพย์สิน (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐) กำหนดให้ผู้กระทำต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของ

ศิลปะ ๕
รากฐานของกฎหมายไทย

คิดจะลัก (ทรัพย์สิน) คิดถึงคุก

ความผิดฐานลักทรัพย์ในพื้นที่เกิดภัยพิบัติหรืออุบัติภัย

- คีบพิบัติ หนายิ่ง อันตรายที่นำไปสู่หายนะ ความสูญเสีย อาจเกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม แผ่นดินไหว พายุ ไฟระเบิด พายุ สบและลม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- อุบัติภัย หนายิ่ง กี่ภัยอันตรายที่คล้ายกันกับจากอุบัติเหตุ ไปไม่ถึงจุดเกิดอันตรายหรือเหตุการณ์ล่วงหน้าไม่ได้ เช่น อุบัติภัยจากการจราจร อุบัติภัยจากการกักกัน

เพลิงไหม้

น้ำท่วม น้ำป่าไหลหลาก

โคลนถล่ม

แผ่นดินไหว

อุบัติเหตุ

เหตุระเบิด

ใบขึ้นที่หรือบริเวณที่มีเหตุภัยพิบัติ

อาศัยอยู่อาคารคอนกรีตประชิดกันกำลังตั้งสิ่งของบนระเบียงจากภัยพิบัติและอุบัติเหตุ

ความผิดฐานลักทรัพย์ มาตรา 335

ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน
ช่วงระยะเวลาตั้งแต่พระอาทิตย์ตกดินถึงพระอาทิตย์ขึ้น

ทำอันตรายสิ่งกีดกันเข้าไป
การดงะ ดัด พง ปั้นเข้า ประตู เหล็กดัด เข้าไป

เข้าทางช่องทางที่ไม่ใช่ทางคนเข้า
เช่น หน้าต่าง ช่องฝ้า หรือข้างทางช่องทางที่ผู้เป็นใจเปิดไว้ให้

ปลอมตัวเป็นคนอื่น
หรือทำอย่างอื่นเพื่อไม่ให้เห็นหรือจำหน้าได้

หลอกลงว่าเป็นเจ้าพนักงาน
แม้เจ้าของทรัพย์จะไม่เชื่อว่า เป็นเจ้าพนักงาน ก็มีความผิด

ลักทรัพย์ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์
ป้ายจราจร ฝาปิดท่อระบายน้ำ ทรัพย์สินสาธารณะ สายไฟ

ลักทรัพย์ที่เป็นของผู้มีอาชีพการกรรม
ผลิตภัณฑ์ พืชพันธุ์ สัตว์ หรือเครื่องมือ ใช้ทำมาหากินได้จากการการกรรม

ลักทรัพย์โดยมีอาวุธ
เช่น ปืน ปืน ก้อนหิน ใช้เชือกรัด หรือร่อนกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

ลักทรัพย์ของนายจ้าง
หรืออยู่ในความครอบครองของนายจ้าง

ลักทรัพย์ในเคหสถาน
บ้าน โรงเรือน สถานที่ราชการ ที่เข้าไปโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือซ่อนตัวอยู่ในสถานที่นั้น ๆ

สถานที่บูชาสาธารณะ
สถานีรถไฟ ท่าอากาศยาน เรือสาธารณะ รถโดยสารสาธารณะ สถานที่สำหรับขนส่งสินค้า

โทษ!!

จำคุกตั้งแต่ 1 - 5 ปี และปรับ 20,000 ถึง 100,000 บาท
ทำผิด 2 ลักษณะขึ้นไป จำคุก 1-7 ปี และปรับ 20,000 ถึง 140,000 บาท

สำนักงานกิจการยุติธรรม

@weareoja

 กรมกฎหมายอาญา (มาตรา 334, 335)

๓. เกณฑ์เปรียบเทียบศีลธรรมกับกฎหมาย

พระพุทธศาสนา พิจารณาที่เจตนาเป็นสำคัญ แม้จะไม่ได้ลงมือ แต่หากมีจิตคิดลักและพยายาม ก็ถือว่าผิดศีล กฎหมาย ต้องมีการกระทำที่ปรากฏเป็นรูปธรรม และสามารถพิสูจน์ได้ว่ามีเจตนาและการกระทำที่ละเมิดสิทธิของเจ้าของทรัพย์สิน

ตารางเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินการละเมิดศีลข้อที่ ๒

เกณฑ์การพิจารณา	พระพุทธศาสนา (ศีลข้อที่ ๒ - อทินนาทาน)	กฎหมายไทย (กฎหมายอาญาและแพ่ง)
เจตนา ของทรัพย์	ต้องเป็นสิ่งของที่มีเจ้าของ	ต้องเป็นทรัพย์สินที่มีผู้ครอบครองหรือ มีสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย
ความรู้ ของผู้กระทำ	รู้ชัดว่าสิ่งนั้นมีเจ้าของ	ผู้กระทำได้รู้ว่าเป็นทรัพย์นั้นมิใช่ของตน (การเอาทรัพย์ของผู้อื่นโดยทุจริต)
เจตนา	มีจิตคิดจะลัก แม้ยังไม่สำเร็จ ก็ถือว่าผิดในระดับเจตนา	ต้องมีเจตนาทุจริต และแสดงออกด้วย พฤติกรรมการเอาทรัพย์
การกระทำ	มีการพยายามหรือการกระทำเพื่อเอาทรัพย์	ต้องมีการกระทำที่เป็นรูปธรรม เช่น การหยิบ การลัก หรือการยกยอก
ผลลัพธ์	สำเร็จในการเอาทรัพย์เป็นของตน ถือว่าผิดศีลโดยสมบูรณ์	ถ้าสำเร็จแล้วถือว่าลักทรัพย์ หากยังไม่สำเร็จ อาจเข้าข่ายพยายามลักทรัพย์ (มีโทษลดหลั่น ตามกฎหมายอาญา มาตรา ๘๐)
โทษ/ผล ที่ได้รับ	ผลกรรมทางจิตใจ (ความกลัว ความไม่สงบ) ผลกรรมในสังคม (ขาดความน่าเชื่อถือ) และผลกรรมในปรโลก (อบายภูมิ, ความยากจนในชาติหน้า)	โทษทางอาญา: จำคุก ปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ / โทษทางแพ่ง: ต้องคืนทรัพย์หรือชดใช้ ค่าเสียหายแก่เจ้าของ

๕. สัมมาอาชีวะและกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ทรัพย์สิน

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตอย่างมีศีลธรรม โดยเฉพาะในเรื่อง “การประกอบอาชีพ” ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพของมนุษย์ พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่อง สัมมาอาชีวะ (Right Livelihood) ไว้เป็นหนึ่งในมรรคมีองค์แปด เพื่อเป็นแนวทางให้ชาวพุทธเลี้ยงชีพอย่างสุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และเกื้อกูลต่อการสร้างสังคมที่สงบสุข หลักสัมมาอาชีวะจึงมีไว้เพื่อกำหนดทางศีลธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทุกยุคสมัย

ความหมายของสัมมาอาชีวะ

คำว่า “สัมมาอาชีวะ” หมายถึง การเลี้ยงชีพโดยชอบธรรม เป็นอาชีพที่ไม่ก่อให้เกิดโทษต่อตนเองและผู้อื่น และสอดคล้องกับหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนา ตรงกันข้ามกับ “มิจฉาอาชีวะ” ซึ่งหมายถึงการเลี้ยงชีพโดยผิดศีลธรรม เช่น การหลอกลวง การเบียดเบียน และการทำอาชีพที่เป็นโทษต่อสังคม

พระพุทธเจ้าทรงแสดงชัดเจนว่าอาชีพที่คฤหัสถ์ควรเว้นมี ๕ ประการ ได้แก่ การค้าอาวุธ การค้ามนุษย์ การค้าสัตว์เนื้อ การค้ายาพิษ และการค้าสุราเมรัย ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้มนุษย์สร้างความเดือดร้อนหรือเบียดเบียนต่อกัน

คุณค่าของสัมมาอาชีวะ

คุณค่าต่อบุคคล ช่วยให้ผู้ประกอบอาชีพมีจิตใจบริสุทธิ์ ผ่องใส ไม่ต้องกังวลหรือหวาดระแวงเพราะรายได้มาจากทางที่ชอบ เกิดความภาคภูมิใจในงานของตนเอง

คุณค่าต่อครอบครัว เมื่อหัวหน้าครอบครัวประกอบอาชีพสุจริต ครอบครัวก็ได้รับความมั่นคงและความอบอุ่น รายได้ที่บริสุทธิ์ช่วยสร้างฐานะที่มั่นคง

คุณค่าต่อสังคม สังคมที่สมาชิกยึดมั่นในหลักสัมมาอาชีวะย่อมปราศจากอาชญากรรม การคอร์รัปชัน และการเอารัดเอาเปรียบ สร้างบรรยากาศแห่งความโปร่งใส และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

คุณค่าต่อประเทศชาติและเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพสุจริตทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจยั่งยืน ลดต้นทุน และส่งเสริมบรรยากาศการลงทุนที่มีธรรมาภิบาล

การประยุกต์ใช้สัมมาอาชีวะในสังคมปัจจุบัน

ในยุคโลกาภิวัตน์และดิจิทัล ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำ คอร์รัปชัน และการแสวงหากำไรเกินควร ได้ทำลายหลักศีลธรรมอย่างมาก หลักสัมมาอาชีวะจึงสามารถนำมาประยุกต์ได้หลายมิติ ได้แก่ การประกอบอาชีพที่ตั้งอยู่บนความพอดีและไม่ฟุ้งเฟ้อ สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ที่เน้นความพอประมาณ มีเหตุผล และภูมิคุ้มกันที่ดี องค์กรธุรกิจควรยึดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) และความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) เพื่อสร้างความไว้วางใจต่อผู้บริโภค ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น เกษตรอินทรีย์ พลังงานสะอาด การจัดการทรัพยากรอย่างสมดุล ไม่ขายสินค้าปลอม ไม่ใช่ข้อมูลเท็จในการโฆษณา

สัมมาอาชีวะมิใช่เพียงข้อธรรมทางพระพุทธศาสนา แต่เป็นกรอบคิดสำคัญที่สามารถใช้แก้ไขปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน เมื่อบุคคล ครอบครัว และสังคมยึดมั่นในการเลี้ยงชีพโดยสุจริต ย่อมทำให้เกิดความสงบสุข ความโปร่งใส และความมั่นคงทั้งในระดับปัจเจกและประเทศชาติ

๖. การบูรณาการหลักสัมมาอาชีวะและกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ทรัพย์สิน

การสร้างสังคมที่โปร่งใสและไว้วางใจกันได้ จำเป็นต้องอาศัยทั้งหลักธรรมในพระพุทธศาสนาและกฎหมายที่เข้มแข็งมาช่วยเกื้อกูลกัน พระพุทธศาสนาให้แนวทางการดำเนินชีวิตที่ติงามผ่านหลักสัมมาอาชีวะ ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของอริยมรรคมีองค์แปด ส่วนกฎหมายเป็นเครื่องมือที่รัฐใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและเป็นระเบียบ เมื่อหลักธรรมและกฎหมายทำงานร่วมกัน จะช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบและมั่นคงมากยิ่งขึ้น

สัมมาอาชีวะ คือการประกอบอาชีพโดยสุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และไม่ทำงานที่สร้างความเดือดร้อน พระพุทธเจ้าทรงยกตัวอย่างอาชีพที่ควรหลีกเลี่ยงไว้ ๕ อย่าง ได้แก่ การค้าอาวุธ การค้ามนุษย์ การค้าสัตว์เพื่อฆ่า การค้ายาพิษ และการค้าสุราเมรัย หลักการนี้เน้นว่าการทำมาหากินควรอยู่บนความซื่อสัตย์ และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ซึ่งเป็นพื้นฐานของสังคมที่ดี

ในอีกด้านหนึ่ง กฎหมาย ทำหน้าที่คุ้มครองทรัพย์สินและสิทธิของประชาชน เช่น กฎหมายอาญา มาตรา ๓๓๔-๓๔๐ ที่กำหนดโทษการลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ หรือปล้นทรัพย์ รวมทั้งกฎหมายป้องกันการทุจริต ที่ใช้ตรวจสอบเจ้าหน้าที่รัฐ กฎหมายเหล่านี้เป็นโครงสร้างสำคัญที่ช่วยป้องกันไม่ให้คนทำผิด และสร้างระบบ ที่ทุกคนต้องเคารพกติกาเดียวกัน

เมื่อพิจารณาการบูรณาการทั้งสองด้าน จะเห็นว่าเริ่มต้นได้ตั้งแต่ระดับบุคคล โดยปลูกฝังความซื่อสัตย์ และสัมมาอาชีวะในครอบครัวและโรงเรียน พร้อมกับการให้ความรู้เรื่องสิทธิและหน้าที่ทางกฎหมาย ในระดับ สังคมและองค์กร ควรส่งเสริมธุรกิจที่โปร่งใส ยึดหลักธรรมาภิบาล และเปิดให้ประชาชนตรวจสอบการทำงานของ รัฐได้ ในระดับนโยบาย รัฐควรสนับสนุนอาชีพสุจริต เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ เศรษฐกิจสีเขียว หรือ กิจกรรมที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม พร้อมปรับปรุงกฎหมายให้ชัดเจนและบังคับใช้อย่างเท่าเทียม

หากทั้งหลักธรรมและกฎหมายทำงานควบคู่กัน จะช่วยลดปัญหาทุจริต ลดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และสร้างความเชื่อถือนระหว่างคนในสังคม เมื่อคนมีอาชีพสุจริตและเคารพกฎหมาย เศรษฐกิจและสังคมก็จะ พัฒนาอย่างยั่งยืน

โดยสรุป สัมมาอาชีวะช่วยพัฒนาจิตใจให้ซื่อสัตย์และไม่เบียดเบียน ส่วนกฎหมายช่วยควบคุมพฤติกรรม ภายนอก เมื่อทั้งสองทำงานร่วมกัน จะสร้างสังคมที่โปร่งใส ยุติธรรม

๗. สรุป

การปฏิบัติตามศีลข้อที่ ๒ เป็นหลักสำคัญในการสร้างสังคมสุจริต เพราะเป็นการห้ามไม่ให้เบียดเบียน ทรัพย์สินของผู้อื่นโดยการลัก โกงหรือฉ้อฉลสอดคล้องกับกฎหมายไทยที่ห้ามการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์ การปฏิบัติตามศีลข้อนี้จะส่งผลให้เกิดความซื่อสัตย์สุจริตในชีวิตประจำวัน ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและพอใจในสิ่งที่ตนมี ซึ่งเป็นรากฐานของสังคมที่ยุติธรรมและมีความสุข ศีลข้อที่ ๒ สอนให้มนุษย์งดเว้นจากการลักขโมย การฉ้อโกง การเอาทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยมิชอบ ซึ่งเป็นการเคารพสิทธิ ในกรรมสิทธิ์ของบุคคลและเป็นพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริต การปฏิบัติตามศีลข้อที่ ๒ จึงเป็นการ กำกับตนเองจากภายในไม่ให้ก่อความเสียหายแก่ผู้อื่นด้วยความโลภ ในทางกฎหมาย การปกป้องทรัพย์สิน เป็นบทบัญญัติสำคัญของรัฐ เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอก และกฎหมายคุ้มครองทรัพย์สิน ทั้งสาธารณะและส่วนบุคคล หากทุกคนมีความซื่อสัตย์และยึดมั่นในสัมมาอาชีวะ กฎหมายจะสามารถ ลดบทบาทในการลงโทษ และเปลี่ยนมาเป็นกลไกสนับสนุนให้สังคมเข้มแข็งและมีคุณธรรมมากขึ้น การทุจริต ในสังคมไทยมีรากเหง้ามาจาก ความอยากได้เกินพอดีและการขาดสติในคุณธรรมความซื่อสัตย์ หากบุคคล รักษาศีลข้อที่ ๒ อย่างมั่นคง ไม่เพียงป้องกันการลักขโมยในระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังลดการทุจริตในระดับ องค์กรและสถาบันทั้งภาครัฐและเอกชนได้อย่างมีนัยสำคัญ เมื่อความซื่อสัตย์เป็นค่านิยมร่วม ความไว้วางใจ ในสังคมก็จะเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศย่อมเติบโตอย่างมั่นคง อาณิสสของการรักษาศีลข้อที่ ๒

ศีล ๕
รากฐานของกฎหมายไทย

มีทั้งในระดับบุคคลและส่วนรวม ได้แก่ ชีวิตไม่ต้องหลบหนีความผิด มีความภูมิใจในความสุจริต สังคมปลอดจากการฉ้อฉล ทรัพยากรถูกใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ระบบเศรษฐกิจเข้มแข็ง มีความโปร่งใส น่าเชื่อถือประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากการบริหารที่เป็นธรรม ดังนั้น การปฏิบัติตามศีลข้อที่ ๒ จึงเป็นรากฐานสำคัญในการป้องกันการทุจริตและสร้างประเทศที่บริหารด้วยความโปร่งใส เชื่อถือได้ และเป็นธรรมต่อทุกคนในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- ประมวลกฎหมายอาญา. (๒๕๖๖). **ราชกิจจานุเบกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- ประเวศ วะสี. (๒๕๔๕). **พลังทางศีลธรรมและการพัฒนาสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (๒๕๓๘). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (๒๕๕๔). **ธรรมบุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่งาม (ฉบับปรับปรุงใหม่)**. กรุงเทพมหานคร : จ.เจริญ อินเทอร์เน็ต.
- พระเมธีวราภรณ์. (๒๕๕๓). **เบญจศีลเบญจธรรมอุดมชีวิตของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ต้นบุญ.
- พระอุบล กตปุณโญ. (๒๕๓๗). “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๒๒). **เยาวชนกับศีลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๔๘). **ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- ไพโรจน์ วายูภาพ. (๒๕๕๑). **กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิด**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (๒๕๓๙). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชัย โปษยะจินดา และอาภา ศิริวงษ์ ณ อรุณยา. (๒๕๔๔). **สุราในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- สนิท ไชยวงศ์คต. (๒๕๕๕). **ศิลป์ ๕ พาโลกสู่สันติ พิมพ์ครั้งที่ ๒**. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรมการพิมพ์.
- สุชาติ เถียรพัฒน์. (๒๕๕๐). **คอร์รัปชันและการปฏิรูปสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิฟรีดริช เอแบร์ท.
- สุดสงวน จันท์เพ็ง. (๒๕๕๒). **วัฒนธรรมโลกกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (๒๕๔๓). **พุทธปรัชญากับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.

บทที่ ๔

ศีลข้อที่ ๓ กับกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ครอบครัว

๑. บทนำ

ในสังคมปัจจุบันปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดศีลข้อที่ ๓ ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งในเชิงปริมาณและความซับซ้อน เช่น ปัญหาการหย่าร้างและการฟ้องร้อง ปัญหาชีวิตคู่ที่ไม่มั่นคง นำไปสู่การฟ้องหย่า การฟ้องร้องเรื่องการเลี้ยงดูบุตร และการแบ่งทรัพย์สิน โดยสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากความไม่ซื่อสัตย์ทางเพศหรือการละเมิดศีลข้อที่ ๓ การล่วงละเมิดทางเพศและการอนาจาร การข่มขืน การกระทำอนาจารต่อเด็กและสตรียังคงเป็นปัญหาสำคัญ โดยมีการรายงานข่าวและคดีความจำนวนมากทุกปี ซึ่งสร้างบาดแผลทางกายและใจแก่ผู้เสียหาย LGBTQ และการยอมรับทางเพศสภาพ ความหลากหลายทางเพศเป็นเรื่องที่สังคมไทยเริ่มเปิดกว้างมากขึ้น แต่ก็ยังมีการตีตรา การเลือกปฏิบัติ และปัญหาทางกฎหมายที่ไม่รองรับสิทธิของกลุ่มหลากหลายทางเพศอย่างเต็มที่ การหลอกลวงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ การแบล็กเมลล์ด้วยภาพลับ (sexploitation) หรือการล่อลวงเยาวชนไปค้าประเวณี โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันและขาดความรับผิดชอบ ก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ส่งผลต่อสุขภาพกายและใจ รวมทั้ง สร้างภาระต่อระบบสาธารณสุข การสูญเสียทรัพย์สินและผลประโยชน์ การมีคู่ การฟ้องร้องหย่า หรือการถูกหลอกลวงเพื่อผลประโยชน์ทางเพศ มักนำไปสู่การสูญเสียทรัพย์สิน เยาวชนจำนวนมากเลียนแบบพฤติกรรมทางเพศจากสื่ออินเทอร์เน็ต เกม หรือคอนเทนต์ออนไลน์ ซึ่งบางครั้งขัดกับศีลธรรมและกฎหมาย การนอกใจหรือความขัดแย้งเรื่องเพศสัมพันธ์มักเป็นต้นตอของความรุนแรงในครอบครัว รสนิยมทางเพศที่เปลี่ยนไป การเปิดกว้างด้านรสนิยมทางเพศ หรือการมีคู่หลายคน แม้ไม่ผิดกฎหมายโดยตรง แต่บางกรณีก็อาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิหรือศีลธรรม

กล่าวได้ว่าสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดศีลข้อที่ ๓ มิใช่เพียงการ “ประพฤตินิดในกาม” แบบดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงปัญหาสังคมร่วมสมัย เช่น ความรุนแรงทางเพศ โรคติดต่อ ความไม่มั่นคงในชีวิตคู่ การเลือกปฏิบัติทางเพศ และการแสวงหาประโยชน์ผ่านโซเชียลมีเดีย สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความจำเป็นในการตีความศีลข้อที่ ๓ ให้ครอบคลุมสภาพปัญหาใหม่ ๆ และการปรับปรุง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเพศและครอบครัว เพื่อให้สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สาเหตุของการละเมิดศิลปะข้อที่ ๓

การละเมิดศิลปะข้อที่ ๓ (กาเมสุมิจฉาจาร) เกิดขึ้นจากทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ซึ่งต่างเป็นเงื่อนไขที่กระตุ้นหรือผลักดันให้บุคคลประพฤติผิดในกาม โดยสาเหตุภายนอก เป็นปัจจัยที่มาจากสิ่งแวดล้อมและสังคมรอบตัวที่มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของบุคคล ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ การเปิดรับเนื้อหาลามกอนาจารในอินเทอร์เน็ต การสื่อสารที่เปิดโอกาสให้ล่อลวงหรือสร้างความสัมพันธ์นอกกรอบกฎหมายและศีลธรรม เช่น การส่งภาพอนาจาร การแบล็กเมล์ทางเพศ และการล่อลวงผ่านแอปพลิเคชัน ค่านิยมทางสังคม เช่น บางสังคมให้ความชื่นชมกับเสรีภาพทางเพศเกินขอบเขต ขาดความรับผิดชอบต่อคู่ครอง หรือมองว่าการมีคู่และการหย่าร้างเป็นเรื่องปกติ ส่งผลให้คนจำนวนมากคล้อยตามโดยไม่รู้ตัว สิ่งเร้าภายนอก เช่น การเปิดสถานบันเทิง บาร์ คลับ อาบอบนวด สื่อลามก รวมทั้งบรรยากาศที่ยั่ววนทางเพศ ล้วนเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความอยากและนำไปสู่การประพฤติผิด

ตัวแปรภายในเกิดจากความคิด ความรู้สึก และกิเลสในตัวบุคคลเอง ได้แก่ กามตัณหา ความทะยานอยากในกามคุณ (รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส) เป็นแรงขับภายในที่ทำให้บุคคลแสวงหาความสุขทางเพศโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ความหมกมุ่นในกามารมณ์ อันเนื่องมาจากการขาดการควบคุมตนเอง การจมอยู่กับความคิด ความฝัน หรือการเสพสิ่งเร้าที่เกี่ยวข้องเพศมากเกินไป ทำให้เกิดความต้องการที่ไม่รู้จักพอ และนำไปสู่การกระทำผิด การละเมิดศิลปะข้อที่ ๓ มิใช่เกิดจากเหตุปัจจัยเดียว แต่เป็นผลของสิ่งเร้าภายนอกที่กระตุ้น และกิเลสภายในที่ตอบสนอง หากบุคคลขาดสติและปัญญาในการยับยั้งตนเองก็จะตกเป็นเหยื่อของความปรารถนาและแรงกดดันจากสังคม การแก้ไขจึงต้องบูรณาการทั้งการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมภายใน และการกำหนดมาตรการทางสังคมและกฎหมายภายนอกให้สมดุล

จากปัญหาและสาเหตุดังกล่าวมานี้ การแก้ไขต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ ภาคสังคม และปัจเจกบุคคล ภาครัฐควรบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ปรับปรุงกฎหมายให้ทันต่อสถานการณ์สมัยใหม่ ภาคประชาสังคมต้องสร้างวัฒนธรรมเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ขณะที่ปัจเจกบุคคลควรยึดหลักคุณธรรมโดยเฉพาะหลักศิลปะข้อที่ ๓ เป็นแนวทางกำกับพฤติกรรม เพื่อให้สังคมไทยสามารถดำรงอยู่บนพื้นฐานของความมั่นคงทางศีลธรรมและความสงบสุขอย่างยั่งยืน ปัญหาการละเมิดศิลปะข้อที่ ๓ ในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นการล่วงละเมิดทางเพศ การหย่าร้าง โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ หรือความเปลี่ยนแปลงของค่านิยมทางเพศ กลายเป็นปรากฏการณ์ที่น่าเป็นห่วงในยุคปัจจุบัน ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ค่านิยม และโครงสร้างทางสังคม จากสถิติที่สะท้อนภาพรวมของปัญหาเพศ ครอบครัว และศีลธรรมในสังคมไทย พบว่า ปี ๒๐๒๔ มีการจดทะเบียนสมรสใหม่ ๒๖๓,๐๘๗ คู่ แต่มีการหย่า ๑๔๗,๖๒๑ คู่ อัตราการหย่าที่สูงสะท้อนปัญหาความไม่มั่นคงในชีวิตคู่ ซึ่งส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับการประพฤติผิดทางเพศ การขาดความซื่อสัตย์ และความรุนแรงในครอบครัว การล่วงละเมิดทางเพศ ผลสำรวจ YouGov พบว่า ๒๑% ของคนไทย เคยถูกล่วงละเมิดทางเพศในจำนวนนี้ ๔๔% เป็นการล่วงละเมิดทางร่างกาย และกว่าครึ่งของผู้เสียหาย ไม่ได้รายงานต่อเจ้าหน้าที่ แสดงถึงการขาดระบบสนับสนุนและความอับอายหรือความกลัว

ในการเปิดเผยปัญหา ตัวเลขเหล่านี้สะท้อนว่า ปัญหาการละเมิดศีลข้อที่ ๓ ไม่ได้มีแค่ในมิติศาสนา แต่ขยายผลสู่สังคม เศรษฐกิจ และสาธารณสุข การหย่า และความรุนแรงในครอบครัว แสดงถึงความเปราะบางของสถาบันครอบครัว การล่วงละเมิดทางเพศ บ่งบอกถึงปัญหาศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชนที่ยังไม่ได้รับการปกป้องเพียงพอ

ศีลข้อที่ ๓ : กาเมสุมิฉฉาจาร เวมณี หมายถึง เจตนาเป็นเครื่องจงดเว้นจากการประพฤติดนินทาม คือ เว้นจากการประพฤติดลามกในการเสพเมถุน จุดมุ่งหมายของสิกขาบทนี้ คือ สร้างความเป็นปึกแผ่น ปลุกสามัคคี และป้องกันการแตกร้างในสังคม โดยมีขอบเขตของสิกขาบท คือ

หญิงที่ต้องห้ามสำหรับชาย

๑. หญิงมีสามี แม้เป็นภรรยาเช่าชั่วคราวก็ถือว่ามีเจ้าของ
 ๒. หญิงมีผู้ที่ภักซ์รักษา เช่น บิดามารดา ญาติ
 ๓. หญิงที่จารีตห้าม เช่น มารดา ย่า ยาย ลูก หลาน ภิกษุณี เป็นต้น
- หากชายล่วงเกินหญิงทั้งสามประเภท ศีลย่อม ขาด ไม่ว่าจะยินยอมหรือไม่

ชายที่ต้องห้ามสำหรับหญิง

๑. ชายอื่นทุกคน ยกเว้นสามีของตน (สำหรับหญิงที่แต่งงานแล้ว)
 ๒. ชายที่จารีตห้าม เช่น ภิกษุ สามเณร หรือนักบวชต่างศาสนา
- หากหญิงล่วงเกินชายสองประเภทนี้ ศีลถือว่า ขาด เว้นแต่ถูกข่มขืนโดยไม่ยินยอม

องค์ประกอบการผิดศีลข้อที่ ๓

การกระทำจะเป็นกาเมสุมิฉฉาจารครบถ้วน ต้องมีองค์ประกอบ ๔ อย่าง คือ

๑. สตรีหรือบุรุษที่ไม่ควรละเมิด
๒. จิตคิดจะเสพ
๓. มีความพยายามในการเสพ
๔. ยังมรรค คือ อวัยวะสืบพันธุ์ให้ถึงกัน

หากครบทั้ง ๔ องค์ ศีลถือว่า ขาด แต่หากไม่ครบ อาจเป็นเพียง ศีลต่างพร้อย

เหตุผลของการบัญญัติศีลข้อที่ ๓

๑. การแสดงออกทางเพศ ไม่ควรเกิดจากความใคร่หรือการเอาเปรียบต้องอาศัยความรัก ความเคารพ และความสัมพันธ์อันมั่นคง
๒. เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความทุกข์แก่คู่สมรส ครอบครัว และสังคม
๓. เพื่อปกป้องเด็กและเยาวชนจากการถูกรังแกทางเพศ
๔. เพื่อรักษาความซื่อสัตย์มั่นคงของคู่ครองและความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว

สรุปว่า คุณค่าการรักษาศีลข้อที่ ๓ ไม่เพียงป้องกันบาปหรือความผิด แต่ยังเป็นการสร้างเสริมความรับผิดชอบ ต่อคู่ครอง ครอบครัว และสังคม ช่วยให้ชีวิตคู่มั่นคง ป้องกันปัญหาความแตกแยก และส่งเสริมคุณธรรมในการเคารพสิทธิผู้อื่น

๒. โทษของการละเมิดศีลข้อที่ ๓ และผลกระทบจากกฎหมาย

ศีลข้อที่ ๓ ที่ว่าด้วยการเว้นจากการประพฤตินอกใจในกาม ถือเป็นหลักธรรมสำคัญที่ช่วยกำกับพฤติกรรมมนุษย์ให้ดำเนินไปด้วยความถูกต้องตามหลักศีลธรรมและกฎหมาย การละเมิดศีลข้อนี้ไม่เพียงเป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แต่ยังสร้างผลกระทบที่ซับซ้อนต่อมิติสุขภาพ ครอบครัว กฎหมาย สังคม และจิตใจ

๒.๑ **มิติสุขภาพและสังคม** การละเมิดศีลข้อที่ ๓ นำมาซึ่งปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เช่น เอชไอวี ซิฟิลิส และหนองใน โรคเหล่านี้สร้างผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตและสุขภาพของผู้เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังเป็นภาระทางเศรษฐกิจที่ต้องใช้ทรัพยากรในการรักษาพยาบาล ขณะเดียวกันการขาดความซื่อสัตย์ในชีวิตคู่ทำให้เกิดการฟ้องหย่า ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๑๖ และการฟ้องร้องเรื่องสิทธิการเลี้ยงดูบุตรและการแบ่งทรัพย์สิน

๒.๒ **มิติทางกฎหมาย** ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ที่ผิดศีลธรรมอาจนำไปสู่การทำร้ายร่างกายหรือลอบฆ่า หรือการทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ซึ่งถือเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๖-๒๗๗, ๒๗๙ ซึ่งมีบทลงโทษทั้งจำคุกและปรับ

๒.๓ **มิติทางศีลธรรม** พระไตรปิฎกได้อธิบายว่าการละเมิดศีลข้อที่ ๓ จัดอยู่ในอกุศลกรรมบถ ๑๐ ซึ่งเป็นการกระทำที่ทำให้จิตใจเศร้าหมองและนำมาซึ่งบาปกรรม ผู้ที่ประพฤตินอกใจย่อมก่อให้เกิดความแตกร้างในครอบครัว สูญเสียความไว้วางใจ และชื่อเสียงมัวหมอง ทำให้ยากที่จะเจริญก้าวหน้าในทางธรรมและสังคม

๒.๔ **มิติทางจิตใจและจิตวิทยา** การละเมิดศีลข้อที่ ๓ ส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพจิตของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ความรู้สึกผิด ความกังวล และความทุกข์ใจอาจนำไปสู่ความเครียด โรคซึมเศร้า หรือแม้แต่การฆ่าตัวตาย ขณะเดียวกันผู้ที่ถูกหลอกให้รักหรือถูกทรยศอาจเกิดความโกรธ ความเกลียดชัง และการจองเวร ซึ่งเป็นปัจจัยที่บั่นทอนสันติสุขในสังคม

กล่าวโดยสรุป การละเมิดศีลข้อที่ ๓ ไม่เพียงเป็นการละเมิดข้อบัญญัติทางพระพุทธศาสนา แต่ยังเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวหลายมิติ ทั้งสุขภาพ ครอบครัวยุทธศาสตร์ และสังคม การรักษาศีลข้อนี้จึงมีคุณค่าอย่างยิ่ง หลักกามาเมสุมิจฉาจารย์เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา ที่กำหนดให้เว้นจากการประพฤตินอกใจในกาม หมายถึง การไม่ละเมิดคู่ครองของผู้อื่น ไม่ล่วงละเมิดผู้ที่ไม่สมควรทางเพศ และการรักษาความซื่อสัตย์ในชีวิตคู่ หลักธรรมข้อนี้สัมพันธ์โดยตรงกับการดำเนินชีวิตในสังคม เพราะเกี่ยวพันกับความไว้วางใจ ศักดิ์ศรี และความมั่นคงของครอบครัว ทั้งยังสอดคล้องกับกฎหมายบ้านเมืองที่บัญญัติไว้เพื่อคุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีของบุคคล

#LAWเป็นประเด็น

อนาจาร

การกระทำที่ไม่สมควรทางเพศ และทำให้อับอายขายหน้าในทางเพศ ในลักษณะเปิดเผยในที่อาจมีคนเห็นได้ (ต่อหน้าธารกำนัล)

กอด จูบ ลูบ คลำ ตะต้องเนื้อตัว (ดึงแขน/จับมือ) ไม่ถูกกาลเทศะ/ไม่เหมาะสม/ โดยไม่ยินยอมและอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้

แม้ผู้กระทำไม่ได้กระทำเพื่อความใคร่หรือกามารมณ์ ก็เป็นความผิดฐานอนาจารได้

บทลงโทษฐาน “กระทำอนาจาร” ต่อผู้อื่น

<p>เหยื่ออายุน้อยกว่า 15 ปี จะยินยอมหรือไม่ก็ตาม</p> <p>จำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ</p> <p>และถ้ากระทำโดยขู่ข่ม</p> <p>จำคุก 1-15 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000-300,000 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ</p>	<p>เหยื่ออายุ 15 ปีขึ้นไป</p> <p>จำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ</p>	<p>กรณีที่รับอันตรายสาหัส</p> <p>จำคุกตั้งแต่ 5 - 20 ปี และปรับ 100,000 - 400,000 บาท หรือ จำคุกตลอดชีวิต</p> <p>หากเสียชีวิต</p> <p>ประหารชีวิต หรือ จำคุกตลอดชีวิต</p>
--	---	--

และหากกระทำอนาจารแก่เด็กอายุไม่เกิน 13 ปี จำคุก 1-10 ปี หรือปรับ 20,000-200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

สำนักงานกิจการยุติธรรม @WEAREOJA ประมวลกฎหมายอาญา 278 - 285

มิติทางพระพุทธศาสนา

ผลทางจิตใจ การละเมิดศีลข้อ ๓ ทำให้เกิดความทุกข์ ความหวาดระแวง และความไม่สงบภายในจิตใจ ผู้กระทำมักต้องเผชิญความกังวลและความรู้สึกผิดตลอดเวลา

ผลทางครอบครัว การผิดในกามสร้าง ความแตกร้างในชีวิตคู่ ทำลายความไว้วางใจ และอาจนำไปสู่การแตกแยกของครอบครัว

ผลทางสังคม สังคมไทยให้คุณค่าต่อความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ การละเมิดศีลข้อนี้มักทำให้ผู้กระทำถูกตำหนิ เสียเกียรติ และสูญเสียความน่าเชื่อถือ

ดังนั้น การรักษาศีลข้อ ๓ ไม่เพียงแต่เป็นการควบคุมตนเอง แต่ยังเป็นการสร้างสังคมที่เกื้อกูล มีความไว้วางใจ และอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข

มิติทางกฎหมายไทย

กฎหมายไทยมีบทบัญญัติหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติดังกล่าวและความสัมพันธ์คู่ครอง ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๖ – ๒๘๕: การข่มขืน ล่วงละเมิด หรือการบังคับทางเพศ มีโทษจำคุกและปรับตามกรณี มาตรา ๒๗๗ การกระทำชำเราเด็กอายุไม่เกิน ๑๕ ปี แม้จะยินยอมก็ถือว่าผิดกฎหมาย มาตรา ๒๗๘ – ๒๘๐ คຸ້ມครองสิทธิของผู้หญิง เด็ก และผู้ที่ไม่สามารถป้องกันตนเอง **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์** (ครอบครัว) มาตรา ๑๕๑๖ การประพฤติดังกล่าวเป็นเหตุหย่า มาตรา ๑๕๒๓ คู่สมรสต้องซื่อสัตย์ต่อกัน หากละเมิด อีกฝ่ายสามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากบุคคลที่สามได้ **กฎหมายแรงงานและสิทธิมนุษยชน** การล่วงละเมิดทางเพศในที่ทำงานถือเป็นความผิดทางวินัยและการละเมิดสิทธิมนุษยชน ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายทั้งทางแพ่งและอาญา

การบูรณาการมิติธรรมะและกฎหมาย

เมื่อพิจารณาร่วมกัน ศีลข้อ ๓ และกฎหมายไทยมีเป้าหมายร่วมคือ การป้องกันความทุกข์และความเสียหายจากการประพฤติดังกล่าว หากพิจารณาตามหลักพระพุทธศาสนา ศีลทำหน้าที่ป้องกันไม่ให้เกิดบาปและความเดือดร้อน ส่วนกฎหมายเป็นกลไกทางสังคมที่กำหนดบทลงโทษชัดเจนเพื่อรักษาความยุติธรรมและความสงบเรียบร้อย การบูรณาการทั้งสองมิติจะช่วยเสริมสร้างสังคมที่มีความมั่นคงด้านศีลธรรมและกฎหมาย ทั้งยังช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบในชีวิตคู่ ป้องกันความรุนแรงในครอบครัว และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อเรื่องเพศในสังคมไทยยุคปัจจุบัน

สรุปได้ว่า การละเมิดศีลข้อ ๓ ไม่เพียงแต่เป็นการทำผิดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แต่ยังละเมิดกฎหมายบ้านเมืองด้วย ผลที่เกิดขึ้นคือ ความแตกแยกในครอบครัว ความทุกข์ทางใจ และโทษทางกฎหมาย ทั้งจำคุก ปรับ การฟ้องหย่า และการชดเชยค่าเสียหาย การรักษาศีลและปฏิบัติตามกฎหมายจึงเป็นทั้งเกราะคุ้มครองตนเองและเป็นหนทางสร้างสังคมที่สงบสุขและมีคุณธรรม

ตารางเปรียบเทียบโทษของการละเมิดศีลข้อ ๓

มิติ	รายละเอียดโทษ	ตัวอย่าง/ผลที่เกิดขึ้น
ศีลธรรม	ทำให้ใจเศร้าหมอง เกิดบาปกรรม อยู่ในอกุศลกรรมบถ ๑๐	ครอบครัวแตกแยก ขัดขวางความก้าวหน้าในธรรม
กฎหมาย	มีความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายอาญา	การฟ้องหย่า (มาตรา ๑๕๑๖), การข่มขืน (มาตรา ๒๗๖-๒๗๗), การอนาจาร/คุกคามทางเพศ (มาตรา ๒๗๘), ความรุนแรงในครอบครัว
จิตใจ	เกิดความทุกข์ใจ ความรู้สึกผิด ความเครียด และโรคซึมเศร้า	หวาดกลัวต่อความรัก นำไปสู่การฆ่าตัวตาย หรือการจ้องแค้น
สังคม	กระทบต่อโครงสร้างครอบครัว และความมั่นคงทางสังคม	การหย่าร้างเพิ่มขึ้น ปัญหาการเลี้ยงดูบุตร ภาวะเศรษฐกิจ และสังคม

๓. คุณค่าและความสำคัญของศีลข้อที่ ๓ และกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ครอบครัว

กาเมสุมิฉฉาจาร หมายถึงการเว้นจากการประพฤติดัดในกาม เป็นการรักษาความซื่อสัตย์ต่อคู่ครองและไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นในทางเพศ คุณค่าของการรักษาศีลข้อนี้มิได้จำกัดเพียงการควบคุมพฤติกรรม แต่ยังครอบคลุมถึงการสร้างรากฐานแห่งความสุข ความสงบ และความมั่นคงทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม

ระดับบุคคล การรักษาศีลข้อ ๓ ทำให้ผู้ปฏิบัติมีความมั่นคงทางจิตใจ ปราศจากความกังวลและความหวาดระแวงที่มักเกิดขึ้นจากการกระทำผิดศีล ความซื่อสัตย์ในชีวิตคู่ยังช่วยบ่มเพาะความละเอียดอ่อนซื่อสัตย์ และทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อจิตใจสงบและปราศจากความเศร้าหมอง ย่อมเอื้อต่อการพัฒนาปัญญา และการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรม

ระดับครอบครัว การรักษาศีลข้อ ๓ ช่วยสร้างความไว้วางใจและความรักที่มั่นคงระหว่างคู่ครอง เมื่อสมาชิกในครอบครัวมีความซื่อสัตย์ต่อกัน บ้านเรือนย่อมเป็นที่พึ่งพิงที่อบอุ่น เกิดความรักที่ยั่งยืน และส่งผลต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความรัก ความอบอุ่น และแบบอย่างทางศีลธรรมที่ดีงาม

ระดับสังคม ศีลข้อ ๓ มีคุณค่าต่อการสร้างสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของสังคมที่สงบสุข การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้อื่นในทางเพศ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและความเคารพ เมื่อครอบครัวมั่นคง สังคมย่อมลดปัญหาการหย่าร้าง ความรุนแรงในครอบครัว และอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับเพศ นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบเย็นและเกื้อกูล

กล่าวโดยสรุป การรักษาศีลข้อ ๓ เป็นคุณค่าทางศีลธรรมที่สะท้อนถึงความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความเคารพสิทธิของกันและกัน ผลที่ตามมาคือความสุขและความมั่นคงในระดับปัจเจก ครอบครัว และสังคม อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาจิตใจและปัญญา เพื่อมุ่งสู่ความสงบเย็นอย่างแท้จริงตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา

๔. เกณฑ์ตัดสินเกี่ยวกับการละเมิดศีลข้อ ๓ และกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ครอบครัว

หลักการกาเมสุมิฉฉาจารเป็นข้อบัญญัติที่ห้ามการประพฤติดัดในกาม เพื่อรักษาความซื่อสัตย์ในชีวิตคู่ และป้องกันการละเมิดสิทธิของผู้อื่น การพิจารณาการละเมิดศีลข้อ ๓ ในทางพระพุทธศาสนามีเกณฑ์ที่ใช้เรียกสภาพของศีล ได้แก่ ศีลต่าง ศีลพร้อย ศีลทะลุ และศีลขาด ซึ่งสะท้อนระดับความสมบูรณ์หรือความบกพร่องของศีลในตัวบุคคล

ศีลต่าง หมายถึง ศีลที่ต่างพร้อยเล็กน้อย เกิดจากการกระทำที่ยังไม่ถึงขั้นสมบูรณ์ของการผิดศีล เช่น การมีเจตนาจะละเมิดทางเพศแต่ยังไม่เกิดพฤติกรรมที่สมบูรณ์ในทางกายภาพ ถือเป็นมลทินในจิตใจ แม้ไม่ใช่ความผิดสมบูรณ์ แต่ก็ทำให้ศีลไม่บริสุทธิ์

ศีลพร้อย หมายถึง ศีลที่ถูกกระทำจนมัวหมอง เกิดจากการละเมิดที่มีผลชัดเจนขึ้น เช่น การล่วงเกินผู้อื่นด้วยวาจาหรือการกระทำที่ไม่เหมาะสม แม้ไม่ถึงขั้นร่วมประเวณี แต่ถือเป็นการละเมิดที่ส่งผลต่อความบริสุทธิ์ของศีล และกระทบต่อชื่อเสียงศักดิ์ศรี

ศิลปะ
รากฐานของกฎหมายไทย

ศิลปะ หมายถึง ศิลปะที่ถูกทำลายจนเกิดความเสียหายอย่างชัดเจน เช่น การมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลต้องห้าม ตามหลักศิลปะข้อ ๓ (เช่น ภรรยาผู้อื่น สามิผู้อื่น ผู้ที่อยู่ในความปกครอง หรือผู้ที่ต้องได้รับการคุ้มครอง) ถือเป็น การละเมิดที่มีความผิดโดยตรงทั้งในทางศีลธรรมและทางสังคม

ศิลปะ หมายถึง การละเมิดศิลปะข้อ ๓ อย่างสมบูรณ์ มีการกระทำผิดครบทั้งเจตนา การลงมือ และผลลัพธ์ ถือเป็นความผิดขั้นร้ายแรง ศิลปะไม่เหลือความสมบูรณ์อีกต่อไป ผู้กระทำต้องรับผลแห่งกรรมโดยตรง และในสังคมก็ถูกตำหนิประณาม

มิติของกฎหมายเกี่ยวกับเพศและคู่ครอง

เมื่อเชื่อมโยงกับกฎหมายไทย จะพบว่าเกณฑ์การละเมิดศิลปะข้อ ๓ สอดคล้องกับการกำหนดโทษ ทางกฎหมาย เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๖-๒๘๕ บัญญัติเกี่ยวกับการข่มขืน การกระทำชำเรา และการล่วงละเมิดทางเพศ ผู้กระทำต้องรับโทษจำคุกและปรับ ซึ่งสอดคล้องกับกรณี ศิลปะหรือศิลปะ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๑๖ การผิดซู้เป็นเหตุให้ฟ้องหย่าได้ และมาตรา ๑๕๒๓ กำหนดให้คู่สมรสต้องซื่อสัตย์ต่อกัน หากละเมิด อีกฝ่ายสามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากบุคคลที่สามได้ สอดคล้องกับการพิจารณาในมิติ ศิลปะหรือศิลปะ

กฎหมายแรงงานและสิทธิมนุษยชนการล่วงละเมิดทางเพศในที่ทำงานแม้ไม่ถึงขั้นร่วมประเวณี ก็ถือเป็น ความผิดทางวินัยและละเมิดสิทธิบุคคล ซึ่งใกล้เคียงกับศิลปะต่างและศิลปะหรือ

สรุปได้ว่าการละเมิดศิลปะข้อ ๓ สามารถพิจารณาได้ตามเกณฑ์ศิลปะในทางพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ “ศิลปะต่าง” ที่เป็นมลทินเล็กน้อย จนถึง “ศิลปะ” ที่เป็นความผิดสมบูรณ์ เช่นเดียวกับกฎหมายไทยที่กำหนดบทลงโทษชัดเจน ตามระดับความผิด ตั้งแต่การละเมิดสิทธิ การฟ้องหย่า ไปจนถึงการจำคุกสำหรับความผิดร้ายแรง การเข้าใจเกณฑ์ การตัดสินเหล่านี้จึงมีคุณค่าทั้งในการป้องกันตนเองไม่ให้ผิดศิลปะ และในการเคารพกฎหมายเพื่อรักษาความ ยุติธรรม ความมั่นคงของครอบครัว และความสงบสุขในสังคม

ตารางเปรียบเทียบเกณฑ์การละเมิดศิลปะข้อ ๓ กับกฎหมายไทย

ประเด็น	เกณฑ์ตามศิลปะข้อที่ ๓	เกณฑ์ตามกฎหมายไทย
ความหมาย	ห้ามประพฤติผิดในกาม หมายถึง การไม่ล่วงละเมิดในคู่ครองของผู้อื่น และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนด้วยกาม	การกำหนดสิทธิและหน้าที่ของคู่สมรส รวมถึง ความผิดทางเพศและความรุนแรงในครอบครัว
ความซื่อสัตย์ ต่อคู่ครอง	การนอกใจถือเป็นบาปและอกุศลกรรมมถ คือ การกระทำที่เป็นความชั่ว	เหตุฟ้องหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา ๑๕๑๖
การล่วงละเมิด ทางเพศ	ถือเป็นการผิดศิลปะ สร้างบาปกรรม และความเสื่อมเสีย	ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๖-๒๗๗ ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับเพศ

ประเด็น	เกณฑ์ตามศีลข้อที่ ๓	เกณฑ์ตามกฎหมายไทย
การคุกคาม/ อนาจาร	เป็นการกระทำที่ผิดธรรม ทางพระพุทธศาสนา	ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๗๙ ว่าด้วยอนาจารและ Sexual Harassment
ความรุนแรง ในครอบครัว	ทำลายความรัก ความเมตตา และบ้นทอนศีลธรรม	พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วย ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐
โทษ/ผลกระทบ	บาปกรรม เสื่อมชื่อเสียง ครอบครัว แตกแยก เกิดความทุกข์ใจ	โทษทางแพ่ง (การหย่า การแบ่งทรัพย์สิน) และอาญา (จำคุก ปรับ)

๕. กามสังวรและกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ครอบครัว

หลักธรรมและกฎหมายพื้นฐานที่เอื้อต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว

๑. หลักกามสังวร (การสำรวมในกาม)

หลักกามสังวรเป็นข้อธรรมที่สอนให้บุคคลรู้จักควบคุมตนเองทางเพศ ไม่ปล่อยตามกิเลสหรือความใคร่ที่ไม่ถูกต้อง การสำรวมในกามช่วยให้คู่ครองมีความซื่อสัตย์ต่อกัน ลดปัญหาการนอกใจ การหย่าร้าง และการแตกแยกของครอบครัว เมื่อสมาชิกในครอบครัวมีความซื่อสัตย์ต่อกัน ย่อมสร้างความไว้วางใจและบรรยากาศที่เกื้อกูลต่อการอบรมบุตร

๒. หลักสทาร์สันโดษ (ยินดีในคู่ครองของตน)

หลักธรรมข้อนี้เน้นให้พึงพอใจและยินดีในคู่ครองของตน ไม่เปรียบเทียบหรือแสวงหาความสุขทางเพศภายนอก การมีสทาร์สันโดษทำให้ชีวิตคู่เกิดความมั่นคง รักยั่งยืน และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรหลาน การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ยังสร้างสันติสุขในครอบครัว ลดปัญหาการทะเลาะและการทรยศต่อคู่สมรส

๓. พระราชบัญญัติส่งเสริมและคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว

กฎหมายฉบับนี้มีเป้าหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว โดยกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้เสียหาย ทั้งภรรยา สามี และบุตร รวมถึงการให้ความช่วยเหลือด้านการบำบัดฟื้นฟู และคุ้มครองสวัสดิภาพ การมีกฎหมายลักษณะนี้ช่วยเสริมสร้างความปลอดภัยและความมั่นใจในชีวิตครอบครัว ลดโอกาสเกิดความรุนแรง และสร้างความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

๔. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ครอบครัว)

โดยเฉพาะ สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาที่มีต่อบุตร เช่น การอุปการะเลี้ยงดู การให้การศึกษา การอบรมสั่งสอน และการคุ้มครองดูแล การบัญญัติเหล่านี้สะท้อนถึงความรับผิดชอบอันเป็นรากฐานของความเข้มแข็งในครอบครัว เพราะบุตรไม่เพียงได้รับการดูแลทางกาย แต่ยังได้รับการบ่มเพาะทางศีลธรรมและจริยธรรม

บทสรุป การส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวมิใช่อาศัยเพียงหลักธรรม หรือกฎหมายฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นการเกื้อกูลกันระหว่าง หลักกามสังวรและสทาร์สันโดษ ที่ช่วยสร้างความซื่อสัตย์และความมั่นคงในคู่ครอง กับกฎหมายไทย ที่คุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะการป้องกันความรุนแรงและการกำหนดสิทธิหน้าที่ของบิดามารดาต่อบุตร การบูรณาการทั้งสองมิติทำให้ครอบครัวมีรากฐานแห่งความสุข ความรัก ความไว้วางใจ และความมั่นคง อันจะนำไปสู่สังคมที่สงบสุขและยั่งยืน

๖. การบูรณาการกามสังวรและกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ครอบครัว

การสร้างครอบครัวที่มั่นคงและสงบสุขจำเป็นต้องมีทั้งรากฐานด้านศีลธรรมและกลไกทางกฎหมาย มารองรับ การบูรณาการ หลักกามสังวรในพระพุทธศาสนา ซึ่งเน้นการควบคุมตนเองทางเพศและการรักษาความซื่อสัตย์ต่อคู่ครอง เข้ากับกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของบุคคลและครอบครัว จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวในหลายมิติ ดังนี้

๖.๑ เคารพในสิทธิหน้าที่ของสามีภรรยาและความแตกต่างทางเพศสภาพ หลักกามสังวรสอนให้สำรวมทางเพศ ไม่เบียดเบียนคู่ครองหรือล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น สอดคล้องกับกฎหมายแพ่งที่บัญญัติสิทธิและหน้าที่ของสามีภรรยา เช่น การอุปการะเกื้อกูลและความซื่อสัตย์ การเคารพสิทธิซึ่งกันและกันเป็นพื้นฐานของครอบครัวที่มั่นคง

๖.๒ ยอมรับในความแตกต่างที่หลากหลายตามเพศสภาพและเพศวิถี พุทธธรรมยอมรับความจริงของความหลากหลายแห่งชีวิต การประยุกต์ใช้หลักกามสังวรจึงไม่ใช่การกดทับ แต่คือการรู้จักขอบเขตที่เหมาะสม ขณะเดียวกันกฎหมายสมัยใหม่ก็กำหนดหลักการไม่เลือกปฏิบัติ ให้ความคุ้มครองแก่ผู้มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อให้ทุกคนสามารถสร้างครอบครัวที่มั่นคงได้

๖.๓ ไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความแตกต่างทางเพศ ความเชื่อ และค่านิยม (ไม่ตีตรา) หลักพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นความเมตตาและการเคารพศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ เมื่อนำมาประสานกับกฎหมายสิทธิมนุษยชน ย่อมช่วยป้องกันการตีตราและการเลือกปฏิบัติ ทำให้ครอบครัวและสังคมเกิดความเสมอภาคและความไว้วางใจ

๖.๔ ปฏิบัติตามกติกาสังคมและข้อบัญญัติของกฎหมาย กามสังวรคือการควบคุมตนเองเพื่อไม่ทำผิดศีล ส่วนกฎหมายคือกลไกบังคับใช้เพื่อรักษาความยุติธรรม การปฏิบัติตามทั้งสองสิ่งนี้เป็นแนวทางสร้างระเบียบในครอบครัวและสังคม ลดความขัดแย้ง และป้องกันปัญหาการล่วงละเมิดหรือการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

๖.๕ ส่งเสริมค่านิยมการมีความพึงพอใจในคู่ครองของตน (สทาร์สันโดษ) หลักสทาร์สันโดษซึ่งคู่กับกามสังวร ช่วยให้คู่ครองยึดมั่นในกันและกัน เป็นการสร้างความรักมั่นคงและครอบครัวที่อบอุ่น กฎหมายก็สนับสนุนด้วยการกำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อกัน เพื่อใช้ชีวิตคู่อุปถัมภ์ที่มั่นคงและปลอดภัย

๖.๖ เปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศ ในสังคมปัจจุบันที่ค่านิยมทางเพศเปลี่ยนไป การบูรณาการหลักกามสังวรกับกฎหมายเป็นแนวทางปรับทัศนคติและพฤติกรรมให้เกิดความรับผิดชอบทางเพศมากขึ้น การเรียนรู้เรื่องเพศอย่างมีคุณธรรมและอยู่ในกรอบกฎหมายจะช่วยลดปัญหาความรุนแรง การหย่าร้าง และการละเมิดสิทธิ

๗. สรุป

การบูรณาการหลักกามสังวรกับกฎหมายไม่ได้เพียงควบคุมพฤติกรรม แต่ยังช่วยสร้างค่านิยมใหม่ที่ตั้งอยู่บนความซื่อสัตย์ ความเคารพ และความรับผิดชอบต่อกันและกัน เมื่อครอบครัวมีรากฐานที่มั่นคง สถาบันครอบครัวก็จะเป็นศูนย์กลางแห่งความอบอุ่นและความมั่นคงของสังคมโดยรวม กามะสุมิจฉาจาร เป็นข้อบัญญัติในพระพุทธศาสนาที่มุ่งให้เว้นจากการประพฤติดีในกาม หมายถึงการไม่ล่วงละเมิดคู่ครองของผู้อื่น ไม่ละเมิดบุคคลที่ควรคุ้มครอง และการรักษาความซื่อสัตย์ในชีวิตคู่ หลักธรรมข้อนี้มีความสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงทางครอบครัวและสังคม เพราะเกี่ยวข้องกับความไว้วางใจ ความเคารพสิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในปัจจุบันปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดศีลข้อที่ ๓ มีความซับซ้อนมากขึ้น เช่น การหย่าร้าง การล่วงละเมิดทางเพศ ความรุนแรงในครอบครัว และการแพร่ระบาดของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ปัญหาเหล่านี้สะท้อนความจำเป็นที่ต้องตีความศีลข้อที่ ๓ ให้ครอบคลุมสภาพสังคมร่วมสมัย และบูรณาการเข้ากับกฎหมายบ้านเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กองบรรณาธิการ. (๒๕๖๕). **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (พิมพ์ครั้งที่ปรับปรุง)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (๒๕๓๘). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (๒๕๕๔). **ธรรมนุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่งาม (ฉบับปรับปรุงใหม่)**. กรุงเทพมหานคร : จ.เจริญ อินเทอร์เน็ต.
- พระเมธีวราภรณ์. (๒๕๕๓). **เบญจศิลป์เบญจธรรมอุดมชีวิตของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ต้นบุญ.
- พระอุบล กตปุญโญ. (๒๕๓๗.). “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศิลปะที่มีต่อสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัย**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๒๒). **เยาวชนกับศีลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๔๘). **ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (๒๕๓๙). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชัย โปษยะจินดา และอาภา ศิริวงษ์ ณ อยู่ธยา. (๒๕๔๔). **สุราในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- สนิท ไชยวงศ์คต. (๒๕๕๕). **ศิลป์ ๕ พาโลกสู่สันติ พิมพ์ครั้งที่ ๒**. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรมการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (๒๕๕๐). **พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (๒๕๖๕). **ประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะกรรมการกฤษฎีกา.

บทที่ ๕

ศีลข้อที่ ๔ กับกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่สังคม

๑. บทนำ

ปัจจุบันนี้สังคมโลกและสังคมไทย ก้าวเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ในโลกยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นผลมาจากนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ ด้านดิจิทัล ทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตและการทำกิจกรรมต่างๆ ของผู้คนในสังคมโลกเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ผู้คนทุกมุมโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ง่าย ความสัมพันธ์กันระหว่างสังคมไทยและสังคมโลกในยุคดิจิทัล จึงต้องเรียนรู้มารยาทในการสื่อสารให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านหน้าจอโทรศัพท์ที่จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ปัญหาของการสื่อสารที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้มีมากมายหลายอย่าง ทั้งที่แผ่ขยายไปในระดับชาติและสังคมใกล้ตัว ในแง่มุมของปัญหาการสื่อสารระดับชาตินั้น มีตัวอย่างเช่น ข่าวปลอม (Fake News) ที่เกิดขึ้นรายวัน แก๊งคอลเซ็นเตอร์ หรือแม้กระทั่งวาทาสสร้างความเกลียดชัง (Hate Speech) ซึ่งนับเป็นปัญหาระดับชาติที่สร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่สังคมไทยมากมาย ส่วนในแง่มุมของปัญหาการสื่อสารระดับสังคมใกล้ตัวนั้น มีตัวอย่างเช่น คดีการหมิ่นประมาท หรือการลอบกลวงให้เสียหายหรืออันตรายถึงแก่ชีวิต ปัญหาพวกนี้นับเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อศรัทธาหรือความเชื่อมั่นในชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนในสังคมด้วย

นอกจากนี้ ยังพบว่า ปัญหาการสื่อสารที่เกิดขึ้นนี้อาจพบเห็นได้ใกล้ตัวกว่าที่คิด เช่น การบูลลี่ (Bully) ซึ่งเป็นการกลั่นแกล้งที่แสดงออกด้วยคำพูดหรือพฤติกรรมที่ก้าวร้าวต่อผู้อื่น โดยการกลั่นแกล้งที่อาจดูเหมือนเป็นเรื่องเล็กๆ หรืออาจเป็นเรื่องตลก อาจสร้างบาดแผลหรือทำให้เกิดปมในใจของผู้ถูกกลั่นแกล้ง และจะส่งผลในระยะยาวทั้งด้านร่างกายและจิตใจ อีกทั้งเมื่อการกลั่นแกล้งเกิดขึ้นครั้งหนึ่งแล้ว ก็เป็นไปได้มากที่จะเกิดซ้ำๆ ได้อีกและอาจเพิ่มความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น เรื่องปัญหาการสื่อสารนี้จึงถือว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวเป็นอย่างยิ่ง คำถามคือปัญหาจริยธรรมด้านการสื่อสารนี้มีสาเหตุมาจากอะไร ตรงกับการผิดศีลข้อใด ทำไมจึงส่งผลให้เกิดปัญหาจริยธรรมด้านการสื่อสารนี้ ?

สำหรับปัญหาจริยธรรมด้านการสื่อสารนี้ เกิดขึ้นมาจากการละเมิดศีลข้อ ๔ ที่มีใจความว่า “มุสาวาทา เวนมณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ” แปลใจความว่า “ข้าพเจ้าขอสมทานสิกขาบท คือ เว้นจากการพูดเท็จ” ซึ่งเป็นการปฏิญาณตนว่าจะเว้นจากการพูดปด โกหก หลอกลวง และพูดในสิ่งที่ไม่เป็นจริง เพื่อรักษาศีลธรรมขั้นพื้นฐานตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ปัญหาจริยธรรมด้านการสื่อสารเพื่อให้เกิดการหลอกลวงนี้ มิใช่จะมีเฉพาะในปัจจุบันนี้อย่างเดียว แม้กระทั่งในอดีตกาลก็มีเรื่องการหลอกลวงเช่นนี้เกิดขึ้นในคัมภีร์ อรรถกถาทุกษาดก มีใจความโดยย่อว่า ในอดีตกาลสมัยพระเจ้าพรหมทัตเสวยราชสมบัติอยู่ในกรุงพาราณสี มีชฎิลโง่งคนหนึ่งเป็นตาบสหลอกลวง เข้าไปขออาศัยอยู่ในบรรณศาลาของกุกุมพิกคนหนึ่ง ซึ่งกุกุมพิกก็ปรนนิบัติ

ศีล ๕ รากฐานของกฎหมายไทย

ต้อนรับด้วยอาหารอันประณีตในเรือนของตน เขาเชื่อว่าดาบสโกงนั้นว่า ท่านเป็นผู้มีศีล จึงฝากให้ช่วยดูแลทองแท่งจำนวน ๑๐๐ แท่งไว้ชั่วคราว ส่วนดาบสโกงก็กล่าวว่า ขึ้นชื่อว่าบรรพชิต ไม่ควรมีความโลภในสิ่งของของผู้อื่น ท่านอย่ากังวลไปเลย เราจะช่วยดูแลทองแท่งไว้ให้เป็นอย่างดี ฝ่ายกุกุมพีก็เชื่อใจจึงฝากทองแท่งไว้แล้วก็ไป ส่วนดาบสโกงแอบยักยอกทองแท่งนั้นไว้บางส่วน เมื่อผ่านไป ๒-๓ วัน ก็ทำที่มีกิจธุระจึงขอลากลับไปที่พักของดาบสโกง โดยออกอุบายตอนจะลากลับด้วยการแสร้งหลอกลวงนำเอาหญ้าเส้นหนึ่งวางไว้บนชฎาของตน จากนั้นไม่นานก็เดินทางกลับไปหากุกุมพีโดยบอกว่า มีหญ้าเส้นหนึ่งเกี่ยวบนชฎาของตน ขึ้นชื่อว่าอทินนาทาน ไม่สมควรแก่บรรพชิต เราจึงรับนำหญ้ากลับมาให้ เพื่อสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นแก่กุกุมพีเพิ่มมากขึ้น ในวันนั้นเองมีพระโพธิสัตว์เดินทางมาขออาศัยพักแรมในบ้านกุกุมพี พระโพธิสัตว์ฟังคำของดาบสโกงแล้ว จึงแจ้งให้กุกุมพีไปตรวจสอบของที่ฝากเอาไว้ และพบว่า ทองแท่งที่ฝากเอาไว้ ได้หายไปหมดสิ้น จึงตัดสินใจติดตามจับตัวดาบสโกงนั้น แล้วทุบตีเพื่อขอให้นำทองมาคืน

จากข้อความนี้ จะเห็นว่า เรื่องปัญหาจริยธรรมด้านการสื่อสารเพื่อการหลอกลวงนี้ เกิดขึ้นมาแล้วทุกยุคทุกสมัย แม้กระทั่งในคัมภีร์อรรถกถาก็มีตัวอย่างปรากฏให้เห็นมาแล้ว จนกระทั่งมาถึงปัจจุบันนี้ยังมีการหลอกลวงด้วยคำพูดเกิดขึ้นอยู่ ด้วยเหตุนี้ จึงมีคำถามว่า ปัญหาจริยธรรมที่เกิดจากศีลข้อที่ ๔ นี้ จะมีแนวทางแก้ไขตามหลักทางพระพุทธศาสนาและทางกฎหมายในปัจจุบันได้อย่างไร เพื่อให้เกิดแนวทางการป้องกันปัญหาจริยธรรมที่อาจเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตด้วย

๒. โทษของการละเมิดศีลข้อที่ ๔ และผลกระทบทางกฎหมาย

การละเมิดศีลข้อ ๔ เพื่อเป็นการงดเว้นการล่วงละเมิดการพูดเท็จอันเป็นเหตุให้เกิดการหลอกลวงนั้น เบื้องต้นจำเป็นต้องทราบรายละเอียดเกี่ยวกับกฎหมายที่จะต้องใช้คำพูดในบริบทต่างๆ ก่อน ในที่นี้จะขอเสนอใน ๓ รูปแบบ คือ ๑) แจ้งความเท็จ ๒) ให้การเท็จ ๓) เบิกความเท็จ มีรายละเอียดดังนี้

๑) แจ้งความเท็จ

การแจ้งความเท็จตามกฎหมายอาญากำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาหลายมาตรา โดยเฉพาะมาตรา ๑๓๗, ๑๗๒ และ ๑๗๓ ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลอันเป็นเท็จต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ ทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย มีโทษทางอาญาจำคุกและ/หรือปรับ การกระทำผิดจะเกิดขึ้นเมื่อผู้แจ้งรู้ว่าข้อเท็จจริงที่แจ้งนั้นเป็นเท็จ และกระทำไปโดยเจตนา

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๓๗ บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” การกระทำนี้จะมีความผิดต้องมีเจตนาคือรู้ว่าข้อความที่แจ้งนั้นเป็นเท็จและข้อความนั้นต้องเป็นข้อเท็จจริงที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายได้

เมื่อพิจารณาตามข้อความข้างต้นแล้ว จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบความผิดตามมาตรา ๑๓๗ ดังนี้

- ๑) การกระทำ คือ การแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ
- ๒) ผู้กระทำ คือ “ผู้ใด” หมายถึงบุคคลธรรมดา
- ๓) ผู้รับ คือ “เจ้าพนักงาน” หมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติการตามหน้าที่

๔) ลักษณะข้อความ คือ “ข้อความอันเป็นเท็จ” หมายถึง ข้อความที่ไม่ตรงกับความจริง แต่ผู้แจ้ง
รู้อยู่แล้วว่าเป็นเท็จ

๕) ผลของความผิด คือ อาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหายได้

๖) เจตนา คือ ผู้แจ้งต้องมีเจตนา กล่าวคือ รู้อยู่แล้วว่าข้อความนั้นเป็นเท็จ

๒) ให้การเท็จ

การให้การเท็จในกฎหมายอาญานั้น มีโทษตามประมวลกฎหมายอาญาหลายมาตรา เช่น การแจ้ง
ข้อความเท็จแก่เจ้าพนักงาน (มาตรา ๑๓๗) การเบิกความเท็จในศาล (มาตรา ๑๗๗) หรือการแจ้งความเท็จ
เพื่อกลั่นแกล้งผู้อื่นให้รับโทษ (มาตรา ๑๗๔) โดยมีบทลงโทษที่แตกต่างกันไปตามลักษณะของการให้การเท็จ
นั้นๆ อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องหาในคดีอาญามีสิทธิที่จะให้การอย่างไรก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิเสธหรือให้การเท็จ
เพื่อเป็นสิทธิของผู้ต้องหา ส่วนบุคคลใดให้ข้อมูลเท็จแก่ศาล ตำรวจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือสร้างหลักฐานเท็จ
หรือกระทำการอื่นใดอันก่อให้เกิดเหตุอันเป็นเท็จในการรับผิดทางอาญา และทำให้บุคคลนั้นถูกตั้งข้อกล่าวหา
หรือถูกตัดสินว่ามีความผิด ต้องระวางโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน ๓ ปี

กฎหมายน่ารู้ volume 47

ใจจะเมอเพื่อพกโทษห้ตาย

ความผิดฐาน
แจ้งความ - ฟ้องคดี - เบิกความ
ที่ไม่เป็นความจริง

แจ้งความเท็จ

เจตนา เขียน พูด ตอบคำถาม
ที่ไม่เป็นความจริงแก่เจ้าพนักงาน
ทำให้ผู้อื่นเสียหาย

จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือ
ปรับไม่เกิน 10,000 บาท
หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ฟ้อง
หรือ
โจทก์

ฟ้องคดีเท็จ

ฟ้องคดีที่รู้อยู่แล้วว่าไม่เป็นความจริง
ต่อศาล ว่าผู้อื่น “ทำความผิดอาญา” หรือ
“ทำความผิดที่ร้ายแรงกว่าความเป็นจริง”

พยานบุคคล

เบิกความเท็จ

“ให้ถ้อยคำ” หรือ “ตอบคำถาม” ที่รู้ว่า
“ไม่เป็นความจริง” ต่อศาลหรือทนายความ
ในการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งเป็น “โจษสำคัญในคดี”
ที่มีผลทำให้โจทก์หรือจำเลยเพิกถอนคดีกันได้

ผู้กระทำความผิด

บทลงโทษ

จำคุกไม่เกิน 5 ปี
ปรับไม่เกิน 1 แสนบาท

พยานบุคคลที่
เบิกความ
ในฐานะพยาน

บทลงโทษ

จำคุกไม่เกิน 7 ปี
และ
ปรับไม่เกิน
140,000 บาท

ถ้ารับสารภาพและขอถอนฟ้อง
หรือแก้ฟ้อง ก่อนมีคำพิพากษา
ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กำหนด
หรือไม่ลงโทษก็ได้

จำเลยที่เบิก
ความในคดี
ในฐานะพยาน

*design by thongroj weareojo.com ศิลปินอิสระและนักเขียน
ในอาชญาวิทยา ปีที่ 15 ส.ศ. 601

สำนักงานกิจการยุติธรรม LINE@ TWITTER FACEBOOK @weareojo ประมวลกฎหมายอาญา

๓) เบิกความเท็จ

กฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการเบิกความเท็จ คือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๗๗ โดยผู้ใดเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล หากความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดี จะต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่หากความผิดนั้นเกิดในการพิจารณาคดีอาญา จะมีโทษจำคุกไม่เกิน ๗ ปี และปรับไม่เกิน ๑๔๐,๐๐๐ บาท

ลักษณะของความผิดฐานเบิกความเท็จ

- ๑) ต้องเบิกความต่อศาล การให้การเท็จต้องเกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาของศาล
- ๒) ต้องเป็นข้อสำคัญในคดี ข้อความเท็จที่กล่าวอ้างนั้นต้องมีผลต่อการแพ้ชนะคดีได้
- ๓) ต้องมีเจตนา ผู้เบิกความต้องทราบว่าเป็นเท็จ
- ๔) ไม่ใช่การกระทำในฐานะคู่ความ การกระทำของคู่ความที่แถลงหรือให้การในฐานะคู่ความ ไม่ถือเป็นการเบิกความเท็จ

ในที่นี้ ขอนำคำพิพากษาศาลฎีกามาเป็นตัวอย่าง ๒ ตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างที่ ๑ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๙๔๙/๒๕๖๓ ความผิดฐานแจ้งความเท็จตาม ป.อ. มาตรา ๑๓๗ และแจ้งให้เจ้าพนักงานจดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จตาม ป.อ. มาตรา ๒๖๗ โจทก์ได้บรรยายไว้ในตอนท้ายของฟ้อง ข้อ ๒ ว่า ข้อความที่จำเลยยื่นขอจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมรายการในทะเบียนบริษัทและคำรับรองการจดทะเบียน ล้วนเป็นความเท็จ เพราะแท้ที่จริงแล้วโจทก์ไม่เคยทราบถึงการบอกกล่าวนัดประชุมเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๑ และไม่ได้เข้าประชุมเมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๑ จึงเป็นไปได้ที่จะมีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมครบจำนวน ๓ คน และนับจำนวนหุ้นได้ ๔๐,๐๐๐ หุ้น ตามที่จำเลยทำคำรับรอง อันเป็นการบรรยายซึ่งขัดลงไปแล้วว่าข้อความใดเป็นจริงและข้อความใดเป็นเท็จ ฟ้องโจทก์จึงชอบด้วย ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕๘ (๕) แล้วเมื่อจำเลยแจ้งข้อความอันเป็นเท็จต่อนายทะเบียนว่าได้มีการบอกกล่าวนัดประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นและจัดให้มีการประชุม เป็นเหตุให้นายทะเบียนหลงเชื่อว่ามีการประชุมจริงจึงรับจดทะเบียนแก้ไขให้จำเลยแต่เพียงผู้เดียวเป็นกรรมการลงชื่อผูกพันบริษัทได้ ย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อโจทก์ในฐานะผู้ถือหุ้นและกรรมการของบริษัทเป็นว่าไม่ได้เป็นกรรมการผู้มีอำนาจลงชื่อผูกพันบริษัทอีกต่อไปแล้ว โจทก์จึงเป็นผู้เสียหายตามป.วิ.อ. มาตรา ๒ (๔) มีอำนาจฟ้องจำเลยในความผิดตาม พ.ร.บ.กำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ.๒๕๔๙ ได้โจทก์และจำเลยร่วมกันก่อตั้งบริษัท อ. มีโจทก์ จำเลยและ ด. ญาติของจำเลยเป็นผู้ถือหุ้น อันมีลักษณะเป็นบริษัทของครอบครัว การกระทำของจำเลยที่อ้างส่งเอกสารเท็จและแจ้งข้อความอันเป็นเท็จต่อนายทะเบียนเพื่อให้รับจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมจำนวนหรือชื่อกรรมการซึ่งลงชื่อผูกพันบริษัทไว้ในสารบบรายการจดทะเบียนของบริษัท จึงเป็นเพียงการแย่งเอาอำนาจการบริหารจัดการบริษัทมาเป็นของจำเลย แต่เพียงผู้เดียว ส่วนทรัพย์สินอื่น ๆ ของบริษัท รวมตลอดถึงหุ้นก็ยังคงเป็นของบริษัท และผู้ถือหุ้นรายเดิมในสัดส่วนจำนวนหุ้นเท่าเดิม ข้อเท็จจริงไม่เพียงพอให้รับฟังได้ว่า เป็นการกระทำเพื่อลวงให้โจทก์ในฐานะผู้ถือหุ้นขาดประโยชน์อันควรได้ จำเลยจึงไม่มีความผิดตาม พ.ร.บ.กำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ.๒๕๔๙ มาตรา ๔๒ (๒)

ตัวอย่างที่ ๒ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๐๓๘/๒๕๖๒ โจทก์ฟ้อง พ. จำเลย และ ล. เป็นคดีหมายเลขดำที่ ๖๕๗/๒๕๕๖ ของศาลแพ่งธนบุรีให้เพิกถอนการจดทะเบียนจำนอง จำเลยให้การต่อสู้ว่า พ. ขอให้ ล. นำเงินไปไถ่ถอนจำนองบ้านและที่ดินจากธนาคาร แล้ว พ. กับจำเลยจะเปลี่ยนมาจดทะเบียนจำนองกับ ล. แทนประเด็นที่ต้องวินิจฉัยในคดีดังกล่าวคือการจดทะเบียนจำนองระหว่าง พ. และจำเลยกับ ล. เป็นการประกันหนี้ที่มีอยู่จริงหรือไม่ หรือเป็นการแสดงเจตนาลงฉ้อฉลโจทก์ ดังนั้น ข้อเท็จจริงที่ต้องพิจารณาคือเงินที่ไถ่ถอนจำนองจากธนาคารเป็นเงินของ พ. หรือ ล. คำเบิกความของจำเลยที่ว่าเงินไถ่ถอนจำนองเป็นของ ล. จึงเป็นข้อสำคัญในคดีเมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าเงินที่ไถ่ถอนจำนองจากธนาคารเป็นเงินของ พ. มิใช่ของ ล. ตามที่จำเลยยืนยัน คำเบิกความของจำเลยในคดีหมายเลขดำที่ ๖๕๗/๒๕๕๖ ของศาลแพ่งธนบุรีฟังได้ว่าเป็นเท็จและเป็นข้อสำคัญในคดีจำเลยจึงมีความผิดฐานเบิกความเท็จส่วนความผิดฐานฟ้องเท็จในคดีอาญาหมายเลขดำที่ อ. ๔๒๑๘/๒๕๕๗ ของศาลชั้นต้นเมื่อจำเลยทราบอยู่ก่อนแล้วว่าเงินที่นำไปไถ่ถอนจำนองจากธนาคารเป็นเงินของ พ. มิใช่ของ ล. การกล่าวอ้างในคำฟ้องว่าโจทก์ฟ้องเท็จและเบิกความเท็จว่า เงินที่ไถ่ถอนจำนองเป็นของ พ. จึงเป็นการเอาความอันเป็นเท็จมาฟ้องโจทก์ต่อศาลว่ากระทำความผิดอาญา เป็นความผิดฐานฟ้องเท็จ

นอกจากเรื่องการข้อเท็จจริงแก่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจแล้ว ยังมีเรื่องการล่วงละเมิดศิลปะข้อที่ ๔ ด้วยการใช้คำพูดถูกเหยียดหยามผู้อื่นอีกด้วย ในที่นี้ มี ๒ กรณีศึกษา คือ ๑) หมิ่นประมาท ๒) ดูหมิ่น มีรายละเอียดดังนี้

๑) หมิ่นประมาท

คดีหมิ่นประมาท เป็นคดีที่ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ โทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หากการหมิ่นประมาทกระทำโดยการโฆษณา เช่น การเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ จะมีโทษหนักขึ้น ตามมาตรา ๓๒๘ จำคุกไม่เกิน ๒ ปี และปรับไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท

องค์ประกอบของความผิดฐานหมิ่นประมาท (มาตรา ๓๒๖) มีดังนี้

(๑) การใส่ความ คือ การแสดงข้อความที่ยืนยันข้อเท็จจริง (ไม่ว่าจริงหรือเท็จ) ผ่านการพูด พิมพ์ เขียน หรือวิธีอื่นใด

(๒) ผู้อื่น คือ ผู้เสียหายที่ถูกกล่าวหา และต้องระบุได้ชัดเจนว่าเป็นใคร

(๓) บุคคลที่สาม คือ ผู้ที่รับฟังหรือทราบข้อความการกล่าวหา

(๔) น่าจะทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง คือ หากคนทั่วไปฟังแล้วเห็นว่าส่งผลกระทบต่อผู้ถูกกล่าวหา

อย่างไรก็ดี ความแตกต่างระหว่างหมิ่นประมาทธรรมดาและหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา จะมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน กล่าวคือ หมิ่นประมาทธรรมดา (มาตรา ๓๒๖) เป็นการกระทำโดยไม่ได้ใช้การโฆษณา เช่น โพสต์ในกลุ่ม Facebook ส่วนตัว หรือ LINE ที่บุคคลทั่วไปเข้าไม่ถึง ส่วนหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา (มาตรา ๓๒๘) เป็นการกระทำผ่านสื่อโฆษณา เช่น เอกสาร, ภาพ, วิทยุทัศน์, เสียง, หรือการป่าวประกาศ เช่น โพสต์บนโซเชียลมีเดียที่ตั้งค่าเป็นสาธารณะ เป็นต้น

๒) ดูหมิ่น

ดูหมิ่นซึ่งหน้า หมายถึง การกระทำที่เป็นการทำให้ผู้อื่นต้องอับอายหรือได้รับความอับยศต่อหน้าบุคคลอื่น โดยการใช้คำพูดหรือการกระทำที่มีเจตนาร้าย ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๘๓ กำหนดว่า “ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่น ซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณาต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” สรุปความว่า การละเมิดศีลข้อ ๔ ที่เกิดจากการใช้คำพูดในทางที่ผิดนั้น มีผลกระทบต่อตัวบุคคลผู้ฟัง ๒ ส่วนใหญ่ๆ กล่าวคือ ๑) การพูดเท็จ ตรงกับการใช้คำพูดเท็จอันเป็นเหตุแห่งการหลอกลวง ๓ รูปแบบ คือ แจ้งความเท็จ ให้การเท็จ และเบิกความเท็จ ๒) การพูดส่อเสียด ตรงกับการใช้คำพูดที่ถูกเหยียดหยามผู้อื่นให้ได้รับความเสียหายทั้งต่อหน้าและลับหลังมี ๒ รูปแบบ คือ หมิ่นประมาท และดูหมิ่น รวมความว่า การละเมิดศีลข้อ ๔ ที่ประมวลมาข้างต้นนี้ มุ่งหมายคำพูดที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลเป็นหลัก เป็นการใช้คำพูดเท็จหรือคำพูดส่อเสียด เพื่อมุ่งหมายให้เกิดความเข้าใจผิดในตัวบุคคล ยังไม่ได้มุ่งหมายเอาทรัพย์ ด้วยเหตุนี้ จะมีการรวบรวมข้อมูลเพื่อแสดงรายละเอียดของการใช้คำพูดเพื่อมุ่งหมายเอาทรัพย์ หรือที่ตรงกับหลักกฎหมายว่า “ฉ้อโกง” เป็นลำดับไป

หมิ่นประมาท

ฎีกา....ว่ายังไง

มาตรา 326 - 328

ไม่เป็นคำหยาบ แต่เป็น "คำใส่ความ"
ที่ลดคุณค่าทางสังคมของผู้ถูกหมิ่นประมาทลง

“เป็นกระหรี”
หญิงโสเภณี หรือ คำประเวณี
(คำพิพากษาศาลฎีกา 2371/2522)

“รับเงินใต้โต๊ะ”
พูดใส่ความให้ถูกมองว่าเป็นคนทุจริต
(คำพิพากษาศาลฎีกา 1006/2542)

“คนจัญไร”
เลวทราม เป็นเสียด ไม่มงคล
เป็นการลบหลู่เหยียดหยาม
(คำพิพากษาศาลฎีกา 7301/2559)

“พระวัดนี้เลวมาก”
“ดูหมิ่นบ้าง”
“บ้าผู้หญิงบ้าง”
(คำพิพากษาศาลฎีกา 448/2489)

“อีเต๋มาหัวหงอก”
“มึง”
ในการเรียกราคา เป็นสรวนขันที่เปรียบเปรย
ไปในทางไม่ให้ความเคารพ อับอาย ถูกเหยียดหยาม
(คำพิพากษาศาลฎีกา 8752/2558)

พูดใส่ความผู้อื่น “ต่อบุคคลที่ 3” ทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง
ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง

พูดใส่ความคนตาย “ต่อบุคคลที่ 3” ทำให้พ่อ แม่ ลูก
คู่สมรสของคนตาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง
จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

พูดใส่ความ “ด้วยการโฆษณา” ด้วยเอกสาร ภาพวาด
ภาพพระบายสี ภาพยนต์ ภาพ ตัวอักษร
จำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท

ความผิดฐานหมิ่นประมาท **ไม่ต้องจับกุม (ม.330)**

ถ้าพิสูจน์ได้ว่าข้อความ
ที่พูดเป็นความจริงไม่ต้องรับโทษ **แต่** ถ้าเป็นเรื่องส่วนตัวและไม่มีประโยชน์
ต่อประชาชน ต้องรับโทษ

#โพสต์ค่า-ประจานลง Social ระวังคุก!

พิมพ์พูดเขียน ระวัง...

“ใส่ความ” แสดงความเห็นถึงผู้อื่น ไม่สำคัญว่าจะเป็นเรื่องจริงหรือเท็จ

“ผู้อื่น” ผู้เสียหายที่ถูกล่า และต้องระบุชัดเจนว่าเป็นใคร

ต่อหน้าบุคคลที่สาม ทำให้บุคคลอื่น “เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง” (ให้ดูจากความรู้สึกของบุคคลทั่วไป เมื่อถูกค่าเช่นเดียวกัน)

*ถ้ากล่าวถึงเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น หรือเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นไปไม่ได้ เช่น ค่าว่าเป็นสัตว์ จึงคนไม่มีทางกลายเป็นสัตว์ได้ จึงถือค่าไม่เป็นการใส่ความ

#โพสต์แบบไหน? เสี่ยงผิดหมิ่นประมาท

ประพฤตชั่วหรือทุจริต เช่น รับสินบน, เป็นคนขายชาติ

หน้าที่การงาน เช่น ใช้อำนาจในทางที่ผิด, ทุจริตงบประมาณ

ประพฤตเสื่อมเสียในประเวณี เช่น เป็นเก-หรี, ขายตัว, เป็นเมียบ่อย

ฐานะทางการเงิน เช่น ประจานลูกหนี้, กองหนี้ผ่าน Social

#โพสต์ค่า แต่ไม่ได้เอ่ยชื่อผิดหรือไม่?

การหมิ่นประมาท จะต้องระบุชัดเจนว่าหมายถึงคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ หรืออ่านแล้วได้ความว่าหมายถึงใคร

แม้ไม่เอ่ยชื่อ แต่มีตัวอักษรย่อ ค่า หรือ ภาพที่ค่าให้คิดทั่วไปเข้าใจได้ว่าที่โพสต์หมายถึงใคร

****ไม่มีความผิด หากไม่รู้ว่าจะหมายถึงใคร**

โทษ

#1 ความผิดฐานหมิ่นประมาท (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326)
ใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง
โทษ: จำคุกไม่เกิน 1 ปี และปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

#2 ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328)
ใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม ทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง กระทำการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏเด่นเสียง บันเทิงภาพหรือบันทึกเสียง โดยกระจ่ายเสียงหรือกระจ่ายภาพข่าวประกาศด้วยวิธีอื่นฯ
โทษ: จำคุกไม่เกิน 2 ปี และปรับไม่เกิน 200,000 บาท

โพสต์ค่า = ผิด

#มาตรา 326
Post ค่าใน Facebook
ส่งค่ว ไม่ได้ตั้งค่าสาธารณะ

#มาตรา 328
#โพสต์ค่าใน Facebook ส่งค่วที่ค่วค่าเป็นสาธารณะ หรือ Facebook page, YouTube และแอปพลิเคชัน อื่นๆ
*ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อความได้

Design by WACHIRABORDINT INKAEW
ของสงวนลิขสิทธิ์ห้ามดัดแปลงข้อมูลสู่สาธารณะ (24/9/2567)

สำนักงานกิจการยุติธรรม @weareoja กฎหมายอาญา มาตรา 326, 328

การฉ้อโกง คือ คดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดใช้เจตนาทุจริตหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงซึ่งควรบอก เพื่อให้ได้ทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอน ทำลายเอกสารสิทธิ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๔๑ โดยมีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หากตกเป็นผู้เสียหาย ควรรวบรวมหลักฐานและแจ้งความภายใน ๓ เดือนนับจากที่ทราบเรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เพื่อไม่ให้ขาดอายุความ

องค์ประกอบของคดีฉ้อโกง ประกอบด้วย

- ๑) การกระทำโดยเจตนาทุจริต คือ ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาหลอกลวงตั้งแต่ต้น
- ๒) การหลอกลวง เป็นการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ (โกหก) หรือปกปิดความจริงที่ควรบอก
- ๓) ผลของการหลอกลวง ทำให้ผู้กระทำความผิดได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอน ทำลายเอกสารสิทธิ
- ๔) การได้ไปซึ่งทรัพย์สิน คือ ผู้ที่ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามต้องเสียทรัพย์สินไปจริง

ศีล ๕
รากฐานของกฎหมายไทย

ประเภทของคดีฉ้อโกง สามารถแบ่งได้หลายกรณี ดังนี้

๑) ฉ้อโกง หลอกหลวงหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบเพื่อให้ได้ทรัพย์สินของผู้ถูกลอกหลวงหรือบุคคลที่สาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๑ เช่น การหลอกหลวงให้ลงทุนเพื่อรับผลตอบแทนที่สูงมาก

๒) การหลอกหลวงหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบเพื่อให้ผู้ถูกลอกหลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๑ เช่น การปลอมเอกสารเพื่อไปถอนเงินจากบัญชีคนอื่น

๓) การฉ้อโกง โดยการแสดงตนเป็นคนอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๒ เช่น ปลอมเป็นคนที่มิชื้อเสียง รวมไปถึงการปลอมโปรไฟล์ในโซเชียลมีเดีย เพื่อฉ้อโกง

๔) ฉ้อโกง โดยอาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกลอกที่เป็นเด็กหรือผู้ที่มีจิตอ่อนแอ จะขอแบ่งเป็น “ความเบาปัญญาของเด็ก” คือการที่เด็กประสบการณ์น้อยกว่า วุฒิภาวะไม่เท่ากับผู้ใหญ่ รู้เท่าไม่ทันคนอื่น และ “ผู้ที่มีจิตอ่อนแอ” คือ บุคคลที่จิตใจไม่ปกติ หรือ วิกลจริต หรือบุคคลที่กำลังประสบปัญหาซึ่งส่งผลกระทบต่อจิตใจ ทำให้การคิดการตัดสินใจไม่ดีเท่าที่ควร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๒ เช่น นาย ก. หลอกขายยาวิเศษที่รักษาได้ทุกโรคให้แก่ นาย ข. ในขณะที่นาย ข. กำลังเจ็บไข้ได้ป่วยอย่างแสนสาหัส

๕) ฉ้อโกงประชาชน ในส่วนนี้ไม่ได้นับจากจำนวนคนที่ถูกฉ้อโกง แต่จะดูจากเจตนาว่าต้องการปิดบังข้อมูลให้คนทั่วไปหลงเชื่อโดยไม่เจาะจง ฉ้อโกงประชาชน จะมีข้อสังเกตพิเศษ คือ หากเป็นการฉ้อโกงแบบเฉพาะเจาะจงเป็นกลุ่ม เช่น ตั้งใจฉ้อโกงเด็ก แบบนี้จะไม่ถือเป็นฉ้อโกงประชาชน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๓ จำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับ ๑๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เช่น โปสเตอร์บนโซเชียลมีเดียว่า “ฝากเงินกับข้าพเจ้า รับดอกเบี้ยยสูง การันตีความปลอดภัย” แต่เมื่อถึงเวลาจริงแล้วโกงเงินหนีไป

๖) ฉ้อโกงแรงงาน คือการหลอกหลวงการจ้างงานที่มีจำนวน ๑๐ คนขึ้นไป ให้ทำงานโดยไม่จ่ายค่าจ้างหรือจ่ายน้อยกว่าที่ตกลงกันได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๔ สำหรับการฉ้อโกงแรงงาน ไม่จำเป็นต้องฉ้อโกงแรงงานครั้งเดียว ๑๐ คน แต่เป็นการฉ้อโกงครั้งละ ๑-๒ คน แต่เมื่อรวมจำนวนแล้วได้ ๑๐ คน ก็ถือว่าเป็นการฉ้อโกงแรงงาน

๗) ฉ้อโกงบริการ คือการที่สั่งซื้อหรือบริโภคอาหารเครื่องดื่มหรือเข้าพักในโรงแรม โดยรู้ว่าตนไม่สามารถจ่ายได้ อาจเรียกเป็นภาษาพูดว่า ชักดาบ ก็ได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๕ เช่น ไปรับประทานอาหารแล้วไม่จ่าย เดินหนีออกจากร้าน

๘) ฉ้อโกงให้จำหน่ายทรัพย์สินโดยเสียเปรียบ คือการชักจูงให้เด็กหรือคนที่มีจิตใจอ่อนแอขายทรัพย์สินให้โดยเสียเปรียบ กรณีนี้ต้องมีการซื้อขายเกิดขึ้น หากไม่มีการซื้อขายเกิดขึ้นจะไม่ถือว่าเป็นการฉ้อโกง จะเป็นแค่การพยายามกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับไม่เกิน ๔๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๔๖ เช่น ราคาตลาดของทองคำอยู่ที่บาทละ ๔๐,๐๐๐ บาท แต่ไปหลอกบุคคลอื่นว่าตอนนี้ราคาอยู่ที่บาทละ ๑๕,๐๐๐ บาท

๙) ฉ้อโกงวินาศภัย คือการสร้างเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเสียหายวินาศภัยเพื่อได้รับเงินจากการทำประกันต่างๆ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๔๗ เช่น เผาบ้านตัวเองเพื่อรับเงินประกันวินาศภัยที่ได้ทำไว้

สรุปความว่า การละเมิดศีลข้อ ๔ ที่เกิดจากการใช้คำพูดในทางที่ผิดเพื่อบ่มงหมายเอาทรัพย์สิน หรือตรงกับหลักกฎหมายว่า “ฉ้อโกง” นั้น เป็นการบ่มงหมายกล่าวเท็จที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางด้านทรัพย์สินแก่ผู้อื่น โดยมีจุดเริ่มต้นจากการล่วงละเมิดศีลข้อ ๔ ก่อน กล่าวคือการพูดเท็จ จากนั้นจึงมุ่งหวังผลประโยชน์จากล่วงละเมิดศีลข้อ ๒ กล่าวคือการลักทรัพย์ของผู้อื่น อาจกล่าวได้ว่า โทษที่ได้รับจากการล่วงละเมิดศีลข้อ ๔ เบื้องต้นเป็นโทษที่เกิดขึ้นทางใจก่อน กล่าวคือเสียศีลข้อ ๔ ที่เป็นทางธรรมก่อน จากนั้นจึงค่อยได้รับโทษที่เกิดขึ้นทางกายเป็นลำดับต่อไป กล่าวคือได้รับการลงโทษทางโลกคือโทษทางกฎหมายในบริบทต่างๆ ที่แตกต่างกันไป

๓. คุณค่าและความสำคัญของศีลข้อ ๔ และกฎหมายเพื่อความมั่นคงของสังคม

ศีลข้อที่ ๔ ว่าด้วยการงดเว้นจากการพูดเท็จนี้มีคุณค่าและความสำคัญในหลายระดับ เริ่มตั้งแต่ระดับตนเอง ครอบครัว สังคม องค์กร และประเทศชาติ รวมไปถึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายในระดับชาติและนานาชาติ อยู่หลายประการ ด้วยเหตุนี้ จึงควรศึกษาถึงคุณค่าและความสำคัญของศีลข้อที่ ๔ เป็นเบื้องต้นก่อน

คุณค่าของศีลข้อที่ ๔

คุณค่าของศีลข้อที่ ๔ ว่าด้วยการงดเว้นจากการพูดเท็จ คือ การสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจ ทำให้เกิดความสงบสุขและความสามัคคีขึ้นในสังคม ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล และเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาตนเองไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในชีวิต

จะเห็นได้ว่า ศีลข้อที่ ๔ ว่าด้วยการงดเว้นจากการพูดเท็จนี้ ตรงกับธรรมข้อที่ ๔ คือ สัจจะ หรือความจริง ดังนั้น คุณค่าของศีลข้อที่ ๔ จึงมุ่งหวังให้เกิดสังคมที่อุดมไปด้วยสัจจะ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในระดับตนเอง ครอบครัว สังคม องค์กร และประเทศชาติ ซึ่งจะช่วยให้สังคมเกิดความสงบสุขและสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมโลก ด้วยเหตุนี้ จึงควรศึกษาถึงคุณค่าของศีลข้อที่ ๔ ในด้านต่างๆ ดังนี้

๑) ด้านความสัมพันธ์ส่วนบุคคลและสังคม จะช่วยสร้าง ๓ สิ่งให้เกิดขึ้น คือ ความไว้วางใจ ความสามัคคี และความสงบสุข มีรายละเอียดดังนี้

สร้างความไว้วางใจและความเชื่อใจให้เกิดขึ้นกับบุคคลนั้นๆ เป็นเบื้องต้นก่อน เมื่อพูดจริงไม่โกหกหลอกลวง ผู้คนก็จะเชื่อใจกัน ไม่หวาดระแวง ทำให้สามารถช่วยเหลือกันได้อย่างเต็มที่ และช่วยให้สังคมน่าอยู่มากยิ่งขึ้น

สร้างความสามัคคี การใช้คำพูดที่จริงใจและสร้างสรรค์ ทำให้เกิดความปรองดองในหมู่คณะ ไม่เกิดความแตกร้างหรือทะเลาะเบาะแว้ง

สร้างความสงบสุข การอยู่ร่วมกันด้วยคำพูดที่สุจริต นำมาซึ่งความสงบสุขทั้งแก่ตนเอง ผู้อื่น และสังคมโดยรวม

๒) ด้านการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง จะช่วยให้เกิดคุณค่า ๔ ประการ ดังนี้

สร้างพื้นฐานของสัจจะ เพราะการรักษาศีลข้อนี้เป็นการฝึกฝนให้มีหลักยึดในการดำรงชีวิต คือยึดมั่นในความสัตย์จริง ไม่พูดอย่างทำอย่าง

ส่งเสริมการพัฒนาสมาธิและปัญญา เพราะการรักษาศีล ๕ เป็นพื้นฐานที่สำคัญให้การบำเพ็ญหลักไตรสิกขา
ขั้นสูง เช่น สมาธิและปัญญา ให้เป็นไปได้ด้วยดีต่อไป

ป้องกันความเสียหายแก่ตนเอง เพราะการไม่พูดเท็จเป็นการป้องกันตนเองจากความเสียหายที่จะเกิดขึ้น
จากการถูกหลอกลวง หรือความเดือดร้อนจากการถูกใส่ร้าย

สร้างพื้นฐานของสังคมที่ปกติสุข เพราะการรักษาศีล ๕ โดยรวมเป็นพื้นฐานให้ครอบครัว สังคม
และประเทศชาติ ดำรงอยู่อย่างปกติสุขได้

สรุปความว่า การรักษาศีลข้อที่ ๔ จะช่วยสร้างเสริมความสัมพันธ์ส่วนบุคคลและสังคมให้มีสัจจะมากยิ่งขึ้น
เป็นการสร้างสังคมอุดมสัจจะ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ ความสามัคคี และความสงบสุข รวมไปถึงช่วยส่งเสริม
ให้เกิดการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเองอันเป็นพื้นฐานของการสร้างสัจจะ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาต่อยอด
ไปสู่สมาธิและปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนา ช่วยป้องกันตนเองจากความเสียหายที่เกิดจากการพูดเท็จ และ
ร่วมกันสร้างพื้นฐานให้สังคมอยู่อย่างสงบสุขต่อไป

ความสำคัญของศีลข้อที่ ๔

การรักษาศีลข้อที่ ๔ คือการงดเว้นจากการพูดเท็จ มีความสำคัญคือทำให้เกิดความไว้วางใจและ
ความเชื่อใจกันในสังคม สร้างความสามัคคีปรองดองในหมู่คณะ และส่งเสริมให้สังคมสง่างามมีศักดิ์ศรี ทั้งยังเป็น
การรักษาประโยชน์ของตนเองและผู้อื่นให้พ้นจากการถูกทำลายด้วยวาจาที่เป็นเท็จ การเว้นจากการพูดเท็จ
ยังช่วยปลูกฝังจิตใจให้สงบ ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ทำให้ชีวิตมีสุขและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ด้วยเหตุนี้
ความสำคัญของศีลข้อที่ ๔ ประกอบด้วยหลักคิด ๕ ประการ ดังนี้

๑) สร้างความไว้วางใจและเครดิตทางสังคม

เมื่อบุคคลไม่พูดเท็จ ย่อมทำให้ผู้อื่นเชื่อถือ ไว้วางใจ และมองเห็นคุณค่าในตัวบุคคลนั้น ซึ่งถือเป็น
“เครดิตทางสังคม” ที่สำคัญในการอยู่ร่วมกัน

๒) สร้างความสามัคคีและปรองดอง

การพูดแต่ความจริงและคำสุภาพ จะช่วยป้องกันความขัดแย้งและความแตกแยกในหมู่คณะ นำไปสู่
ความสามัคคีและความสงบสุข

๓) รักษาประโยชน์ของตนเองและผู้อื่น

ศีลข้อนี้เป็นการป้องกันไม่ให้ผู้อื่นได้รับผลกระทบเสียหายจากการพูดเท็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตัด
ประโยชน์ของผู้อื่นโดยการโกหก

๔) ปลูกฝังจิตใจให้มีความเมตตา

การละเว้นจากการพูดเท็จเป็นการฝึกฝนจิตใจให้มีความเมตตา ไม่เบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจา ทำให้มีจิตใจ
ที่สงบและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

๕) เสริมสร้างสังคมให้สง่างาม

เมื่อคนในสังคมปฏิบัติตามศีลข้อนี้ จะทำให้สังคมมีคุณธรรม มีความน่าเชื่อถือ และน่าอยู่
สรุปความว่า การรักษาศีลข้อที่ ๔ ไม่เพียงแต่เป็นการเว้นจากการพูดโกหกเท่านั้น แต่ยังเป็นการฝึกฝน
ตนเองให้เป็นผู้ที่ที่น่าเชื่อถือ มีความซื่อสัตย์ และมีความเมตตา ซึ่งเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
และสร้างสรรค์ในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน ไปจนถึงสังคมโดยรวม ให้เกิดความสงบสุขและมีสันติสุข
ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไม่รักษาศีลข้อ ๔

ศีลข้อ ๔ คือ การงดเว้นจากการพูดเท็จ โกหก หรือพูดส่อเสียด กฎหมายที่เกี่ยวข้องจึงเป็นกฎหมายที่คุ้มครองการหมิ่นประมาท และการหลอกลวง ทำให้เกิดความเสียหาย เช่น ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา ๓๒๖ และมาตรา ๓๒๗) และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกง หรือการหลอกลวงในลักษณะอื่น ๆ ด้วย มีรายละเอียดดังนี้

๑) หมิ่นประมาท

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการหมิ่นประมาท เป็นการกล่าวหา หรือสร้างข่าวที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย เสียชื่อเสียง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับศีลข้อ ๔ เนื่องจากการพูดเท็จ หรือพูดส่อเสียดเพื่อทำให้ผู้อื่นเสียหาย ตรงกับประมวลกฎหมายอาญามาตราที่ ๓๒๖ ที่ว่า “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูถูก ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท” และตรงกับประมวลกฎหมายอาญามาตราที่ ๓๒๗ ที่ว่า “การหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา หรือการนำเสนอต่อสาธารณชน จะมีโทษที่สูงขึ้น”

๒) ฉ้อโกงและการหลอกลวง

ศีลข้อ ๔ ยังเกี่ยวข้องกับการโกหกหลอกลวงเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งกฎหมายก็มีบทลงโทษในกรณีของการฉ้อโกง ตรงกับประมวลกฎหมายอาญามาตราที่ ๓๔๑ ที่ว่า “ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงอันควรบอกแก่คู่กรณี ผู้นั้นจะต้องรับโทษ”

สรุปได้ว่า ศีลข้อ ๔ มีความสำคัญต่อกฎหมายเป็นอย่างยิ่ง เพราะศีลข้อ ๔ สอนให้เราพูดความจริง ไม่พูดเท็จ และไม่ใช้คำพูดที่สร้างความเสียหายให้ผู้อื่น สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้สังคมมีความน่าเชื่อถือ การติดต่อสื่อสารราบรื่น และการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความสงบสุข หากทุกคนในสังคมยึดมั่นในศีลข้อนี้ ก็จะเป็นการป้องกันการกระทำผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการหมิ่นประมาทและการฉ้อโกงไปในตัว

๔. เกณฑ์ตัดสินเกี่ยวกับการละเมิดศีลข้อ ๔ และกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่สังคม

ศีลข้อ ๔ ว่าด้วยการงดเว้นจากการพูดเท็จ มีเกณฑ์ตัดสินเกี่ยวกับการละเมิดศีลข้อ ๔ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) เกณฑ์การตัดสินปัญหาจริยธรรมตามศีลข้อ ๔

การพิจารณาจากองค์ประกอบของมุสาวาท ได้แก่ เรื่องไม่จริง เจตนาจะพูดเรื่องไม่จริง มีความพยายามในการสื่อสาร และผู้ฟังเข้าใจความหมาย ศีลข้อนี้จึงสอนให้พูดความจริง มีประโยชน์ และเหมาะสมกับกาลเทศะ ดังนั้น การตัดสินว่าจะผิดศีลข้อ ๔ หรือไม่ จะต้องดูว่าการพูดนั้นมีเจตนาจะหลอกลวงหรือไม่ และการพูดนั้นทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิดหรือไม่

เมื่อพิจารณาเรื่องมุสาวาท (การพูดเท็จ) จะมีองค์ประกอบ ๔ ประการ ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินปัญหาจริยธรรม ดังนี้

(๑) เรื่องที่พูดเป็นเรื่องไม่จริง (ไม่มีอยู่จริง) สิ่งที่พูดออกไปนั้นไม่มีอยู่จริง หรือเป็นเรื่องที่บิดเบือนไปจากความจริง

(๒) เจตนาที่จะพูดให้ผิดจากความจริง ผู้พูดมีความตั้งใจที่จะพูดให้คนอื่นเข้าใจผิด หรือให้ตัวเองได้รับประโยชน์บางอย่างจากการโกหก

ศีล ๕
รากฐานของกฎหมายไทย

(๓) พูดคำนั้นออกไป ไม่ใช่แค่คิดในใจเท่านั้น

(๔) ผู้ฟังเข้าใจความหมายเหมือนที่ผู้พูดต้องการ เมื่อผู้พูดกล่าวคำเท็จออกไปแล้ว ผู้ฟังสามารถเข้าใจความหมายตามที่ผู้พูดตั้งใจจะสื่อได้

อย่างไรก็ดี ศีลข้อนี้ยังรวมถึงการพูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อด้วย โดยมีการนำไปปรับใช้ให้ตรงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้หลายประการ เช่น คำสอนเรื่องความจริง คำพูดมีประโยชน์ สัมมาวาจา หรือการใช้เหตุผลอย่างปัญญา มีวิจารณ์ญาณ และรู้กาลเทศะในการพูด ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัมมาวาจา และการพูดจริงเป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม และเป็นการรักษาประโยชน์ของตนเองและผู้อื่น

นอกจากเรื่องเกณฑ์การตัดสินปัญหาจริยธรรมตามศีลข้อ ๔ แล้ว ยังต้องศึกษาให้ลึกกลงไปถึงรายละเอียดของคำว่า ศีลต่าง ศีลพร้อย ศีลทะลุ และศีลขาด ให้ครบถ้วน โดยมีเนื้อหา ดังนี้

ศีลขาด หมายถึง การละเมิดศีลอย่างรุนแรง จนศีลขาดออกจากกัน สิ้นสุดการรักษาศีลนั้นไป เปรียบได้กับเชือกที่ขาดออกจากกัน หรือผ้าที่ขาดเป็นสองผืน

ศีลทะลุ หมายถึง ศีลที่มีรูหรือช่องโหว่ ไม่สมบูรณ์ เปรียบได้กับผ้าที่มีรู

ศีลต่าง หมายถึง ศีลที่ไม่บริสุทธิ์ มีรอยเปื้อน หรือตำหนิบางส่วน เปรียบเหมือนผ้าขาวที่มีรอยเปื้อน

ศีลพร้อย หมายถึง ศีลที่มีตำหนิหลายจุด ไม่สมบูรณ์ เปรียบเหมือนกระจกที่มีรอยร้าว

สรุปความว่า ทั้ง ๔ คำนี้เป็นการอธิบายสภาพของศีลที่ไม่บริสุทธิ์ ไม่สมบูรณ์ หรือมีการละเมิดไปบ้าง โดยมีระดับความรุนแรงและลักษณะแตกต่างกันไป

อย่างไรก็ดี เพื่อเป็นการศึกษาเรื่องการรักษาศีลข้อ ๔ ให้ครบถ้วน จึงต้องคำนึงถึงระดับความรุนแรงของการละเมิดศีลข้อ ๔ มีรายละเอียด ดังนี้

ศีลข้อ ๔ ว่าด้วยการงดเว้นจากการพูดเท็จ โกหก ยุแหยง ส่อเสียด หรือคำพูดที่ไม่จริง ไม่เกิดประโยชน์ และก่อให้เกิดความเสียหาย โดยมีความรุนแรงของการละเมิดแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับเจตนา ผลที่เกิดขึ้น และลักษณะของการพูด ซึ่งอาจมีตั้งแต่การพูดโกหกเล็กน้อย ไปจนถึงการพูดเท็จที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ความเสียหายร้ายแรงต่อผู้อื่น หรือทำลายความไว้วางใจในสังคม

ระดับความรุนแรงของการละเมิดศีลข้อ ๔ สามารถพิจารณาได้จากหลายปัจจัย ดังนี้

(๑) **เจตนา** คือ การพูดเท็จด้วยเจตนาโกหกหลอกลวงผู้อื่น หรือยุแหยงให้เขาเกลียดกัน ถือว่าผิดศีลข้อ ๔ ในระดับที่รุนแรงกว่าการพูดไปเรื่อยเปื่อย หรือพลั้งเผลอพูดที่ไม่จริง โดยมีตัวอย่างระดับความรุนแรงของการละเมิดศีลข้อที่ ๔ ทั้งหมด ๓ ระดับ ดังนี้

ระดับเบา คือ การพูดพลั้งเผลอหรือการพูดเล่นโดยไม่ได้มีเจตนาร้าย

ระดับปานกลาง คือ การโกหกเล็กๆ น้อยๆ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา หรือการพูดติเตียนผู้อื่นโดยขาดความระมัดระวัง

ระดับรุนแรง คือ การใส่ร้ายผู้อื่น การสร้างข่าวลือให้เสียหาย การบิดเบือนความจริงจนนำไปสู่ความขัดแย้งใหญ่โต หรือการหลอกลวงเพื่อเอาทรัพย์สินของผู้อื่น

(๒) **ลักษณะของการพูด** มี ๔ ประการ คือ

การโกหก (มุสา) คือ การพูดสิ่งที่ตรงกันข้ามกับความจริง เพื่อหลอกลวงหรือปกปิด

การส่อเสียด (ปิสุณวาจา) คือ การพูดจาหาเรื่อง ยุแหยงให้เขาแตกแยก ผิดใจกัน

การพูดคำหยาบ (ผรุสวาจา) คือ การพูดคำที่รุนแรง ก้าวร้าว หรือหยาบคาย
การพูดเพื่อเจ้อ (สัมผัปปลาปะ) คือ การพูดจาเหลวไหล ไร้สาระ ไม่เป็นประโยชน์ และอาจก่อให้เกิด
ความเข้าใจผิด

(๓) ผลที่เกิดขึ้น

การก่อให้เกิดความขัดแย้ง คือ คำพูดที่สื่อเสียด ยุแหย่ให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง
การทำลายผลประโยชน์ คือ การพูดเท็จที่ทำให้ผู้อื่นสูญเสียผลประโยชน์
การทำลายความไว้วางใจ คือ การโกหกหรือบิดเบือนความจริงที่ทำให้ความสัมพันธ์และความน่าเชื่อถือ
เสียหาย

การสร้าง ความเข้าใจผิด คือ คำพูดที่ทำให้คนอื่นเข้าใจผิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

สรุปความว่า การละเมิดศีลข้อ ๕ จะมีความรุนแรงแตกต่างกันไปตามเจตนา ลักษณะคำพูด และผลลัพธ์
ที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้ปฏิบัติตามศีลต้องใช้สติในการพิจารณาและระมัดระวังในการใช้คำพูดของตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้
สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอนเรื่องความซื่อสัตย์ในการพูด แต่ในทางกฎหมายอาญา การพูดเท็จ
จะถูกพิจารณาว่าเป็นความผิดก็ต่อเมื่อเข้าองค์ประกอบของกฎหมายที่เฉพาะเจาะจง เช่น การหมิ่นประมาท
การฉ้อโกง หรือความผิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบิดเบือนความจริง

๕. หลักสัจจะและกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่สังคม

สัจจะคือความจริง ความตรงไปตรงมา และความซื่อตรงต่อคำพูดและการกระทำ เป็นคุณธรรมสำคัญ
ที่หล่อหลอมให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น ในพระพุทธศาสนา สัจจะ
เป็นหนึ่งในเบญจธรรมที่รองรับศีลข้อที่ ๕ คือ การงดเว้นจากการพูดเท็จ พูดให้แตกความสามัคคี พูดคำหยาบ
และพูดสิ่งไร้สาระ เพราะวาจาคือเครื่องมือที่สร้างทั้งความดีงามหรือความแตกแยกได้ภายในชั่วพริบตา

ในมิติทางกฎหมาย ความจริงเป็นหัวใจของกระบวนการยุติธรรม ทั้งในการสืบสวน พิเคราะห์คดี และ
การบังคับใช้กฎหมาย หากสังคมขาดสัจจะ การฉ้อโกง การบิดเบือนข้อมูล การให้การเท็จ และการใส่ร้ายป้ายสี
จะขยายตัวเป็นปัญหาสาธารณสุข ส่งผลให้ระบบกฎหมายไม่อาจทำหน้าที่คุ้มครองความเป็นธรรมได้อย่างแท้จริง
เพราะ “ความยุติธรรมตั้งอยู่บนความจริงเสมอ”

สังคมที่ผู้คนมีสัจจะ ย่อมเกิดความไว้วางใจ ความร่วมมือ และความโปร่งใส ความขัดแย้งในสังคมจะลดน้อยลง
ความเสียหายจากการหลอกลวงหรือบิดเบือนข้อเท็จจริงจะลดลงอย่างชัดเจน ทำให้กฎหมายสามารถทำงาน
บนฐานของความถูกต้องได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังนั้น การสร้าง “สังคมอุดมสัจจะ” ต้องอาศัยทั้ง

๑. การอบรมคุณธรรมด้านความจริงใจและตรงไปตรงมา ในครอบครัวและการศึกษา
๒. การมีกฎหมายที่ลงโทษพฤติกรรมบิดเบือนความจริง เช่น กฎหมายฉ้อโกง กฎหมายหมิ่นประมาท
และการให้การเท็จ
๓. การสร้างวัฒนธรรมสังคมแห่งความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบต่อคำพูด
๔. การส่งเสริมสื่อสารมวลชนและสื่อออนไลน์ที่มีจริยธรรมในการนำเสนอข้อมูล
๕. การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Transparency) เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบได้อย่างเสรี

การบูรณาการหลักศีลจะกับกฎหมายจึงเป็นหนทางสู่สังคมที่ไร้การหลอกลวง ลดคอร์รัปชัน เพิ่มความเชื่อมั่นระหว่างประชาชนกับรัฐ และทำให้สังคมเติบโตอย่างมั่นคงบนฐานความดีงาม ความโปร่งใส และความยุติธรรม

๖. การบูรณาการหลักศีลจะและกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่สังคม

การบูรณาการเรื่องการรักษาศีลข้อ ๔ หรือการมีศีลจะให้ครอบคลุมไปถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างสังคมอุดมศีลจะสามารถทำได้ดังนี้

๑. การบูรณาการหลักศีลจะและกฎหมายเพื่อความมั่นคงของสังคม

การสร้างสังคมอุดมศีลจะผ่านการบูรณาการหลักธรรม “ศีลจะ” (ความจริง) กับกฎหมายทำได้โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น สังคหวัตถุ ๔ (การแบ่งปัน, การพูดจาดี, การช่วยเหลือผู้อื่น และการวางตนให้เหมาะสม) มาปรับใช้ในสังคม เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและการเคารพกฎเกณฑ์ สร้างความเป็นธรรมและความสงบสุข โดยให้ทุกคนยึดมั่นในความจริงและความถูกต้องควบคู่กันไป เพื่อให้กฎหมายเป็นเครื่องมือที่สะท้อนและส่งเสริมคุณธรรมในสังคม การสร้างสังคมอุดมศีลจะจำเป็นต้องให้กฎหมายสอดคล้องกับหลักธรรมศีลจะ นั่นคือ ผู้ที่ออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายต้องมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ยึดมั่นในความจริง และส่งเสริมให้ทุกคนยึดมั่นในความจริง ไม่บิดเบือน หรือหลอกลวง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความโปร่งใสในสังคม

แนวทางการบูรณาการเพื่อสร้างสังคมอุดมศีลจะ ประกอบไปด้วย

- ๑) ปลูกฝังคุณธรรม ส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้หลักธรรม เช่น สังคหวัตถุ ๔ (ทาน, ปิยวาจา, อุตถจริยา, สมานัตตา) เพื่อให้สมาชิกในสังคมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ และช่วยเหลือกัน
 - ๒) เสริมสร้างความเข้าใจ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจความสำคัญของศีลจะและกฎหมายว่าทั้งสองอย่างนี้ส่งเสริมซึ่งกันและกัน การเคารพกฎหมายคือการยอมรับในความจริงที่ว่า ทุกคนต้องอยู่ร่วมกันอย่างยุติธรรม
 - ๓) สร้างกลไกที่ส่งเสริมความถูกต้อง พัฒนากลไกทางสังคมที่เปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุล เพื่อให้แน่ใจว่าการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างยุติธรรมและโปร่งใส
 - ๔) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างกฎหมายและการบังคับใช้ เพื่อให้กฎหมายสะท้อนเจตนาารมณ์ของสังคมที่ต้องการความเป็นธรรมและศีลจะอย่างแท้จริง
- สรุปความว่า การบูรณาการหลักธรรมศีลจะและกฎหมายจึงเป็นการสร้างสังคมที่ทุกคนยึดมั่นในความจริง มีความยุติธรรม และเคารพในกฎกติกา เพื่อให้สังคมนั้นอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและยั่งยืน

๒. การบูรณาการหลักนิติธรรมด้วยการสร้างความมั่นคงของสังคม

การทำให้การปกครองประเทศโดยใช้หลักนิติธรรมเกิดขึ้นจริงในสังคม โดยที่ประชาชนทุกคนเสมอภาคกัน ภายใต้กฎหมาย ไม่มีการใช้อำนาจตามอำเภอใจ และรัฐเคารพต่อกฎหมายนั้นๆ การสร้างสังคมอุดมศีลจะคือการสร้างวัฒนธรรมที่ทุกคนยึดมั่นในความจริงและความถูกต้อง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการให้หลักนิติธรรมเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในสังคมนั้นๆ

องค์ประกอบสำคัญของการบูรณาการหลักนิติธรรมกับสังคมอุดมสำนึกจะมี ๓ ประการ ได้แก่

๑) การปกครองโดยกฎหมาย (Rule of Law) กฎหมายต้องเป็นธรรม รัฐต้องเคารพกฎหมาย และกฎหมายต้องเป็นธรรมจึงจะเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับได้ และมีความเสมอภาคในกฎหมาย บุคคลทุกคนเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย โดยต้องมีกฎหมายบัญญัติความผิดและกำหนดโทษไว้ก่อนที่บุคคลจะถูกลงโทษ

๒) การสร้างสังคมอุดมสำนึกจะต้องมีวัฒนธรรมแห่งความจริงและความถูกต้อง โดยการสร้างสังคมที่ทุกคนยึดมั่นในความจริงและความถูกต้อง จะทำให้หลักนิติธรรมมีความเข้มแข็งและสามารถตรวจสอบได้ง่าย มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐอย่างถูกต้องและรวดเร็ว และการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางเลือกและการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนมีส่วนร่วม จะนำไปสู่ความเป็นนิติรัฐที่แท้จริง

๓) บทบาทของรัฐที่จะต้องมีการส่งเสริมและไม่ทุจริต ผู้มีอำนาจรัฐต้องทำหน้าที่ส่งเสริมกระบวนการสร้างวัฒนธรรมแห่งความจริง และต้องไม่ทุจริตหรือหาผลประโยชน์จากกระบวนการนี้ หลีกเลี่ยงการใช้อำนาจมิชอบเพื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ต้องมุ่งสร้างกระบวนการสู่ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

สรุปความว่า การรวมหลักนิติธรรมเข้ากับสังคมอุดมสำนึกจะจึงเป็นกระบวนการที่ต้องทำควบคู่กันไป เพื่อให้มั่นใจได้ว่ากฎหมายจะได้รับการบังคับใช้จริงอย่างเป็นธรรม และสังคมจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องและความรับผิดชอบ

๗. สรุป

การบูรณาการศีลข้อ ๔ ว่าด้วยการงดเว้นจากการพูดเท็จกับระบบกฎหมายไทยเพื่อสร้างสังคมอุดมสำนึกจะนี้ จะมุ่งเน้นไปที่การนำหลักการงดเว้นจากการพูดเท็จ โกหก ส่อเสียด หรือพูดไม่จริง ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างกลไกทางกฎหมายที่ส่งเสริมความจริง ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบต่อวาจา เช่น การบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความเท็จ (เช่น การเบิกความเท็จ) การหมิ่นประมาท หรือการหลอกลวง เพื่อให้ผู้คนในสังคมยึดถือความจริง และใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการบังคับใช้ความถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่สังคมที่มีความน่าเชื่อถือ มีความขัดแย้งน้อยลง และส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน

การสร้างสังคมอุดมสำนึกคือการสร้างสังคมที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ ทำให้คนในสังคมมีความมั่นคง ได้รับความเคารพเชื่อถือ ครอบคลุมมั่นคง และมีชื่อเสียงดี โดยมีหลักการสำคัญคือการปลูกฝังความซื่อตรง การรักษาคำพูด และการมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน ซึ่งจะนำไปสู่สังคมที่ผาสุกมั่นคง และรุ่งเรืองอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ประเวศ วะสี. (๒๕๔๕). **พลังทางศีลธรรมและการพัฒนาสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (๒๕๓๘). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (๒๕๕๔). **ธรรมนุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่งาม (ฉบับปรับปรุงใหม่)**. กรุงเทพมหานคร : จ.เจริญ อินเทอร์เน็ต.
- พระเมธีวราภรณ์. (๒๕๕๓). **เบญจศีลเบญจธรรมอุดมชีวิตของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ต้นบุญ.
- พระอุบล กตปุญโญ. (๒๕๓๗.). “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๒๒). **เยาวชนกับศีลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๔๘). **ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (๒๕๓๙). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๕๑). **พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑**. กรุงเทพมหานคร : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- วิชัย โปษยะจินดา และอาภา ศิริวงษ์ ณ อยุธยา. (๒๕๔๔). **สุราในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- สนิท ไชยวงศ์คต. (๒๕๕๕). **ศิลป์ ๕ พาโลกสู่สันติ พิมพ์ครั้งที่ ๒**. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรมการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.). (๒๕๖๔). **พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน ป.ป.ส.
- สุชาติ เถียรพัฒน์. (๒๕๕๐). **คอร์รัปชันและการปฏิรูปสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิฟรีดริช เอแบร์ท.ช
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (๒๕๔๓). **พุทธปรัชญากับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.

บทที่ ๒

ศีลข้อที่ ๕ กับกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่สุขภาพ

๑. บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหาอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่หลากหลาย เช่น การฆาตกรรม การปล้นชิงทรัพย์ การล้วงละเมิดทางเพศ การทุจริตคอร์รัปชัน และการทะเลาะวิวาท ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างกว้างขวาง และมีรากเหง้ามาจากการดื่มแอลกอฮอล์และการเสพสิ่งเสพติด ซึ่งถือเป็นการละเมิดศีลข้อที่ ๕ พฤติกรรมดังกล่าวไม่เพียงทำลายคุณภาพชีวิตของผู้กระทำ แต่ยังกระทบต่อครอบครัวและโครงสร้างทางสังคมโดยรวม

เพื่อควบคุมปัญหา ภาครัฐได้ตรากฎหมายและพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการดื่มสุราและสิ่งเสพติด เช่น พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยับยั้งและลงโทษผู้กระทำผิด อย่างไรก็ตาม กฎหมายทำหน้าที่เพียงควบคุมพฤติกรรมภายนอก มิได้แก้ปัญหาคือต้นเหตุคือกิเลส ความอยาก และการขาดสติสัมปชัญญะ จึงไม่สามารถป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้อย่างยั่งยืน

ในทางพระพุทธศาสนา การแก้ไขปัญหาดังกล่าวควรมุ่งเน้นไปที่การปลูกฝังจิตสำนึกผ่านการรักษาศีลข้อที่ ๕ ควบคู่กับการพัฒนาสติและสัมปชัญญะ ซึ่งเป็นองค์ธรรมของ “พหุการธรรม” ที่ช่วยให้บุคคลรู้เท่าทันโทษภัยของสุราและสิ่งเสพติด หลักการนี้มุ่งเน้นให้บุคคลสามารถยับยั้งชั่งใจและป้องกันไม่ให้ตนเองละเมิดศีลข้ออื่น ๆ ตามมา

ดังนั้น การป้องกันปัญหาที่เกิดจากการละเมิดศีลข้อที่ ๕ ควรเป็นการบูรณาการระหว่างกฎหมายกับหลักพระพุทธศาสนา กล่าวคือ กฎหมายเป็นกลไกในการควบคุมพฤติกรรมและป้องปรามภายนอก ขณะที่ศีลธรรมช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกและการตระหนักรู้โทษภัยของสุราและสิ่งเสพติดจากภายใน เมื่อทั้งสองทำงานร่วมกันย่อมก่อให้เกิดสังคมที่มีความมั่นคง โปร่งใส และยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป ศีลข้อที่ ๕ มิได้เป็นเพียงข้อห้ามเรื่องการดื่มสุรา แต่เป็นหลักธรรมที่ป้องกันความประมาทและส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมด้านอื่น ๆ เป็นฐานสำคัญในการควบคุมจิตใจให้มีสติและสัมปชัญญะ นำไปสู่การดำรงชีวิตที่มั่นคง มีความสุข และสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืน

สาเหตุของการละเมิดศีลข้อที่ ๕

การละเมิดศีลข้อที่ ๕ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดื่มสุราและการเสพสิ่งเสพติดให้โทษนั้น เกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย ทั้งในมิติของแรงจูงใจภายในและสิ่งเร้าภายนอก ซึ่งล้วนส่งผลต่อการตัดสินใจของบุคคลที่จะกระทำผิด

แรงจูงใจภายใน แรงจูงใจ (motivation) หมายถึง พลังขับเคลื่อนภายในที่เร้าให้บุคคลกระทำการตามความต้องการ สำหรับศีลข้อที่ ๕ แรงจูงใจหลักคือกิเลสสามและวัตถุสาม ซึ่งถูกขับเคลื่อนด้วยตัณหา ยิ่งได้เสพเสวย ก็ยิ่งเกิดความอยากมากขึ้น และทำให้จิตใจมีตบอดด้วยอวิชชา ส่งผลให้คุณธรรมฝ่ายดีอ่อนกำลัง ไม่สามารถยับยั้งชั่งใจได้ คุณธรรมสำคัญที่เสื่อมถอย ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งหากยังคงมั่นคงอยู่ก็จะช่วยให้บุคคลสามารถต้านทานแรงกระตุ้นในการละเมิดศีลข้อที่ ๕ ได้

สิ่งเร้าภายนอก สิ่งแวดล้อมทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้บุคคลเลือกที่จะดื่มสุราหรือเสพสิ่งเสพติด ปัจจัยหลักประกอบด้วย ๓ ประการ ได้แก่

๑) **ค่านิยมของสังคม** ในบางสังคมการดื่มสุราถูกมองว่าเป็นเรื่องปกติหรือเป็นกิจกรรมที่แสดงออกถึงมิตรภาพและความกล้าหาญ แต่ในมุมมองทางพระพุทธศาสนา การดื่มสุราไม่มีคุณค่าใด ๆ และควรละเว้นโดยสิ้นเชิง

๒) **สื่อมวลชนและการโฆษณา** สื่อมีอำนาจในการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกต่อการดื่มสุรา เช่น การเชื่อมโยงกับความสนุก ความสำเร็จ หรือความทันสมัย ส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความคล้อยตาม

๓) **สิ่งแวดล้อมทางสังคม** กลุ่มเพื่อน ครอบครัว และชุมชน ล้วนเป็นตัวแปรสำคัญที่เอื้อหรือบังคับให้บุคคลหันไปเสพสิ่งมีนเมา โดยเฉพาะเมื่อขาดความรัก ความอบอุ่น และแบบอย่างที่ดีในครอบครัว

นอกจากนี้ ปัจจัยเสริมอื่น ๆ เช่น การถูกชักชวนจากเพื่อน ความอยากรทดลอง ความเชื่อผิด ๆ ว่าสุราหรือยาเสพติดช่วยให้คลายทุกข์ รวมถึงการหลีกเลี่ยงปัญหาส่วนตัว ก็ล้วนเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การละเมิดศีลข้อที่ ๕

กล่าวโดยสรุป สาเหตุของการละเมิดศีลข้อที่ ๕ เป็นผลมาจากการผสมผสานกันระหว่างแรงขับเคลื่อนภายในคือกิเลสและตัณหา กับสิ่งเร้าภายนอก เช่น ค่านิยม สื่อ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหานี้จึงต้องดำเนินการทั้งสองมิติไปพร้อมกัน คือ การเสริมสร้างคุณธรรมภายในให้เข้มแข็ง และการจัดการสิ่งเร้าภายนอกให้นำไปสู่แนวทางที่สร้างสรรค์และเอื้อต่อสันติสุขของสังคมโดยรวม

๒. โทษของการละเมิดศีลข้อที่ ๕ และผลกระทบทางกฎหมาย

การละเมิดศีลข้อที่ ๕ หรือการดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติดให้โทษ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตและภาพลักษณ์ของผู้ละเมิด อีกทั้งยังสร้างผลกระทบทางอ้อมต่อครอบครัวและสังคมในวงกว้าง พระพุทธศาสนาและกฎหมายไทยจึงมีมาตรการควบคุมและกำหนดโทษไว้ในมิติต่าง ๆ ดังนี้

๑) มิติทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามองการดื่มสุราเมรัยว่าเป็นทางแห่งความเสื่อมของศฤงษณ์ โดยใน *สังคาลกสูตร* ได้ระบุโทษไว้ ๖ ประการ ได้แก่ (๑) ทำให้เสียทรัพย์ (๒) เป็นเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท (๓) เป็นบ่อเกิดแห่งโรค (๔) ทำลายชื่อเสียง (๕) ขาดหิริโอตตัปปะ และ (๖) ทำให้ปัญญาเสื่อมถอย

ผลเสียเหล่านี้แบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

โทษทางโลกปัจจุบัน การดื่มสุราก็ทำให้สูญเสียทรัพย์สิน เสื่อมเสียชื่อเสียง ก่อการทะเลาะวิวาท และบั่นทอนสติปัญญา จนเป็นปัจจัยให้ละเมิดศีลข้ออื่นได้ง่ายขึ้น

โทษทางวิบากกรรม ผู้ที่ดื่มสุราจัดอยู่ในอกุศลกรรมที่ส่งผลข้ามภพชาติ นำไปสู่การเกิดในนรก เปรต หรือดิรัจฉาน ส่วนวิบากเบาที่สุดคือความวิกลจริตในชาติปัจจุบัน

กล่าวได้ว่า การละเมิดศีลข้อที่ ๕ ไม่เพียงทำให้ผู้กระทำขาดสติสัมปชัญญะและเสียหายทางสังคม แต่ยังส่งผลต่อวิถีชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๒) มิติทางระบบกฎหมาย

กฎหมายได้กำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาเสพติดอย่างชัดเจน ได้แก่

(๑) พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑

- (๑.๑) ผู้ประกอบการที่จำหน่ายโดยไม่ขออนุญาต มีโทษปรับสูงสุด ๑๐,๐๐๐ บาท
- (๑.๒) ผู้จำหน่ายให้แก่ผู้มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี หรือผู้ที่ขาดสติ มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- (๑.๓) ผู้ฝ่าฝืนการห้ามดื่มในพื้นที่สาธารณะ เช่น วัด โรงเรียน หรือสถานที่ราชการ มีโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๒) พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

- (๒.๑) ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ เช่น เฮโรอีน ยาบ้า ต้องรับโทษจำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี และปรับไม่เกิน ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท
- (๒.๒) ผู้เสพยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ดังนั้น กฎหมายจึงมีมาตรการทางอาญาที่มุ่งควบคุมการผลิต การจำหน่าย และการเสพสุราและยาเสพติด เพื่อคุ้มครองประชาชนและรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม

สรุปโทษของการละเมิดศีลข้อที่ ๕ สะท้อนให้เห็นถึงสองมิติที่เกี่ยวพันกัน คือ พระพุทธศาสนา เน้นผลเสียทางจิตใจ ศีลธรรม และกรรมวิบาก ขณะที่กฎหมายเน้นการควบคุมพฤติกรรมและการลงโทษเชิงโครงสร้าง การผสมผสานสองแนวทางนี้จึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยป้องกันและลดผลกระทบจากการดื่มสุรา และการเสพสิ่งเสพติดในสังคม

ศิลป์ ๕
รากฐานของกฎหมายไทย

เมาเกิน 20 มิลลิกรัม โดนทั้งจำทั้งปรับ

กฎกระทรวงการทดสอบปริมาณแอลกอฮอล์ในร่างกายของผู้ขับขี่ พ.ศ. 2567

ปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดเท่าไร = เมาแล้วจับ

เกิน 20 mg%

- ผู้ขับขี่อายุน้อยกว่า 20 ปี
- มีใบขับขี่ชั่วคราว (แบบ 2 ปี)
- ไม่มีใบขับขี่
- อยู่ระหว่างถูกพักหรือถูกเพิกถอนใบขับขี่
- มีใบขับขี่รบกประภรณ์ ซึ่งที่ใช้แทนกันไม่ได้

เกิน 50 mg%

- สำหรับผู้ขับขี่ที่เป็นบุคคลทั่วไป

วิธีทดสอบระดับแอลกอฮอล์ หากวัดปริมาณแอลกอฮอล์จากลมหายใจไม่ได้ ให้วัดจากร่างกายแทน โดยต้องได้รับความยินยอมจากผู้ขับขี่

1. วัดปริมาณแอลกอฮอล์จาก "ลมหายใจ"

ด้วยเครื่องตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์โดยการเป่า

2. วัดปริมาณแอลกอฮอล์จากร่างกาย

"ตรวจวัดจากปัสสาวะ"

เก็บตัวอย่างส่งโรงพยาบาลหรือสถานที่ที่กำหนดเพื่อให้ห้องปฏิบัติการตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์

"ตรวจวัดจากเลือด"

ส่งตัวผู้ขับขี่ไปโรงพยาบาลใกล้ที่สุดเพื่อกับตัวอย่างเลือดด้วยวิธีการทางการแพทย์

ปริมาณแอลกอฮอล์เกิน มีโทษอะไร ผู้ที่เมาแล้วจับและหลักฐานจะถูกส่งไปยังพนักงานสอบสวนโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกิน 6 ชม. เพื่อดำเนินคดี

ทำผิดครั้งแรก

จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับ 5,000 - 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถูกพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ไม่น้อยกว่า 6 เดือน หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

ทำผิดซ้ำอีก

ทำผิดซ้ำภายใน 2 ปี นับจากครั้งแรก (อยู่ในช่วงคดีไทย) เพิกถอนจำคุกไม่เกิน 2 ปี และปรับ 50,000 - 100,000 บาท และพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

ปฏิเสธไม่เป่า

- ฝ่าฝืนคำสั่งเจ้าพนักงาน ที่สั่งทดสอบ : ปรับครั้งละไม่เกิน 1,000 บาท
- ฝ่าฝืนไม่เป่า **สันนิษฐานว่าเมาแล้วจับ** : จำคุกไม่เกิน 1 ปี และปรับ 5,000 - 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถูกพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ไม่น้อยกว่า 6 เดือน หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

เจ้าพนักงานจะต้องกักตัวผู้ขับขี่ที่เชื่อว่า "เมาแล้วจับ" เพื่อกทดสอบในระยะเวลาก่อนที่จำเป่าและให้เสร็จโดยเร็ว

ประกันคุ้มครองหรือไม่

- ประกันภัยภาคสมัครใจ : **ไม่คุ้มครอง** (เป็นไปตามเงื่อนไขของสัญญาประกันภัย)
- ประกันภัย พ.ร.บ. (ภาคบังคับ) : **คุ้มครอง** ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับ "คนเมาแล้วจับและถูกจับ" ส่วนค่าเสียหายที่เกิดขึ้นกับ "รถ" เจ้าของรถ หรือผู้ขับขี่ ต้องรับผิดชอบเอง

Design By Chompunoot ขอสงวนลิขสิทธิ์ด้านศิลปะของเว็บไซต์นี้ (ข้อมูล ณ วันที่ 16 ตุลาคม 2567)

สรุปความผิดเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

นอกจากความผิดที่เกี่ยวกับการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้ว ยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่กำหนดความผิดเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังสรุปในตารางดังนี้

ความผิด	อัตราโทษ	พระราชบัญญัติ
ขับรถในขณะเมาสุรา	จำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับ ๕,๐๐๐ ถึง ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ไม่น้อยกว่า ๖ เดือน/เพิกถอนใบอนุญาตขับขี่	พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๔๓ (๒) และมาตรา ๑๖๐ ตรี

ศีล ๕
รากฐานของกฎหมายไทย

ความผิด	อัตราโทษ	พระราชบัญญัติ
จำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์นอกเวลาที่อนุญาต (เวลาที่ไม่อนุญาต ๐๐:๐๑-๑๑:๐๐ และ ๑๔:๐๑-๑๗:๐๐)	จำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือ ปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๘ ประกอบ มาตรา ๒๖
จำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แก่ผู้มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีบริบูรณ์ หรือผู้มีอาการเมึนเมาจนครองสติไม่ได้	จำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๐ ประกอบ มาตรา ๒๙
จำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์บนทางเดินรถหรือทางเท้า	จำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๙ ประกอบ มาตรา ๒๗ (๘)
บริโภคเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในขณะขับขี หรือโดยสารบนรถ	จำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ ประกอบ มาตรา ๓๑ (๗)
ขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในสถานึบริการน้ำมัน	จำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๙ ประกอบ มาตรา ๒๗ (๖)
บริโภคเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในสถานึบริการน้ำมัน	จำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ ประกอบ มาตรา ๓๑ (๕)
ขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในสถานึขนส่ง	จำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๙ ประกอบ มาตรา ๒๗ (๘)
บริโภคเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในสถานึขนส่ง	จำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ ประกอบ มาตรา ๓๑ (๗)

จากที่แสดงมาทำให้ทราบว่า การละเมิดศีลข้อที่ ๕ นี้ ส่งผลให้ปฏิบัติผิดทางศีลธรรมและระบบกฎหมาย เพราะขาดสติสัมปชัญญะตามลำดับ ยกตัวอย่างเช่น เป็นนักเลงสุราติดการพนัน ส่งผลให้ตนเป็นหนี้จนเสียทรัพย์สิน เมื่อเป็นหนี้จึงอาจเป็นโจรผู้ร้ายที่คอยปล้นจี้ชิงทรัพย์สินทำลายผู้อื่นให้ได้รับความเสียหาย ผลสุดท้ายคือการทำลายชีวิตตนเอง ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มีต้นตอสำคัญมาจากการตี้มสุราและเสพสิ่งเสพติด เพราะผู้ที่ตี้มสุราและเสพสิ่งเสพติดอย่างหนักย่อมทำให้ขาดสติและส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและสถาบันครอบครัวหรือต่อผู้อื่น นอกจากนั้น การเมาสุราอย่างหนัก แล้วขับรถยนต์ก่อให้เกิดอุบัติเหตุขึ้น ทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บสาหัส พิการ ทูพพลภาพ หรือทำให้เขาเสียชีวิต ผลที่เกิดขึ้นเป็นเพราะผลของการตี้มสุราและเสพสิ่งเสพติด เมื่อปัญหา

เหล่านี้เกิดขึ้นแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองและการจะพัฒนาประเทศให้ดีขึ้นต่อไปในอนาคต การดื่มสุราเสพของมีนเมารวมถึงสิ่งเสพติด จึงเป็นปัญหาสำคัญของสังคมไทยปัจจุบัน เมื่อดื่มหรือเสพเข้าไปในร่างกายแล้วย่อมทำให้สติเลือนลอย ขาดการควบคุมตนเอง ปัจจุบันสิ่งเสพติดให้โทษร้ายแรงแมกมายหลายชนิด ซึ่งไม่ว่าจะนำเข้าสู่ร่างกาย โดยวิธีดื่ม สูบ สูดดม ทาหรือฉีดก็ตามทำให้ผู้เสพเกิดความมีเมมาถึงประมาทขาดสติสัมปชัญญะ ถือว่าเป็นความประพฤติดศีลข้อที่ ๕ และความผิดตามกระบวนการกฎหมายอาญาที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่องกำหนดบทลงโทษของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาเสพติดทั้งสิ้น

๓. คุณค่าและความสำคัญของศีลข้อที่ ๕ และกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่สุขภาพ

ศีลข้อที่ ๕ “สุราเมรัยมีชขพมาทภูฐานา เวมณิ” เป็นหลักปฏิบัติที่เน้นการงดเว้นจากสุราและของมีนเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ถือเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและสังคม เพื่อป้องกันมิให้มนุษย์ประพฤติดศีลข้ออื่น ๆ การรักษาศีลข้อนี้จึงมีคุณค่าหลายประการ ยกตัวอย่างเช่น

๑. เพื่อสุขภาพที่ดีและแข็งแรง ลดความเสี่ยงต่อโรคตับ โรคหัวใจ และโรคทางสมอง

๒. ป้องกันอุบัติเหตุและอาชญากรรม การงดเว้นสุราและของมีนเมาช่วยลดอุบัติเหตุจราจรและความรุนแรงในครอบครัว

๓. สร้างสติและปัญญา ผู้ที่ไม่ดื่มเหล้ามีสติชัดเจน ไม่ประมาท มีความสามารถในการคิดและตัดสินใจที่รอบคอบ

๔. ลดปัญหาครอบครัวและสังคม สุราเป็นสาเหตุของการทะเลาะวิวาท ความยากจน และปัญหาความรุนแรงภายในครอบครัว

๕. สร้างสังคมที่สงบสุข การรักษาศีลข้อที่ ๕ ส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานที่นำไปสู่สันติสุขอย่างยั่งยืน

จากข้อความดังกล่าว จะเห็นว่า ศีลข้อที่ ๕ เป็นหลักประกันคุณภาพชีวิตที่ส่งเสริมโมตรจิตของมนุษย์ในสังคมได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถสร้างพื้นที่ปลอดภัย ความไว้วางใจและความเป็นอยู่ด้วยดีอย่างเป็นปกติสุขได้ หากผู้ใดละเมิดศีลข้อที่ ๕ สติปัญญาของผู้นั้นย่อมลดลงถดถอย จนอาจไม่สามารถควบคุมภาวะความเป็นปกติของตนหรือทรงสติปัญญาของตัวเองไว้ได้อย่างสมบูรณ์ เช่น บางคนเป็นคนสุภาพ พูดจาอ่อนหวาน สนทนาเข้าใจ ถูกหลักตรงแนวและรักครอบครัว เมื่อละเมิดศีลข้อที่ ๕ แล้ว กลับกลายเป็นคนก้าวร้าว พูดจาไม่น่าฟัง เริ่มสนทนาออกเรื่องนอกแนวและทำร้ายบุพการี ภรรยาและลูก ตลอดจนทำลายมิตรภาพและทำร้ายผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อนอันเป็นเหตุให้ละเมิดกฎหมายโดยที่สุด

เพราะฉะนั้น การไม่ละเมิดศีลข้อที่ ๕ หรือการงดเว้นจากการดื่มน้ำเมาและสิ่งเสพติดให้โทษนี้ พระพุทธศาสนาจึงกล่าวว่าเป็นมงคล เพราะสามารถระงับโทษดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ยังมีความสำคัญที่ทำให้ตนมีสติสัมปชัญญะที่สมบูรณ์ มีความรู้ตัวทั่วพร้อม ทำให้ตนเป็นคนมีเหตุผล สามารถควบคุมจิตใจ ควบคุมอารมณ์ งดเว้น และเห็นโทษภัยของสุราและสิ่งเสพติดทั้งหลาย อันเป็นฐานที่จะทำให้สามารถละเมิดศีลข้ออื่น ๆ ต่อไปได้ ศีลข้อนี้ จึงถือว่าเป็นเครื่องป้องกันมิให้ละเมิดศีลข้ออื่นไปในตัว

กล่าวโดยสรุป ศีลข้อที่ ๕ นี้ มีคุณค่าโดยฐานเป็นหลักที่ทำให้สติและสัมปชัญญะของผู้ปฏิบัติมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและมีความสำคัญโดยฐานที่ทำให้ผู้ปฏิบัติมีความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนสร้างหลักประกันภัยให้กับคนในสังคมเพื่อความเป็นอยู่กันด้วยดีอย่างเป็นปกติและสันติสุข

๔. เกณฑ์ตัดสินเกี่ยวกับการละเมิดศีลข้อที่ ๕ และกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่สุขภาพ

การละเมิดศีลข้อที่ ๕ มีเกณฑ์วินิจฉัยทั้งจากหลักพระพุทธศาสนาและระบบกฎหมาย โดยทั้งสองมิติ มีจุดร่วมคือการกำหนดกรอบเพื่อพิจารณาว่า ผู้กระทำเข้าข่าย “ผิดศีล” หรือ “ผิดกฎหมาย” หรือไม่ และจะต้องได้รับโทษในระดับใด ดังนี้

๑. องค์ประกอบของศีลข้อที่ ๕

พระพุทธศาสนากำหนดองค์ประกอบของการละเมิดศีลข้อที่ ๕ ไว้ ๔ ประการ คือ

- ๑.๑) ความเป็นของมีนเมา
- ๑.๒) จิตคิดจะดื่มของมีนเมานั้น
- ๑.๓) มีความพยายามในการดื่ม
- ๑.๔) ให้สุราไหลเข้าสู่ลำคอ

หากผู้ใดละเมิดศีลข้อที่ ๕ ตามองค์ประกอบครบถ้วน ศีลของผู้นั้นจึงถือว่าขาด ซึ่งตัวชีวิตในที่นี้ได้แก่ “เจตนา” เป็นหลักใหญ่สำคัญ

๒. เกณฑ์การตัดสินปัญหาจริยธรรมของศีลข้อที่ ๕

แม้ว่าเกณฑ์การตัดสินปัญหาจริยธรรมของศีลข้อที่ ๕ ได้แสดงองค์ประกอบไว้ ๔ ประการครบถ้วน เพื่อใช้เป็นกรอบการพิจารณาในการละเมิดศีลข้อที่ ๕ นั้นอย่างสมบูรณ์ก็จริง ทว่ากรณีที่มีการละเมิดศีลข้อที่ ๕ ดังกล่าวนั้นยังไม่ครบองค์ประกอบหรือเกณฑ์พิจารณาความผิด ๔ ประการดังกล่าว ย่อมไม่ถือว่าเป็นการกระทำผิดศีลข้อที่ ๕ อย่างสมบูรณ์ ยกตัวอย่างเช่น

๒.๑) ขาดองค์ประกอบข้อ ๑ คือ ความเป็นของมีนเมา กรณีต้องการดื่มเหล้า เช่น เข้าใจว่าแก้วน้ำชา เป็นแก้วเหล้าแล้วหยิบดื่มเข้าไป ไม่ถือว่า “ผิดศีล”

๒.๒) ขาดองค์ประกอบข้อ ๒ คือ มีจิตคิดจะดื่มของมีนเมานั้น เช่น การปรุงสุราลงไปในอาหารหรือขนมเพื่อปรุงรสอาหาร หรือใช้สุราผสมกับยาบางชนิดเพื่อรักษาโรค

๒.๓) ขาดองค์ประกอบข้อ ๓ คือ มีความพยายามในการดื่ม เช่น ถูกบังคับกรอกสุราโดยที่ไม่ยินยอม ความพยายามนี้หมายเอาการกระทำทุกอย่าง รวมทั้งการอมเข้าปากและการกลืนเข้าท้อง

๒.๔) ขาดองค์ประกอบข้อ ๔ คือ ให้สุราไหลเข้าสู่ลำคอ กรณีนี้จัดเป็นการกระทำความผิดที่สมบูรณ์หรือพุดง่าย ๆ คือ ศีลขาดก็ต่อเมื่อมีการกลืนลงไปในห้องนั้นเอง ไม่ใช่อยู่ที่อาการเมา การจับแก้วเหล้าหรือเหล้าเข้าปากแต่อย่างใด แต่ในทางกลับกัน หากตั้งใจดื่มเหล้า ยกแก้วรินเข้าปากแล้วคิดได้คายสุราทิ้งไปล้างปากด้วยน้ำสะอาด เช่นนี้ย่อมไม่ผิดศีล ประเด็นต่อมาคือการกลืนน้ำเหล้าลงท้องในปริมาณเท่าไรจึงถือว่าผิดศีล ประเด็นนี้คงนำหลักพระวินัยมาพิจารณาเพื่อวินิจฉัยกรณีของการดื่มสุราโดยหมายเอาการดื่มโดยที่สุด แม้ดื่มเพียงเล็กน้อยด้วยปลายห้วยคาแต่ก็ถือว่าละเมิดศีลข้อที่ ๕ นี้แล้วโดยสมบูรณ์

๓. ระดับความรุนแรงของการละเมิดศีล

โทษตามแนวพระพุทธศาสนาและกฎหมายสามารถแบ่งตามระดับความหนักเบาได้ ดังนี้

- ๓.๑) ลหุโทษ โทษเบา เช่น เสียชื่อเสียง ถูกติเตียน
- ๓.๒) ครุโทษ โทษหนัก เช่น ถูกลงโทษทางกฎหมาย จำคุกหรือปรับ
- ๓.๓) ทวิโทษ ได้รับโทษทั้งทางศีลธรรมและทางกฎหมายพร้อมกัน
- ๓.๔) ประหารชีวิต กรณีเกี่ยวข้องกับยาเสพติดร้ายแรงตามกฎหมายไทย

๔. มาตรการกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายได้กำหนดโทษเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาเสพติด เช่น

๔.๑) พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดข้อห้ามการจำหน่ายและบดลงโทษผู้ฝ่าฝืน เช่น การจำหน่ายให้ผู้มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๔.๒) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม แบ่งยาเสพติดเป็น ๕ ประเภท โดยยาเสพติดประเภทที่ ๑ (เช่น ยาบ้า เฮโรอีน) ถือว่าร้ายแรงที่สุด

กล่าวโดยสรุป การละเมิดศีลข้อที่ ๕ สามารถตัดสินได้จากทั้งมิติทางพระพุทธศาสนาและมิติทางกฎหมาย โดยพระพุทธศาสนาเน้นที่เจตนาและองค์ประกอบการดื่มสุรา ขณะที่กฎหมายเน้นที่การกระทำที่ปรากฏจริงและส่งผลกระทบต่อสังคม การผสมผสานการพิจารณาทั้งสองมิติจึงช่วยให้เกิดความเข้าใจรอบด้าน และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ทั้งในเชิงศีลธรรมและนิติบัญญัติ

๕. หลักสติสัมปชัญญะและกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่สุขภาพ

ในพระพุทธศาสนา “สติ” หมายถึง ความระลึกได้ และ “สัมปชัญญะ” หมายถึง ความรู้ตัวทั่วพร้อม ในกาย วาจา ใจ และกิจกรรมที่กำลังกระทำอยู่ ความประมาทเกิดจากการขาดความระวัง ขาดการยั้งคิด และการปล่อยใจให้เลินเล่อหรือความหลงครอบงำ จึงนำไปสู่การกระทำที่สร้างความทุกข์ต่อตนเองและสังคม

ในเชิงกฎหมาย “ความประมาท” เมื่อการกระทำโดยขาดความระมัดระวัง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน เช่น การขับรถโดยประมาท การใช้เครื่องมือโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัย การบริโภคสารเสพติดจนขาดสติส่งผลให้เกิดอาชญากรรม ซึ่งกฎหมายกำหนดบทลงโทษเพื่อป้องกันและปรามมิให้สังคมเดือดร้อนเสียหาย

การเชื่อมโยง “สติสัมปชัญญะ” กับ “กฎหมาย” จึงเป็นการสร้างกลไกควบคุมพฤติกรรมทั้งจากภายในและภายนอก สติช่วยควบคุมพฤติกรรมที่เป็นรากเหง้าของความประมาท ส่วนกฎหมายเป็นมาตรการบังคับเพื่อคุ้มครองสิทธิและความสงบเรียบร้อยของสังคม หากบุคคลมีสติและรู้ตัวในการใช้รถ ใช้ถนน ใช้สื่อสังคมออนไลน์ หรือการบริโภคแอลกอฮอล์ ย่อมสามารถลดโอกาสการเกิดอาชญากรรมและอุบัติเหตุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระพุทธศาสนาเห็นว่า “สติ” เป็นหัวใจสำคัญของศีลข้อที่ ๕ ผู้ที่มีสติจะสามารถควบคุมพฤติกรรม และงดเว้นการเสพของมีนมาได้ ดังนั้นการเจริญสติจึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของ ศีลข้อที่ ๕ และโทษภัยของการละเมิดศีลข้อที่ ๕ การสร้างความตระหนักรู้ (Awareness) เกิดจากกระบวนการ ทางปัญญา (Cognitive Process) กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับสิ่งเร้าแล้วแปรเป็นความรู้ ความเข้าใจ และ พัฒนาเป็นความตระหนักรู้ จนนำไปสู่พฤติกรรมที่ถูกต้อง การปลูกฝังสติและสัมปชัญญะจึงเป็นแนวทางเชิงรุก ที่ช่วยป้องกันไม่ให้คุณคนก้าวเข้าสู่การละเมิดศีลข้อที่ ๕ อย่างมีนัยสำคัญ

กล่าวโดยเฉพาะหลักธรรมที่มีความจำเป็นต่อการสร้างความตระหนักรู้ในศีลข้อที่ ๕ มี ๕ ประการ คือ

๑) สัมปชัญญะ คือ ปัญญาหรือกิริยาที่รู้ชัดความรู้ชัดในภาวะ ดังต่อไปนี้คือ (๑) สาทถกสัมปชัญญะ รู้ชัดว่า สิ่งนั้นมีประโยชน์และมีจุดมุ่งหมายอย่างไร แล้วหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ เลือกทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เท่านั้น (๒) สัมปายสัมปชัญญะ รู้ชัดว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ เป็นสุขหรือเป็นทุกข์ แล้วเลือกทำแต่สิ่งที่ดีและเป็นสุขสำหรับตน (๓) โคจรสัมปชัญญะ รู้ชัดว่าที่มาและที่ตั้งของการกระทำความผิดนั้นเป็นไปอย่างไร (๔) อสัมโมหสัมปชัญญะ รู้ชัดในสิ่งที่ระลึกล้วนตามความเป็นจริง ที่ไม่ใช่ความรู้ที่เกิดจากการคาดเดาหรือเข้าใจผิด

๒) โยนิโสมนสิการ คือ การคิดอย่างถูกวิธีด้วยเหตุผล ดังนี้ (๑) อุบายมนสิการ คิดหรือพิจารณา โดยอุบายให้เข้าถึงความจริง สอดคล้องกับสัจจะ ทำให้หยั่งรู้สภาพที่จริงและสภาพทั่วไปของธรรมชาติ (๒) ปณมนสิการ คิดเป็นทางหรือคิดถูกทาง คิดได้ต่อเนื่องจัดลำดับความสำคัญได้ (๓) การณมนสิการ คิดตาม เหตุและผลหรือคิดอย่างมีเหตุผล คือ การคิดสืบค้นตามเหตุปัจจัยพิจารณาให้เห็นต้นตอของปัญหาและจุดจบ ของปัญหา (๔) อุปาทกมนสิการ คิดให้เกิดผล คิดให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ รู้จักคิดในทางที่ทำให้ หายหวาดกลัวภัยโจรธ เพื่อทำให้จิตใจมั่นคงเข้มแข็งขึ้นในการยับยั้งชั่งใจเพื่อไม่ให้เกิดความผิด

๓) สัมมาทิฏฐิ คือ ความเห็น ความเชื่อ ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและชีวิตที่ถูกต้องตามความเป็นจริง สอดคล้องกับหลักศีลธรรมและความดีงาม สัมมาทิฏฐินี้ นับเป็นรากเหง้าและเป็นบ่อเกิดแห่งความดีทั้งหลาย การละเมิดศีลข้อที่ ๕ จะเกิดขึ้นไม่ได้ หากมีความรู้ความเข้าใจในโทษภัยของสุราและสิ่งเสพติดอย่างถูกต้อง ผู้ที่รักษาศีลข้อที่ ๕ นี้ จึงเป็นผู้ไม่ก่อโทษภัยแก่ผู้อื่น บำเพ็ญแต่กุศลคุณความดีงามเพราะมีสติสัมปชัญญะกำกับ กับตัวเสมอ ส่งผลให้ปัจจุบันได้รับความสุขและความเจริญก้าวหน้าในชีวิต แม้ชีพลับไปก็ยังส่งผลเป็นความดี ติดตามไปในอนาคตอีกด้วย

๔) ทิริ-โอดตัมปะ คือ ความละอายใจ-ความเกรงกลัวต่อบาป คือ หลักธรรมที่เป็นหัวใจของการไม่ละเมิด ศีลข้อที่ ๕ ทำให้ผู้ประพฤติมีจิตสำนึกระลึกรู้และละอายต่อการละเมิดศีลที่เป็นทุจริต ตลอดจนเกรงกลัวต่อ ผลของการกระทำที่จะติดตามมา โดยสามารถหยั่งเห็นผลของอกุศลกรรมหรือสภาวะที่เป็นบาปธรรม ซึ่งเป็น ทางเสียหายต่อการละเมิดศีลข้อที่ ๕ นั้น อย่างรู้เท่าทัน

๕) **กัลยาณมิตร** คือ มิตรหรือเพื่อนที่ดีงาม นับว่าเป็นองค์ประกอบภายนอกที่มีส่วนสำคัญที่ช่วยผลักดันให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่สมควรเหมาะสม ไม่หลงไปในอบายมุขต่าง ๆ เสมือนเป็นผู้ชี้ขุมทรัพย์และชี้ทางสว่างแห่งการดำเนินชีวิต กัลยาณมิตรย่อมเป็นแบบอย่างของผู้ควรประพฤติตาม ลักษณะของมิตรแท้ ๔ ประเภทเหล่านี้คือ (๑) มิตรมีอุปการะ (๒) มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ (๓) มิตรแนะนำประโยชน์ (๔) มิตรมีความรักใคร่ เพื่อป้องกันมิตรของตนมิให้เกิดความประมาทและไม่ให้ประพฤติดนเสียหายนจนละเมิดความผิดทางกฎหมายบ้านเมืองด้วย

กล่าวโดยสรุป พระพุทธศาสนาและกฎหมายต่างทำหน้าที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน โดย พระพุทธศาสนาเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันภายใน คือสติ ปัญญา และความตระหนักรู้ ขณะที่กฎหมายเน้นการกำกับพฤติกรรมภายนอกผ่านมาตรการลงโทษ ทั้งสองระบบจึงเป็นกลไกที่สำคัญต่อการสร้างสังคมที่สงบสุขและปราศจากปัญหาการเสพติดของมึนเมาและยาเสพติด

๖. การบูรณาการหลักศีลสัมปชัญญะและกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงแก่สุขภาพ

ศีลข้อที่ ๕ เป็นข้อห้ามสำคัญในพระพุทธศาสนา เพราะการเสพติดของมึนเมาทำให้เกิด “ความประมาท” ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งความเสื่อมทั้งปวง ขณะที่กฎหมายก็กำหนดข้อห้ามและโทษทางอาญาสำหรับผู้ที่ฝ่าฝืน เช่น การเมาแล้วขับ หรือการเสพยาเสพติด ดังนั้น การบูรณาการหลักศีลสัมปชัญญะจึงเป็นแกนกลางสำคัญที่เสริมพลังให้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวทางที่สำคัญ ได้แก่

๑. **ความตระหนักรู้ในตน** การพิจารณาและควบคุมปัจจัยภายใน คือ กิเลสสามและวัตถุสาม ซึ่งถูกขับเคลื่อนด้วยตัณหา เพราะยิ่งได้เสพเสวยก็ยิ่งเกิดความอยากมากขึ้น และทำให้จิตใจมืดบอดด้วยอวิชชา ส่งผลให้คุณธรรมฝ่ายดีอ่อนกำลัง ไม่สามารถยับยั้งชั่งใจได้ คุณธรรมสำคัญที่เสื่อมถอย ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งหากยังมั่นคงอยู่ก็จะช่วยให้บุคคลสามารถต้านทานแรงกระตุ้นในการละเมิดศีลข้อที่ ๕ ได้

๒. **การเคารพผู้อื่น** สิทธิและเสรีภาพย่อมมีเสมอภาคกันในทุกสังคม กฎหมายทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของคนในสังคมนั้นอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม การเคารพสิทธิผู้อื่นถือเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานของคนในสังคมที่จะต้องให้เกียรติกันและเห็นอกเห็นใจกันด้วยเมตตาธรรม

๓. **การปฏิบัติตามกฎหมาย** การยอมรับหลักนิติธรรมให้เป็นกลไกควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม โดยตระหนักรู้ในระเบียบและข้อบังคับของกฎหมาย รวมถึงการมีความรู้ถึงระดับการลงโทษในระดับความผิดของกฎหมายทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อความเป็นธรรมและความสงบเรียบร้อยในสังคม ในทางกลับกัน หากปฏิบัติผิดมิชอบด้วยธรรมและกฎหมายแล้ว ก็ต้องน้อมรับโทษตามการกระทำผิดด้วยดี ไม่ประพฤติดนขวางหลักนิติธรรม

ศีล ๕
รากฐานของกฎหมายไทย

อย่างไรก็ตาม การบูรณาการสติสัมปชัญญะนี้มาลงตัวอยู่ที่ความระลึกู้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระพุทธศาสนากับหลักกฎหมาย เพื่อให้คนในสังคมมีความตระหนักรู้ต่อโทษของสุราและสิ่งเสพติด โดยสุจริตใจและเป็นธรรม มีความเคารพในชีวิตและทรัพย์สินของตนและผู้อื่น โดยไม่ก่อเหตุทะเลาะวิวาทจนนำไปสู่การละเมิดกฎหมาย ทว่าระลึกู้และเท่าทันต่อสิ่งรบกวนหรือค่านิยมที่สังคมเป็นผู้กำหนดขึ้น ทั้งการโฆษณาชวนเชื่อ รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจในการไม่ละเมิดศีลข้อที่ ๕ อย่างซื่อตรงและเต็มใจ

๗. สรุป

ศีลข้อที่ ๕ พระบาลีว่า “สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานาเวรมณี” นี้ หมายถึง การตั้งใจละเว้นการดื่มสุราและของมึนเมาอันเป็นเหตุให้ประมาท ซึ่งถือเป็นหลักธรรมทางจริยธรรมที่ช่วยรักษาความมีสติและความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม สาเหตุของการละเมิดศีลข้อที่ ๕ นี้เป็นผลมาจากการผสมผสานกันระหว่างแรงขับเคลื่อนภายในคือกิเลสและตัณหา กับสิ่งรบกวนภายนอก เช่น ค่านิยม สื่อและสิ่งแวดล้อมทางสังคม การป้องกันและแก้ไขปัญหาจึงต้องดำเนินการทั้งสองมิติไปพร้อมกัน คือ การเสริมสร้างคุณธรรมภายในให้เข้มแข็ง และการจัดการสิ่งรบกวนภายนอกให้นำไปสู่แนวทางที่สร้างสรรค์และเอื้อต่อสันติสุขของสังคมโดยรวม การป้องกันปัญหาที่เกิดจากการละเมิดศีลข้อที่ ๕ ควรเป็นการบูรณาการระหว่างกฎหมายกับหลักพระพุทธศาสนา กล่าวคือกฎหมายเป็นกลไกในการควบคุมพฤติกรรมและป้องปรามภายนอก ขณะที่ศีลธรรมช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกและการตระหนักรู้โทษภัยของสุราและสิ่งเสพติดจากภายใน เมื่อทั้งสองทำงานร่วมกัน ย่อมก่อให้เกิดสังคมที่มีความมั่นคง และยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ประเวศ วะสี. (๒๕๔๕). **พลังทางศีลธรรมและการพัฒนาสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชน
ท้องถิ่นพัฒนา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (๒๕๓๘). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (๒๕๕๔). **ธรรมนุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่งาม (ฉบับปรับปรุงใหม่)**.
กรุงเทพมหานคร : จ.เจริญ อินเทอร์เน็ต.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (๒๕๖๑). **การบูรณาการพระพุทธศาสนากับสังคมร่วมสมัย**. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธีวราภรณ์. (๒๕๕๓). **เบญจศีลเบญจธรรมอุดมชีวิตของมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ต้นบุญ.
- พระอุบล กตปุณฺโญ. (๒๕๓๗.). “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๒๒). **เยาวชนกับศีลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๔๘). **ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (๒๕๓๙). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๕๑). **พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑**. กรุงเทพมหานคร :
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- วิชัย โปษยะจินดา และอาภา ศิริวงษ์ ณ อยุธยา. (๒๕๔๔). **สุราในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ
มหาวิทยาลัย.
- สนิท ไชยวงศ์คต. (๒๕๕๕). **ศิลป์ ๕ พาโลกสู่สันติ พิมพ์ครั้งที่ ๒**. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรมการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.). (๒๕๖๔). **พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ
พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน ป.ป.ส.
- สุชาติ เถียรพัฒน์. (๒๕๕๐). **คอร์รัปชันและการปฏิรูปสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิฟรีดริช เอแบร์ท.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (๒๕๔๓). **พุทธปรัชญากับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.

บทที่ ๗ สรุปและข้อเสนอแนะ

๑. บทนำ

ศีล ๕ เป็นหลักธรรมขั้นพื้นฐานของพระพุทธศาสนาที่มุ่งปลูกฝังการเคารพชีวิต ความซื่อสัตย์ สุจริต การมีสติ สำรวมระวังต่อสิ่งมีนเมา ถือเป็นหลักประพฤติที่คุ้มครองทั้งผู้ปฏิบัติและสังคมให้ดำรงอยู่ในความสงบเรียบร้อย หากพิจารณาโดยแก่นแท้แล้ว ศีล ๕ เปรียบได้กับ “กฎหมายภายใน” ที่ควบคุมพฤติกรรมทางจิตใจของมนุษย์ก่อนจะปรากฏเป็นการกระทำภายนอก

ในขณะเดียวกัน ระบบกฎหมายของรัฐคือ “กฎหมายภายนอก” มีหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคม อันมีบทบัญญัติและบทลงโทษรองรับอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบจะพบว่า กฎหมายหลายมาตรามีจุดกำเนิดจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การคุ้มครองชีวิต ทรัพย์สิน ศักดิ์ศรี เพื่อความสงบสุขของประชาชน

หนังสือเล่มนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อเชื่อมโยงความหมายและบทบาทของศีล ๕ เข้ากับกฎหมายไทยในแต่ละมิติ ทั้งด้านการป้องกันอาชญากรรม การพัฒนาคุณธรรมในตน การสร้างสังคมสันติสุข เพื่อเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสมคูล โดยเสนอแนะให้เกิดการบูรณาการระหว่างกฎหมายและคุณธรรมในการกำกับพฤติกรรมมนุษย์อย่างครบวงจร

ท้ายที่สุด หากประชาชนตระหนักและปฏิบัติตามศีล ๕ อย่างจริงจัง จะช่วยลดการทำความผิดลดภาระกระบวนการยุติธรรม เสริมสร้างสัมพันธภาพอันดีในสังคม และนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข นับเป็นการบูรณาการพลังภายในและภายนอกเพื่อความผาสุกของประเทศชาติอย่างแท้จริง

ศีลและกฎหมายต่างทำหน้าที่เป็นเกราะปกป้องสังคมจากความเดือดร้อน โดยศีลควบคุมที่ “จิตใจและเจตนา” ส่วนกฎหมายควบคุม “พฤติกรรมที่ล่วงละเมิดต่อผู้อื่น” การรักษาศีลจึงเป็นการป้องกันปัญหาจากต้นเหตุ ขณะที่การบังคับใช้กฎหมายคือการแก้ไขเมื่อเกิดความผิดขึ้นแล้ว หากประชาชนยึดถือศีล ๕ อย่างมั่นคง จะช่วยลดอาชญากรรม ลดภาระรัฐ และเสริมสร้างคุณธรรมอันเป็นรากฐานการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขสังคมไทยมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนามาช้านาน ทำให้ศีล ๕ เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ขณะที่กฎหมายคือเสาหลักในการคุ้มครองสังคมสมัยใหม่ การบูรณาการทั้งสองส่วนเข้าด้วยกันไม่เพียงสร้าง “ความสงบเรียบร้อยทางสังคม” แต่ยังสร้าง “จิตสำนึกสาธารณะ” ที่เข้มแข็ง จากครอบครัว

สู่องค์กร และจากองค์กรไปสู่สังคมในวงกว้าง ทำให้คุณธรรมกลายเป็นค่านิยมร่วม (Collective Values) ซึ่งจะเป็นพลังพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน การนำศิลป์ ๕ ไปปฏิบัติได้จริง ต้องอาศัยทั้งการปลูกฝังสติในระดับบุคคล เช่น การรู้ตัว รู้คิด ก่อนกระทำ การส่งเสริมศีลธรรมผ่านสถาบันหลักของสังคม จะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีอย่างยั่งยืน ไม่ใช่เพียงเพราะ “กลัวโทษ” แต่เพราะ “เคารพคุณค่าของความดีงาม” โดยแท้จริง

๒. เบญจศิลป์ เบญจธรรม และกฎหมายเพื่อสร้างความมั่นคงของชีวิตและสังคม

เบญจศิลป์เป็นหลักพื้นฐานแห่งความดีงามตามแนวพระพุทธศาสนา ช่วยควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ไม่ให้ละเมิดต่อสิทธิของผู้อื่น ส่วนเบญจธรรมคือคุณธรรมที่รองรับการปฏิบัติศิลป์ ซึ่งเกิดจากความเข้าใจและจิตสำนึกภายในอย่างแท้จริง เมื่อทั้งศิลป์และธรรมถูกยึดถือร่วมกับกฎหมายของรัฐซึ่งเป็นกลไกควบคุมสังคมภายนอก มนุษย์จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และสร้างความมั่นคงแก่ชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัว สังคม และสุขภาพได้ครบทุกมิติ

๑) Security of Life สร้างความมั่นคงแก่ชีวิต

การงดเว้นจากปาณาติบาตเป็นศิลป์ข้อแรกที่มุ่งป้องกันการทำร้ายและฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เพราะชีวิตเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสูงสุดของมนุษย์ กฎหมายจึงมีบทบัญญัติคุ้มครองชีวิตอย่างเข้มงวด เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นหรือทำร้ายร่างกาย เบญจธรรมที่สอดคล้อง คือ เมตตาและกรุณา ช่วยให้มีมนุษย์เคารพซึ่งกันและกัน เห็นคุณค่าของชีวิตทั้งตนเองและผู้อื่น หากคนเรามีเมตตาเป็นพื้นฐานแล้ว การละเมิดต่อชีวิตย่อมลดลงอย่างมีนัยสำคัญนำไปสู่สังคมที่ปลอดภัยและมีสันติสุข

๒) Security of Wealth ความมั่นคงแก่ทรัพย์สิน

ศิลป์ข้อที่สองคือการงดเว้นจากอทินนาทาน ไม่ลักทรัพย์หรือเอาของที่เจ้าของไม่ยินยอม กฎหมายของรัฐเองก็มีมาตรการลงโทษความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินอย่างรัดกุม เช่น การลักทรัพย์ ฉ้อโกง หรือยักยอก เบญจธรรมที่สนับสนุนคือ “สัมมาอาชีวะ” การประกอบอาชีพสุจริต ไม่เอาเปรียบผู้อื่น การปฏิบัติตามศิลป์และคุณธรรมข้อนี้จะเป็กรากฐานให้คนในสังคมเชื่อถือไว้วางใจกันได้ ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและความสงบเรียบร้อยในระดับสาธารณะ

๓) Security of Family สร้างความมั่นคงแก่ครอบครัว

ศิลป์ข้อที่สามมุ่งควบคุมพฤติกรรมทางเพศให้ถูกต้องตามหลักศีลธรรม งดเว้นจากการประพฤติดีในกาม ซึ่งสร้างรอยร้าวต่อครอบครัวและความสัมพันธ์ระหว่างคน กฎหมายก็มีบทบัญญัติที่คุ้มครองศักดิ์ศรีและสิทธิในครอบครัว เช่น ความผิดฐานละเมิดทางเพศ หรือการคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว เบญจธรรมคือ “กามสังวร” หมายถึงความสำรวมและรู้จักควบคุมตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อคู่ครองจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานในการสร้างพลเมืองที่ดีในสังคม

๔) Security of Society สร้างความมั่นคงแก่สังคม

ศีลข้อที่สี่เน้นการงดเว้นจากการพูดเท็จ การใส่ร้าย การพูดให้ร้ายฉาว การพูดส่อเสียด เพราะวาจาคือเครื่องมือสำคัญที่สร้างทั้งความเชื่อมั่นและความแตกแยก กฎหมายเองก็มีบทลงโทษพฤติกรรมการใส่ร้ายป้ายสี นอ้บโกง หรือการหลอกลวงที่สร้างความเสียหายต่อสังคม คุณธรรมคู่ศีลข้อนี้คือ “สัตย์จะ” ความจริงใจและตรงไปตรงมา หากผู้คนยึดมั่นในความจริง สังคมจะเต็มไปด้วยความไว้วางใจ ระบบยุติธรรมเข้มแข็ง และขัดเกลาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้ดีขึ้น

๕) Security of Health สร้างความมั่นคงแก่สุขภาพ

ศีลข้อที่ห้าห้ามดื่มสุราเมรัยและเสพสิ่งมีเมานั่น เป็นการควบคุมตนเองไม่ให้ขาดสติ ซึ่งเป็นต้นเหตุของอาชญากรรมจำนวนมาก ทั้งอุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท และการใช้ความรุนแรง กฎหมายรัฐจึงกำหนดข้อห้ามและโทษทางอาญาต่อสุรา สารเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ เเบญจธรรมที่เชื่อมโยงคือ “สติสัมปชัญญะ” การรู้ตัว และรู้คิดอยู่เสมอ ช่วยยับยั้งความประมาท และส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ปลอดภัยและแข็งแรง

๓. การบูรณาการศีล ๕ ตามหลักจริยธรรมสากล

ศีล ๕ เป็นหลักธรรมพื้นฐานที่สุดของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม แม้ถือกำเนิดจากพระพุทธศาสนา แต่สาระสำคัญของศีลทั้งห้าเป็นคุณค่าสากลที่ปรากฏในวัฒนธรรมและศาสนาต่าง ๆ ทั่วโลก เน้นการเคารพ สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ สิทธิในชีวิต ทรัพย์สิน ศักดิ์ศรี ครอบครั้ว ความจริง และสุขภาพ ดังนั้น การบูรณาการศีล ๕ กับกฎหมายและหลักสิทธิมนุษยชนสากล จึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสงบสุขอย่างยั่งยืน

หัวใจสำคัญของการบูรณาการศีล ๕ ในระดับสากล ประกอบด้วย ๔ มิติหลัก ได้แก่

๑. การเคารพ (Respect) ศีลทุกข้อเริ่มต้นจากการเคารพผู้อื่น เคารพชีวิต ทรัพย์สิน เกียรติและสิทธิของบุคคลอื่น การตระหนักว่าทุกคนมีคุณค่าความเป็นมนุษย์ไม่แตกต่างกัน ทำให้ลดการกระทำที่ละเมิดและก่ออันตราย ฆาตกรรมเป็นรากฐานแห่งสังคมที่เห็นอกเห็นใจกัน

๒. ความเสมอภาค (Equality) ศีล ๕ ไม่เลือกเพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา หรือสถานะทางสังคม ทุกคนมีหน้าที่และสิทธิในการได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียม หลักความเสมอภาคนี้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ประกาศความเท่าเทียมกันของมนุษย์ทุกคน

๓. สันติ (Peacefulness) เมื่อศีล ๕ ถูกปฏิบัติในระดับบุคคล ครอบครั้ว และชุมชน อัตราความรุนแรง การเบียดเบียน และอาชญากรรมจะลดลงอย่างชัดเจน สังคมจึงดำรงด้วยความปลอดภัยและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สันติสุขจึงมิใช่เพียงการปราศจากสงคราม แต่เป็นภาวะของจิตใจที่ไม่เบียดเบียน

๔. สงบสุข (Happiness & Well-being) ศีล ๕ ไม่ได้เพียงห้ามไม่ให้ทำชั่ว แต่ยังส่งเสริมการสร้างความสุขที่เกิดจากความสงบภายใน ผู้ปฏิบัติย่อมมีสติ สมดุลทางกาย-ใจ ความสุขจึงเกิดอย่างยั่งยืนแก่ตนเอง ครอบครั้ว และสังคมโดยรวม

ศีล ๕
รากฐานของกฎหมายไทย

ดังนั้น ศีล ๕ ตามหลักสากลจึงทำหน้าที่เป็น “เครื่องมือด้านจริยธรรม” ที่เสริมความแข็งแรงให้กับ “เครื่องมือทางกฎหมาย” ทำให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ไม่หยุดอยู่เพียงที่การบังคับใช้ แต่ขยายไปยังการพัฒนาจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

การวางรากฐานสังคมด้วยศีล ๕ จึงเป็นการสร้างสันติภาพตั้งแต่ภายในตน ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และสามารถยกระดับไปสู่สันติภาพระดับโลก

สันติภาพที่ยั่งยืนเริ่มต้นจากจิตใจที่ไม่เบียดเบียน

การสร้างสังคมที่สงบสุขเป็นเป้าหมายร่วมกันของทุกศาสนาและทุกระบบกฎหมายสำหรับพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่ถือว่าเป็นแก่นสำคัญคือ เมตตาธรรม หรือความรักใคร่ ประารถนาดี และการไม่เบียดเบียนผู้อื่น พระพุทธองค์ได้ตรัสว่า “เมตตาธรรมค้ำจุนโลก” หมายความว่าความเมตตาเป็นเสาหลักที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมั่นคง ไม่ทำร้ายกัน และเกิดสันติสุขในหมู่ชน

ในมติของกฎหมาย ได้กำหนดให้ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” เป็นหลักประกันขั้นพื้นฐาน โดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔ ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง ซึ่งสะท้อนการให้ความสำคัญกับชีวิต ร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาของประชาชนทุกคน

นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายที่เน้นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน ได้แก่

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. ๒๕๖๕ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการปกป้องประชาชนจากการละเมิดสิทธิและการใช้ความรุนแรงโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ

กฎหมายแพ่งเกี่ยวกับตนเองและครอบครัวที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของบุคคลในความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เช่น การสมรส บิดามารดาและบุตร การอุปการะเลี้ยงดู เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสถาบันครอบครัว ซึ่งถือเป็นรากฐานของสังคม

เมื่อมองในระดับสากล แนวคิด หลักมนุษยธรรมสากล และหลักสิทธิมนุษยชน เป็นกรอบจริยธรรมที่ทั่วโลกยอมรับว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่ไม่อาจถูกละเมิดได้ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ หรือความเสมอภาค แนวคิดเหล่านี้สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้เคารพและปกป้องชีวิตของผู้อื่นด้วยความรักและเมตตา

เมื่อนำหลักธรรมกับกฎหมายมาผนวกรวมกัน จะพบว่าทั้งสองต่างเกื้อหนุนกันและกัน ศีลธรรมเป็นพื้นฐานของเจตจำนงที่ดี ส่วนกฎหมายเป็นกรอบบังคับที่ทำให้เจตจำนงนั้นเกิดผลในทางปฏิบัติ ทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน ประเทศ และนานาชาติ หากประชาชนทุกคนมีความรักและเมตตา พร้อมทั้งเคารพกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ก็จะก่อให้เกิดสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน

๔. ข้อเสนอแนะ

ผลจากการจัดทำหนังสือศิลป์ ๕ รากฐานของกฎหมายไทย ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมความเข้าใจร่วมระหว่าง “หลักศีลธรรม” และ “หลักนิติธรรม” เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและมีคุณธรรมควบคู่กับความ เป็นระเบียบ ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้

๑. ส่งเสริมการบูรณาการศิลป์ ๕ กับกฎหมายไทยในระดับชาติ หน่วยงานด้านศาสนา การศึกษา และกระบวนการยุติธรรม ควรร่วมกันกำหนดนโยบายการศึกษาศีลธรรมควบคู่กับความรู้ทางกฎหมาย เช่น การบรรจุ “ศีลธรรมกับกฎหมายเพื่อพลเมืองดี” ในหลักสูตรโรงเรียนและมหาวิทยาลัย รวมถึงการอบรมข้าราชการและผู้นำชุมชน เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งความรับผิดชอบและสันติสุข

๒. ยกย่องบทบาทวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศีล-กฎหมาย ควรกำหนดนโยบายให้วัดเป็น “พื้นที่ปลอดภัยทางศีลธรรม” และศูนย์เผยแพร่กฎหมายเบื้องต้นแก่ประชาชน เช่น การจัดบรรยายธรรมเชิงกฎหมายในวันสำคัญทางศาสนา เพื่อให้ประชาชนเข้าใจการใช้ชีวิตตามศีลและกฎหมายอย่างสอดคล้องกัน

๓. พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ในระดับท้องถิ่นและประเทศ ภาครัฐและเอกชนควรร่วมผลิตสื่อธรรมะเชิงกฎหมาย เช่น หนังสือเล่มเล็ก แผ่นพับ อินโฟกราฟิก หรือสื่อออนไลน์ ใช้ภาษาเข้าใจง่าย เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มประชาชนทั่วไปได้อย่างทั่วถึง

๔. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนหรือเครือข่ายภายนอก สนับสนุนให้ชุมชนจัดกิจกรรม “เสวนาศีลและกฎหมาย” เพื่อให้ประชาชนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์จริง เช่น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การฉ้อโกง หรือการใช้สื่อออนไลน์อย่างมีสติ เพื่อสร้างความรู้เท่าทันและจิตสำนึกพลเมืองดี

๕. สนับสนุนงานวิจัยและฐานข้อมูลเชิงบูรณาการศีล-กฎหมาย หน่วยงานวิจัยควรจัดสรรงบประมาณ เพื่อสร้างองค์ความรู้และฐานข้อมูลกลางที่เชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับกฎหมายไทย เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนานโยบายสังคมในระยะยาว

๕. ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

จากการวิเคราะห์และจัดทำหนังสือ พบแนวทางการประยุกต์ใช้ ดังนี้

๑. การเผยแพร่และการใช้ประโยชน์จากหนังสือ แจกจ่ายหนังสือให้วัด โรงเรียน มหาวิทยาลัย และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและกฎหมาย ใช้หนังสือเป็นคู่มือประกอบการสอน “ศีลธรรมพลเมือง” ในหลักสูตรสังคมศึกษา หรือใช้ประกอบการบรรยายธรรมของวัด

๒. การจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพบุคลากร จัดอบรม “พระนักเทศน์เชิงกฎหมาย” และ “นักกฎหมายเชิงธรรมะ” เพื่อเป็นวิทยากรในระดับชุมชน สร้างหลักสูตรอบรมระยะสั้นสำหรับเยาวชน เช่น “เข้าใจศีล-รู้กฎหมาย” หรือ “เยาวชนรักษาศีล รู้สิทธิหน้าที่พลเมือง”

ศีล ๕
รากฐานของกฎหมายไทย

๓. การออกแบบและพัฒนาสื่อประกอบการเรียนรู้ ผลิตสื่อมัลติมีเดีย เช่น คลิปวิดีโอ หรืออินโฟกราฟิก
สรุปสาระจากหนังสือในรูปแบบเข้าใจง่าย จัดทำ “โปสเตอร์ศีล ๕ กับกฎหมาย” ติดตั้งในพื้นที่สาธารณะ เช่น
วัด โรงเรียน โรงพยาบาล หรือสำนักงานท้องถิ่น ผลิตเป็นกัณฑ์เทศน์เพื่อให้พระสงฆ์นำไปเทศนาสั่งสอน
ประชาชนให้รู้ทั้งศีล ๕ และกฎหมายควบคู่กัน

รายนามคณะกรรมการ

พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
พระมหาอดิเดช สติวโร, ผศ.ดร., ป.ธ.๘
พระมหาทรงชัย วิชยเกรี, ดร., ป.ธ.๘
รศ.ดร.โกนิภูฏ์ ศรีทอง
ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

E-book

สำนักงานกิจการยุติธรรม

ดำเนินการผลิตโดย

สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 9 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษาฯ

ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210 โทรศัพท์ 0 2141 3666

พิมพ์: ธันวาคม 2568 จำนวน 1,000 เล่ม